

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GÖLYAKA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK BİR
ARAŞTIRMA**

AYLA KÖYSAL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ERNAZ ALTUNDAĞ ÇAKIR**

DÜZCE, 2020

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÖLYAKA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK BİR
ARAŞTIRMA

Ayla KÖYSAL tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Necmi AKSOY

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Ece SEVGİ

Bezmi Alem Vakıf Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 04/09/2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

04 Eylül 2020

Ayla KÖYSAL

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca bana öncülük eden, desteğini ve anlayışını hiçbir zaman esirgemeyen, tecrübelerini ve bilgisini benimle paylaşan çok değerli hocam Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR' a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Arazi çalışmalarım boyunca yardımını esirgemeyen bana eşlik edip bilgilerini benimle paylaşan, misafirperverliklerini daima hissettiğim köy muhtarlarına ve yöre halkına teşekkür ederim.

Teşhisi yapılan bitkilerin herbaryum materyali olarak hazırlanmasında yardım eden ve çalışmalarım sırasında desteklerini benden esirgemeyen değerli arkadaşım Leman KUTLU' ya teşekkürlerimi borç bilirim.

DUOF herbaryum çalışanlarına, özellikle bitki türlerinin teşhisinde ve numaralandırılmasında bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşarak yardımcı olan Öğr. Görevlisi Serdar ASLAN hocama teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve çalışma arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

04 Eylül 2020

Ayla KÖYSAL

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ŞEKİL LİSTESİ	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
SİMGELER	xv
ÖZET	xvi
ABSTRACT	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI.....	5
3. ARAŞTIRMA ALANININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	12
3.1. DÜZCE İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	12
3.1.1. Düzce İlinin Coğrafi Yapısı	12
3.1.2. Düzce İlinin İklim Özellikleri.....	13
3.1.3. Bitki Örtüsü	15
3.1.4. Akarsular, Yaylalar ve Şelaleler	15
3.1.5. Ekonomik Yapı.....	16
3.2. ARAŞTIRMA ALANI GÖLYAKA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	16
3.2.1. Gölyaka İlçesinin Coğrafi Yapısı	16
3.2.2. Gölyaka İlçesinin İklim Durumu	18
3.2.3. Gölyaka' nın Tarihi.....	21
3.2.4. Gölyaka' nın Köyleri.....	21
3.2.5. Gölyaka' nın Nüfusu	22
3.3. MATERYAL VE YÖNTEM	22
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	31
4.1. ADOXACEAE.....	32
4.1.1. <i>Sambucus ebulus</i> L.	32
4.2. AMARANTHACEAE	33
4.2.1. <i>Amaranthus hybridus</i> L.....	33
4.2.2. <i>Beta vulgaris</i> L.	33
4.3. APIACEAE	34
4.3.1. <i>Anethum graveolens</i> L.....	34
4.3.2. <i>Chaerophyllum byzantinum</i> Boiss.....	35
4.3.3. <i>Coriandrum sativum</i> L.....	36
4.3.4. <i>Heracleum platytaenium</i> Boiss.....	37
4.3.5. <i>Oenanthe pimpinelloides</i> L.....	38
4.3.6. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss.....	38
4.4. APOCYNACEAE	39
4.4.1. <i>Vinca major</i> L.....	39
4.5. ARACEAE.....	40
4.5.1. <i>Arum orientale</i> M. Bieb	40

4.6. ASTERACEAE	41
4.6.1. <i>Anthemis cotula</i> L.	41
4.6.2. <i>Bellis perennis</i> L.....	42
4.6.3. <i>Chondrilla juncea</i> L.	43
4.6.4. <i>Cichorium intybus</i> L.	44
4.6.5. <i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.	45
4.6.6. <i>Cota tinctoria</i> (L.) J. Gay.....	46
4.6.7. <i>Helianthus tuberosus</i> L.....	47
4.6.8. <i>Lapsana communis</i> L.....	48
4.6.9. <i>Leucanthemum vulgare</i> (Vaill.) Lam.	49
4.6.10. <i>Petasites hybridus</i> (L.) G.Gaertn., B.Mey. & Scherb.....	50
4.6.11. <i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Sch.Bip	51
4.6.12. <i>Taraxacum laevigatum</i> (Willd.) DC.	52
4.6.13. <i>Zinnia angustifolia</i> Kunth.....	53
4.6.14. <i>Zinnia elegans</i> L.....	53
4.7. BETULACEAE.....	54
4.7.1. <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	54
4.7.2. <i>Carpinus betulus</i> L.....	55
4.7.3. <i>Corylus avellana</i> L.	55
4.8. BORAGINACEAE	56
4.8.1. <i>Echium vulgare</i> L.....	56
4.8.2. <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) D. Don	57
4.9. BRASSICACEAE.....	58
4.9.1. <i>Brassica oleracea</i> L.....	58
4.9.2. <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	59
4.9.3. <i>Eruca vesicaria</i> (L.) Cav.....	60
4.9.4. <i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.....	61
4.10. CONVOLVULACEAE	62
4.10.1. <i>Calystegia sepium</i> (L.) R. Br.	62
4.11. CORNACEAE.....	63
4.11.1. <i>Cornus mas</i> L.	63
4.12. CUCURBITACEAE	64
4.12.1. <i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai.....	64
4.12.2. <i>Cucurbita maxima</i> Duchesne	64
4.12.3. <i>Cucurbita moschata</i> Duchesne.....	65
4.13. EBENACEAE	66
4.13.1. <i>Diospyros lotus</i> L.....	66
4.14. EQUISETACEAE.....	67
4.14.1. <i>Equisetum arvense</i> L.....	67
4.15. EUPHORBIACEAE	68
4.15.1. <i>Euphorbia helioscopia</i> L.....	68
4.16. FABACEAE	69
4.16.1. <i>Dorycnium graecum</i> (L.) Ser.....	69
4.16.2. <i>Galega officinalis</i> L.....	70
4.16.3. <i>Medicago arabica</i> (L.) Huds.....	70
4.16.4. <i>Medicago minima</i> (L.) L.....	71
4.16.5. <i>Phaseolus vulgaris</i> L.....	72
4.16.6. <i>Pisum sativum</i> L.....	73
4.16.7. <i>Robinia pseudoacacia</i> L.....	74
4.16.8. <i>Trifolium hybridum</i> L.	75

4.16.9. <i>Trifolium pratense</i> L.	76
4.16.10. <i>Vicia faba</i> L.	77
4.17. FAGACEAE	78
4.17.1. <i>Castanea sativa</i> Mill.	78
4.17.2. <i>Fagus orientalis</i> Lipsky	79
4.18. GROSSULARIACEAE	80
4.18.1. <i>Ribes rubrum</i> L.	80
4.19. HYPERICACEAE	81
4.19.1. <i>Hypericum calycinum</i> L.	81
4.19.2. <i>Hypericum perforatum</i> L.	82
4.20. JUGLANDACEAE	83
4.20.1. <i>Juglans regia</i> L.	83
4.21. LAMIACEAE	84
4.21.1. <i>Lamium purpureum</i> L.	84
4.21.2. <i>Melissa officinalis</i> L.	85
4.21.3. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley.	86
4.21.4. <i>Mentha piperita</i> L.	86
4.21.5. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.	87
4.21.6. <i>Salvia forskahlei</i> L.	88
4.21.7. <i>Salvia tomentosa</i> Mill.	89
4.21.8. <i>Satureja hortensis</i> L.	90
4.21.9. <i>Thymus longicaulis</i> C. Presl.	91
4.22. LAURACEAE	92
4.22.1. <i>Laurus nobilis</i> L.	92
4.23. LILIACEAE	93
4.23.1. <i>Allium porrum</i> L.	93
4.24. MALVACEAE	93
4.24.1. <i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss.	93
4.24.2. <i>Malva nicaeensis</i> All.	94
4.24.3. <i>Tilia tomentosa</i> Moench	95
4.25. MORACEAE	96
4.25.1. <i>Ficus carica</i> L.	96
4.25.2. <i>Morus alba</i> L.	97
4.26. NYCTAGINACEAE	98
4.26.1. <i>Mirabilis jalapa</i> L.	98
4.27. PAPAVERACEAE	99
4.27.1. <i>Chelidonium majus</i> L.	99
4.28. PHYTOLACCACEAE	100
4.28.1. <i>Phytolacca americana</i> L.	100
4.29. PINACEAE	101
4.29.1. <i>Pinus sylvestris</i> L.	101
4.30. PLATANACEAE	102
4.30.1. <i>Platanus orientalis</i> L.	102
4.31. PLANTAGINACEAE	102
4.31.1. <i>Plantago lanceolata</i> L.	102
4.31.2. <i>Plantago major</i> L.	103
4.32. POACEAE	104
4.32.1. <i>Alopecurus myosuroides</i> Huds.	104
4.32.2. <i>Avena sativa</i> L.	104
4.32.3. <i>Triticum durum</i> Desf.	105

4.32.4. <i>Zea mays</i> L.	105
4.33. POLYGONACEAE	107
4.33.1. <i>Rumex conglomeratus</i> Murray	107
4.34. PORTULACEAE.....	107
4.34.1. <i>Portulaca oleracea</i> L.	107
4.35. PRIMULACEAE	108
4.35.1. <i>Lysimachia punctata</i> L.....	108
4.35.2. <i>Primula vulgaris</i> Huds. subsp. <i>sibthorpii</i> (Hoffmanns.) W.W.Sm. & Forrest	109
4.36. RANUNCULACEAE	110
4.36.1. <i>Ficaria verna</i> Huds.	110
4.36.2. <i>Helleborus orientalis</i> Lam.	111
4.37. ROSACEAE	112
4.37.1. <i>Cydonia oblonga</i> Mill.....	112
4.37.2. <i>Fragaria vesca</i> L.	113
4.37.3. <i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill. subsp. <i>orientalis</i> (Uglitzk.) Browicz	114
4.37.4. <i>Mespilus germanica</i> L.....	115
4.37.5. <i>Potentilla reptans</i> L.	115
4.37.6. <i>Prunus avium</i> (L.) Moench	116
4.37.7. <i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	117
4.37.8. <i>Prunus cerasus</i> L.	118
4.37.9. <i>Prunus laurocerasus</i> L.....	118
4.37.10. <i>Pyrus communis</i> L.	119
4.37.11. <i>Rosa canina</i> L.....	120
4.37.12. <i>Rubus discolor</i> Weihe & Nees.....	121
4.37.13. <i>Rubus hirtus</i> Waldst. & Kit.	122
4.38. SALICACEAE	123
4.38.1. <i>Populus alba</i> L.	123
4.38.2. <i>Salix babylonica</i> L.....	123
4.39. SANTALACEAE	124
4.39.1. <i>Viscum album</i> L.	124
4.40. SMILACACEAE	125
4.40.1. <i>Smilax excelsa</i> L.....	125
4.41. SOLANACEAE	125
4.41.1. <i>Capsicum annuum</i> L.....	125
4.41.2. <i>Solanum melongena</i> L.....	126
4.42. URTICACEAE	127
4.42.1. <i>Urtica dioica</i> L.....	127
4.43. VITACEAE	128
4.43.1. <i>Vitis labrusca</i> L.	128
4.44. RUSSULACEAE.....	129
4.44.1. <i>Lactarius salmonicolor</i> R. Heim&Leclair.....	129
4.44.2. <i>Lactifluus volemus</i> (Fr.) Kuntze	130
5. TARTIŞMA.....	131
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	176
7. KAYNAKLAR.....	177
8. EKLER	182

8.1. EK 1: BOTANİK TERİMLERİ DİZİNİ	182
ÖZGEÇMİŞ	185

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1. Düzce ilinin coğrafi konumu [60].	12
Şekil 3.2. Düzce ili yıllık ortalama en düşük ve en yüksek sıcaklık grafiği.	14
Şekil 3.3. Düzce ili yıllık ortalama sıcaklık ve yıllık ortalama yağış grafiği.	14
Şekil 3.4. Düzce il sınırları ve Gölyaka ilçesinin coğrafi konumu [62].	17
Şekil 3.5. Gölyaka ilçesindeki Efteni gölü ve Güzeldere şelalesinden bir görünüm [63].	18
Şekil 3.6. Gölyaka ilçesi Pürenli ve Kardüz yaylarından bir görüntü [63].	18
Şekil 3.7. Gölyaka ilçesi yıllık ortalama sıcaklık grafiği.	20
Şekil 3.8. Gölyaka ilçesi yıllık ortalama en düşük ve en yüksek sıcaklık grafiği.	20
Şekil 3.9. Gölyaka ilçesi yıllık ortalama nispi nem grafiği.	21
Şekil 3.10. Gölyaka ilçesinin köylerinin coğrafik dağılımı [66].	22
Şekil 3.11. Çalışma yapılan köy gezilerinde bazı köylerin girişinden görüntüler.	23
Şekil 3.12. Gölyaka'daki çalışılan köylerin ilçe haritasındaki coğrafi lokasyonları.	23
Şekil 3.13. Araştırma yöresinde kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden görüntüler.	24
Şekil 3.14. Araştırma bölgesinde bilgi alınan kaynak kişilerin cinsiyet dağılımı.	25
Şekil 3.15. Araştırma bölgesinde bilgi alınan yöre halkının yaş dağılımı.	26
Şekil 3.16. Araştırma bölgesinde bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin eğitim durumu.	26
Şekil 3.17. Araştırma yapılan köylerdeki arazi çalışmalarından görüntüler.	27
Şekil 4.1. <i>Sambucus ebulus</i> .	32
Şekil 4.2. <i>Amaranthus hybridus</i> .	33
Şekil 4.3. <i>Anethum graveolens</i> .	34
Şekil 4.4. <i>Chaerophyllum byzantinum</i> .	35
Şekil 4.5. <i>Coriandrum sativum</i> .	36
Şekil 4.6. <i>Heracleum platytaenium</i> (Endemik Tür).	37
Şekil 4.7. <i>Oenanthe pimpinelloides</i> .	38
Şekil 4.8. <i>Vinca major</i> .	39
Şekil 4.9. <i>Arum orientale</i> .	40
Şekil 4.10. <i>Anthemis cotula</i> .	41
Şekil 4.11. <i>Bellis perennis</i> .	42
Şekil 4.12. <i>Chondrilla juncea</i> .	43
Şekil 4.13. <i>Cichorium intybus</i> .	44
Şekil 4.14. <i>Cirsium vulgare</i> .	45
Şekil 4.15. <i>Cota tinctoria</i> .	46
Şekil 4.16. <i>Helianthus tuberosus</i> .	47
Şekil 4.17. <i>Lapsana communis</i> .	48
Şekil 4.18. <i>Leucanthemum vulgare</i> .	49
Şekil 4.19. <i>Petasites hybridus</i> .	50
Şekil 4.20. <i>Tanacetum parthenium</i> .	51
Şekil 4.21. <i>Taraxacum laevigatum</i> .	52
Şekil 4.22. <i>Zinnia angustifolia</i> .	53
Şekil 4.23. <i>Zinnia elegans</i> .	53
Şekil 4.24. <i>Alnus glutinosa</i> .	54
Şekil 4.25. <i>Corylus avellana</i> .	55

Şekil 4.26. <i>Echium vulgare</i> .	56
Şekil 4.27. <i>Trachystemon orientalis</i> .	57
Şekil 4.28. <i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i> .	59
Şekil 4.29. <i>Eruca vesicaria</i> .	60
Şekil 4.30. <i>Hydrangea macrophylla</i> .	61
Şekil 4.31. <i>Calystegia sepium</i> .	62
Şekil 4.32. <i>Cornus mas</i> .	63
Şekil 4.33. <i>Cucurbita maxima</i> .	64
Şekil 4.34. <i>Cucurbita moschata</i> .	65
Şekil 4.35. <i>Diospyros lotus</i> .	66
Şekil 4.36. <i>Equisetum arvense</i> .	67
Şekil 4.37. <i>Euphorbia helioscopia</i> .	68
Şekil 4.38. <i>Dorycnium graecum</i> .	69
Şekil 4.39. <i>Galega officinalis</i> .	70
Şekil 4.40. <i>Medicago arabica</i> .	70
Şekil 4.41. <i>Medicago minima</i> .	71
Şekil 4.42. <i>Phaseolus vulgaris</i> .	72
Şekil 4.43. <i>Pisum sativum</i> .	73
Şekil 4.44. <i>Robinia pseudoacacia</i> .	74
Şekil 4.45. <i>Trifolium hybridum</i> .	75
Şekil 4.46. <i>Trifolium pratense</i> .	76
Şekil 4.47. <i>Vicia faba</i> .	77
Şekil 4.48. <i>Castanea sativa</i> .	78
Şekil 4.49. <i>Fagus orientalis</i> .	79
Şekil 4.50. <i>Ribes rubrum</i> .	80
Şekil 4.51. <i>Hypericum calycinum</i> .	81
Şekil 4.52. <i>Hypericum perforatum</i> .	82
Şekil 4.53. <i>Juglans regia</i> .	83
Şekil 4.54. <i>Lamium purpureum</i> .	84
Şekil 4.55. <i>Melissa officinalis</i> .	85
Şekil 4.56. <i>Mentha longifolia</i> .	86
Şekil 4.57. <i>Rosmarinus officinalis</i> .	87
Şekil 4.58. <i>Salvia forskahlei</i> .	88
Şekil 4.59. <i>Salvia tomentosa</i> .	89
Şekil 4.60. <i>Satureja hortensis</i> .	90
Şekil 4.61. <i>Thymus longicaulis</i> .	91
Şekil 4.62. <i>Laurus nobilis</i> .	92
Şekil 4.63. <i>Alcea apterocarpa</i> (Endemik Tür).	93
Şekil 4.64. <i>Malva nicaeensis</i> .	94
Şekil 4.65. <i>Tilia tomentosa</i> .	95
Şekil 4.66. <i>Ficus carica</i> .	96
Şekil 4.67. <i>Morus alba</i> .	97
Şekil 4.68. <i>Mirabilis jalapa</i> .	98
Şekil 4.69. <i>Chelidonium majus</i> .	99
Şekil 4.70. <i>Phytolacca americana</i> .	100
Şekil 4.71. <i>Pinus sylvestris</i> .	101
Şekil 4.72. <i>Plantago lanceolata</i> .	102
Şekil 4.73. <i>Plantago majör</i> .	103
Şekil 4.74. <i>Alopecurus myosuroides</i> .	104
Şekil 4.75. <i>Zea mays</i> .	105

Şekil 4.76. <i>Rumex conglomeratus</i>	107
Şekil 4.77. <i>Lysimachia punctata</i>	108
Şekil 4.78. <i>Primula vulgaris</i> subsp. <i>Sibthorpii</i>	109
Şekil 4.79. <i>Ficaria verna</i>	110
Şekil 4.80. <i>Helleborus orientalis</i>	111
Şekil 4.81. <i>Cydonia oblonga</i>	112
Şekil 4.82. <i>Fragaria vesca</i>	113
Şekil 4.83. <i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i>	114
Şekil 4.84. <i>Potentilla reptans</i>	115
Şekil 4.85. <i>Prunus avium</i>	116
Şekil 4.86. <i>Prunus cerasifera</i>	117
Şekil 4.87. <i>Prunus laurocerasus</i>	118
Şekil 4.88. <i>Pyrus communis</i>	119
Şekil 4.89. <i>Rosa canina</i>	120
Şekil 4.90. <i>Rubus discolor</i>	121
Şekil 4.91. <i>Rubus hirtus</i>	122
Şekil 4.92. <i>Salix babylonica</i>	123
Şekil 4.93. <i>Viscum album</i>	124
Şekil 4.94. <i>Smilax excelsa</i>	125
Şekil 4.95. <i>Urtica dioica</i>	127
Şekil 4.96. <i>Vitis labrusca</i>	128
Şekil 4.97. <i>Lactarius salmonicolor</i>	129
Şekil 4.98. <i>Lactifluus volemus</i>	130
Şekil 5.1. Yörede etnobotanik açıdan en fazla kullanılan familyaların % dağılımları.....	138
Şekil 5.2. Yerel halk tarafından kullanılan taksonların kullanım amacı ve sayıları.....	138
Şekil 5.3. Yöre halkı tarafından kullanılan bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları.....	139

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 3.1. Düzce ili için alınan iklim verileri.	13
Çizelge 3.2. Gölyaka ilçesinde bulunan 18259 numaralı istasyonundan alınan iklim verileri.	19
Çizelge 3.3. Toplanan bitkilerin lokaliteleri.	28
Çizelge 5.1. Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.	131
Çizelge 5.2. Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.	144

KISALTMALAR

DUOF

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi
Herbaryumu

Lok

Lokalite

sp

Tür

SİMGELER

subsp.	Alttür
m	Metre
M.Ö.	Milattan önce
mm	Milimetre
°C	Santigrad derece
cm	Santimetre
var.	Varyete

ÖZET

GÖLYAKA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK BİR ARAŞTIRMA

Ayla KÖYSAL

Düzce Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Eylül 2020, 184 sayfa

Bu çalışma Düzce'nin Gölyaka ilçesinde yerel halk tarafından çeşitli amaçlarla kullanılan bitkilerinin belirlenmesi ve bölgenin etnobotaniğinin ortaya çıkarılması amacı ile yapılmıştır. Arazi çalışmaları Mart 2019-Mayıs 2020 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan bu çalışmada, Gölyaka ilçesine bağlı 10 köy araştırma alanı olarak seçilmiş, bu yörede yaşayan halkın kullandığı bitkilerin, bunların yöresel ve bilimsel isimlerinin, halkın bu bitkilerden yararlanma şekillerinin ortaya çıkartılması ve kayıt altına alınması hedeflenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda 44 familya ait 114 takson belirlenmiştir. Bölgede belirlenen bu bitkilerin yerel halk tarafından etnobotanik kullanım alanlarına bakıldığında 67'sinin gıda, 64'ünün halk hekimliği, 24' ünün hayvan yemi, 11' inin diğer kullanım, 9' unun süs, 4' ünün yakacak, 2' sinin boyama ve 2' sinin veteriner halk hekimliği amaçlı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. En çok kullanılan bitkilerin ağırlıklı olarak Asteraceae, Rosaceae, Fabaceae, Lamiaceae ve Apiaceae familyalarına ait olduğu saptanmıştır. Gölyaka'da teşhisi yapılan bitkiler için 189 farklı yöresel ismin kullanıldığı, bu bitkilerin geleneksel adlandırılmasında en yaygın kullanılan yaklaşımın renk özelliklerinden yararlanılarak olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Düzce, Etnobotanik, Gölyaka

ABSTRACT

ETHNOBOTANICAL INVESTIGATION IN GÖLYAKA (DÜZCE)

Ayla KÖYSAL

Düzce University

Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Biology

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

September 2020, 184 pages

This study was performed in order to determine the plants used by the local people in Gölyaka district of Düzce for various purposes and to obtain the ethnobotany of the region. In this study which covers the period between March 2019 and May 2020, it was aimed to reveal and record the local and scientific names of the plants used by the people living in this region and their ways of benefiting from these plants for 10 selected villages in Gölyaka. As a result of the research, 114 taxa belonging to 44 families have been determined. When the ethnobotanical usage areas of these plants identified in the region are examined by the local people, 67 of them are used for food, 64 of them are used for folk medicine, 24 of them are used for animal feed, 11 of them are used for other usages, 9 of them are ornamental, 4 of them are used for fuel, 2 of them are used for coloring and 2 of them are used for veterinary folk medicine purposes. The most commonly used plants belong to Asteraceae, Rosaceae, Fabaceae, Lamiaceae and Apiaceae families. It has been determined that 189 different local names are used for the plants diagnosed in Gölyaka, and the most commonly used approach in the traditional naming of these plants is by using the color features.

Keywords: Düzce, Ethnobotany, Gölyaka

1. GİRİŞ

İnsanoğlu geçmişten günümüze kadar yaşadığı bölgedeki bitkilerle etkileşim içinde olmuş kendi çevresinde bulunan bu bitkilerden öncelikli olarak besin kaynağı ve sağlık problemlerinde olmak üzere çok farklı amaçlarla faydalanmıştır. Bitkiler konusunda elde ettiği bu bilgileri yüzyıllar boyunca kullanım şekillerindeki bazı değişiklik ve gelişmelerle nesilden nesile aktaran insanoğlu, zaman içinde geliştirilerek günümüze ulaştırmış ve botanik kültürünü oluşturmıştır [1], [2].

İnsan ve bitki arasında asırlardır süregelen etkileşim sonucu, günümüzde tüm dünyanın önemini kabul ettiği ve çok sayıda araştırmaların yapıldığı etnobotanik bilim dalı ortaya çıkmıştır [3].

Grekçe halk anlamına gelen “ethnos” ile bitki anlamına gelen “botane” veya “botanikos” sözcüklerinden oluşan ‘etnobotanik’ terimi ilk kez 1895 yılında ABD’ li bilim adamı W. Harsberger tarafından kullanılmıştır. Bu terim için farklı insan topluluklarındaki bitki-insan ilişkilerini ifade ettiği gibi daha geniş anlamda bugün etnobotanik için evrim süreci içinde insan-bitki ilişkileri de denilebilir. Daha dar anlamdaysa bir yörede yaşayan halkın, yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve bitkiler üzerine etkileri olarak da tanımlanabilmektedir [4]-[6].

Etnobotanik, insanlarla bitkiler arasındaki karşılıklı ilişkiyi özellikle de bitkilerin insanların kültür ve deneyimlerini nasıl etkilediğini, insanların bu bitkileri nasıl kullandığını ve uyguladığını ve bilgi sistemlerinde nasıl ifade ettiklerini inceleyen bir alandır. Temelde arkeoloji, antropoloji, botanik, ekoloji, doğal kaynak yönetimi ve çevre tarihini de içeren disiplinler arası bir alan olması sebebiyle elde edilen sonuçlar çok yönlü yorumlanmasına da olanak vermektedir [7].

Etnobotanik konusunda yapılan çalışmalar, sadece insanlarla bitkilerin yüzyıllardan beri devam eden karşılıklı etkileşimlerini inceleyerek, bu bitkilerin hastalıkların tedavisinde nasıl kullanıldıklarını ve yöresel adları ile kullanılış şekillerinin listelenmesi ile sınırlı kalmaz. Aynı zamanda bu etkileşimden doğan sonuçların, kırsal kesimde yaşayan halkın gelişiminde kullanılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, kullanılan, ihraç edilen ve nesli tehlike altında olan türlerin belirlenmesi ile yasal düzenlemelerin yapılabilmesine

de bir temel oluşturur. Diğer yandan bu çalışmalar, hastalıklara dayanıklılık yönünden üstün olan bitkilerin kültüre alınmalarında, daha kalıcı renklere sahip solmayan boyaların elde edilebileceği yeni bitki türlerinin belirlenmesinde de kaynak oluşturabilmektedir [8], [9].

Etnobotanik çalışmalar aynı zamanda tıbbi ve ekonomik önemi olan bitkilerin belirlenmesine, hammadde ihtiyacının karşılanarak ilaç sanayinin gelişmesine katkı sağladığı gibi; gıda, arıcılık, kozmetik ve çiçekçilik gibi farklı istihdam alanlarının oluşmasına katkı sağlaması bakımından da oldukça önem arz eden çalışmalar haline gelmiştir [10].

Anadolu halkının bitkileri günlük yaşamda çeşitli amaçlarla kullanmaya başlaması çok eski devirlere kadar uzanmaktadır. Eski çağlardan günümüze kadar Anadolu’da yaşayan halklar bitkilerle iç içe olmuş gıda olarak tüketmiş, yakacak, silah veya mesken yapımı için kullanmış, bitkilerden ilaçlar yaparak şifa aramıştır. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan Anadolu kültürel zenginliği ile birlikte bu bitki zenginliğini de günümüze kadar ulaştırmıştır. Bu durum Anadolu’da yapılan arkeolojik kazılarda da elde edilen bulgularla belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Örneğin Irak’ın kuzeyinde Zagros Dağları’nda bulunan Şanidar Mağarası’nda 1957-1961 yılları arasında yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Neandertal insan kalıntıları yanında mezarda bulunan bitki örnekleri, bitki insan ilişkisinin başlangıcına ait ilk veri olarak kabul edilir. 60 bin yıl öncesinden günümüze gelen bu mezarda, civanperçemi, kanarya otu, mor sümbül, gül hatmi, peygamber çiçeği, ebegümece ve efedra gibi bitki türlerinin bulunduğu tespit edilmiştir [11]-[13].

Yine diğer arkeolojik çalışmada elde edilen bulgulara göre Kayseri civarlarında Kültepe’de bulunan M.Ö.1974-1719 yıllarına ait olan kil tabletlerinde üç tane (kimyon, kişniş, kekik) baharat adına rastlanmıştır. M.Ö.1700-1200 yılları arasında Hititlere ait 60 tane çivi yazılı Boğazköy metinlerinde ilaç amaçlı kullandıkları birçok bitkiye yer verilmiştir [14]. Hititler dönemine ait tıbbi tabletlerde bulunan reçete formüllerinde kayıtlı bitki adları Anadolu halkının bu bitkileri günlük yaşamda ilaç olarak kullandığını göstermektedir [15]. Hitit tabletlerinde adamotu, alıç, buğday, defne, dişotu, haşhaş gibi bitki adlarının kayıtlı olduğu da görülmüştür [16].

Avrupa’da 20. yüzyılın başlarında çok önemsenmeyen etnobotanik bilimi 20. yüzyılın ortalarından itibaren önemini hissettirmiştir. Küreselleşmenin etkisi ile geleneksel

botanik kültürünün, türlerden daha hızlı yok olduğunu ve bu kültürün sürdürülebilir kalkınma için önemini kavrayan batılı araştırmacılar, doğanın ve bilgi sistemlerinin giderek daha çok anlaşılmasının, hem bilim için bir fırsat, hem de kültürel kimliğin korunması için yararlı olacağı düşüncesi ile özellikle 1990 yılından itibaren etnobotaniğe olan ilginin tüm dünyada artmasına neden olmuşturlar. Bu konuda çalışmalar yapan M. J Gray, 1995’ de kitabının giriş kısmında bu konuya vurgu yapmıştır [17], [18].

Günümüzde Avrupa dışında özellikle uzakdoğu ülkelerin’de örneğin Japonya’da modern tıbbın yanında bitkilerle tedaviye dayanan geleneksel Çin, Kore, Japon tedavi sistemleri yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Hindistan bu anlamda çalışmalarını gerçekleştiren en başarılı ülkelerin ilk sırasındadır. Hindistan yarımadasında da modern tıbbın yanında, bitkilerin kullanıldığı geleneksel tıptan da önemli ölçüde faydalanılmaktadır. Bu ülkede tıbbi bitkiler “Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri” adı altında incelenmektedir. Özellikle antimikrobiyal ilaç geliştirme konusu oldukça önem kazanmıştır [19]. Ayrıca Nijerya, Kenya gibi Afrika ülkeleri ve Latin Amerika ülkeleri de etnobotanik alanında önemli çalışmalar yapmakta hatta etnobotanik alanı ile ilgili enstitüler ve laboratuvarlar kurmaktadır [20], [21].

Ülkemiz kendine özgü bitki çeşitliliği, farklı coğrafik ve iklimsel özellikleri bakımından dünyanın ılıman iklim kuşağındaki en zengin bitki örtüsüne sahip ülkelerin başında gelmekte, sahip olduğu bu zenginlikten dolayı etnobotanik çalışmalar için oldukça iyi bir araştırma ortamı oluşturmaktadır [22]-[24]. Ülkemizde iklim farklılığı ile birlikte değişken ekolojik koşullarının bulunması ve ayrıca çeşitli toprak tiplerine sahip olmasının en önemli sebepleri arasında, ülkemizin Avrupa- Sibirya, İran- Turan ve Akdeniz olmak üzere üç fitocoğrafik alanın kesişiminde yer alması gelmektedir [25]. Türkiye’ de 174 familya, bu familyalara ait 1251 cins ve 12.000’ den fazla tür, alttür ve varyete yayılış göstermektedir. Bu türlerin yaklaşık 1/3’ ü endemik türlerdir [26].

Türk toplumunun büyük kısmının şehirlerden ziyade kırsal kesimlerde yaşaması halkın çeşitli amaçlarla bitkilerden faydalanmasını zorunlu kılmıştır. Anadolu’da birçok yerel bitki yüzyıllardır gıda, insan ve hayvan tedavisi, doğal boya, oyuncak, barınak, giyim, eğlence ve estetik gibi birçok amaç için kullanılmaktadır. Ancak modernleşme ve gelişen teknolojiye paralel olarak, kırsal alanlardan şehirlere hızlı göç, çeşitli hizmetlere daha kolay erişim, köyde yetişen ürünlerin ekonomik değerlerini yitirmesi gibi nedenler, ülkemizdeki zengin faydalı bitki kullanma geleneğinin çok hızla yok olmasına neden olmaktadır. Dolayısı ile bu alanda yapılacak olan etnobotanik çalışmalar halkımız ile

bitkiler arasındaki bu kapsamlı ve zengin kültürel mirası yok olmadan gelecek kuşaklara aktarması bakımından önem taşımaktadır [26].

Ülkemizdeki etnobotanik çalışmalar incelendiğinde en fazla etnobotanik araştırmanın İç Anadolu Bölgesi'nde, en az ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapıldığı söylenebilir. Son yıllarda özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılan araştırmalarda artış olduğu görülmüştür. Yapılan bu etnobotanik çalışmaların içeriği incelendiği zaman, tıbbi bitkilerin kullanımının yoğunluk kazandığı tespit edilmiştir. Bu açıdan son yıllarda ülkemizin çeşitli bölgelerinde sayısı giderek artan etnobotanik çalışmalar da umut vaadedicidir [26].

Geneli itibari ile bakıldığında Düzce ili için kapsamlı bir etnobotanik çalışmanın yapılmadığı yapılanların ise etnobotanik açıdan sınırlı kaldığı görülmektedir [27]-[30]. Yapılan bu tez çalışmasında Düzce ili Gölyaka ilçesinin etnobotaniği araştırılmış, literatürde bu yöre için yapılan çalışmalarda var olan boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Düzce İli' nin Gölyaka ilçesinde belirlenen 10 köy için yapılan arazi çalışmasında burada yaşayan yerel halk ile birebir görüşmeler yapılmış halkın geçmişte kullanımını bildikleri veya halen günlükte hayatta kullandıkları bitkilerin yöresel adları, kullanılan kısımları, kullanılışları, hazırlanışları, uygulanış şekilleri hakkındaki bilgiler derlenmiştir.

2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Ülkemizde doğal olarak yetişen bazı bitki taksonlarının etnobotanik özelliklerini belirlemek amaçlı yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların bir kısmında teşhisi yapılan bitkilerin kullanım amaçları belirlenirken bazılarında ise çalışılan yöredeki familyaların teşhisinin ön plana çıkarıldığı görülmüştür.

Sayar ve Arkadaşları, “Muğla (Türkiye) İlindeki Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri” adlı makalesinde Muğla çevresindeki etnobotanik araştırmaları sonucunda yörede yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesini ve kullanılan kısımları verilmiştir [31].

Sadıkoğlu, Türkiye Cumhuriyetinin ilan edildiği tarihten günümüze dek yayınlanmış veya yayınlanmamış tüm etnobotanik araştırmaları bir arşiv haline getirmek için Türkiye’deki etnobotanik yayınların adlarını “Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi” olarak bir tezde toplamıştır [8].

Koçak, “Karaman Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 76 tür tıbbi, 45 tür gıda, 5 tür boya yapımında, 2 tür malzeme üretiminde, 2 tür nazarlık yapımında, 1 türünde sabun yapımında kullanılmak üzere toplamda 117 bitki türünün etnobotanik kullanımını tespit etmiştir [32].

Tuzlacı ve Tolon, “Turkish Folk Medicinal Plants” eserlerinde Şile (İstanbul)’de yaptıkları çalışma sonucunda tespit ettikleri, 35’ i doğal ve 8’ i kültür bitkisi olmak üzere tedavi amaçlı kullanılan, 43 bitki türünün 135 farklı kullanılış şeklini ortaya koymuşlardır [33].

Şimşek ve arkadaşları, “Gölbaşı’ nda Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında Gölbaşı’nda yaşayan ailelerden yabani bitkileri kullanım amaçları ve şekilleri hakkında bilgiler toplamıştır. Çalışma sonucunda bitkilerin %87,7’ sinin gıda ve tedavi amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok tüketilen bitkiler madımak [*Polygonum cognatum* Meissn], yemlik [*Scorzonera cana* (C.A.Mey) Hoffm. var. *radicosa* (Boiss) Chamb], ısırganotu [*Urtica dioica* L.], ebegümeçi [*Malva neglecta* Wallr.], efelek [*Rumex crispus* L.] olarak belirtilmiştir [34].

Savran ve arkadaşları , “Gemerek (Sivas) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri” adlı araştırmalarında bölgede tıbbi ve gıda amacıyla kullanımı 30 bitki tespit etmişlerdir [35].

Şimşek ve arkadaşları, Anadolu’ da yabani bitkilerin halk arasındaki tedavi, gıda ve diğer amaçlarla kullanımını konu alan “Anadolu’da Halk Arasında Bitkilerin Kullanış Amaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Çalışma” adlı eserde 14 il, ilçe ve köylerinde bulunan kişilerle yapılan anketler sonucu *Plantago* sp. , *Malva* sp. , *Rumex* sp. , *Thymus* sp. , *Urtica* sp. , *Chenopodium* sp. ve *Rosa* sp. cinslerinin sık olarak kullanıldığı ve halk arasında bu türlerden genel olarak ağrı kesici, kanser, hemoroit, diyabet, romatizma ve çeşitli iltihaplı rahatsızlıkların tedavisinde yararlanılmakta olduğunu tespit etmişlerdir [36].

Kandemir ve Beyazoğlu, Köse Dağları (Gümüşhane)’ nda yayılış gösteren 195 tür ve tür altı kategoriye ait bitkilerin tıbbi ve ekonomik kullanım amaçlarını ortaya koyan bir çalışma yapmışlardır [37].

Genç, “Çatalca Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma” başlıklı çalışmasında Çatalca yöresinde yöre halkı arasında tedavi ve gıda amaçlı kullanılan bitkilerin yazılı kaynaklara geçirilmesi amacıyla bir tez çalışması yapmıştır. Çalışma sonucunda alanından 378 bitki toplanmış ve bu bitkilerden 83 türün kullanılışı olup sadece yöresel isime sahip 15 tür tespit edilmiştir [38].

Koca, “Akçakoca (Düzce) İlçesinin Florası ve Etnobotanik Özellikleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, 2001-2003 yılları arasında yapılan arazi çalışmaları ile Akçakoca yöresinin bitki vejetasyonu araştırılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, etnobotanik açıdan orta düzeyde bir zenginliğe sahip olduğunu belirtilen yörede 103 familya, 377 cins, 632 tür, 15 alt tür tespit edilmiştir [39].

Koçyiğit, “Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Yalova ilinde kullanılan bitkilerin halk tarafından kullanımını belirlemek amacıyla 2004 yılları ile 2005 arasında 398 adet bitki örneği toplamıştır. Çalışmada yöre halkı tarafından kullanılışı olan 99 taksonun sadece 20 taksonun yöresel isime sahip olduğu belirlenmiştir. Etnobotanik kullanım alanına sahip olan taksonlardan 53’ ünün tıbbi, 40’ inin gıda, 5’ inin baharat, 3’ ünün oyuncak, 4’ ünün alet yapımında, 2’sinin saman balyalanmasında, 2’ sinin boya, 1’ inin süs olarak, 1’ inin sabun, 2’ sinin büyü yapımında, 1’ inin harç yapımında ve 2’ sinin de saç bakımında kullanıldığı tespit

edilmiştir [3].

Korkut, Arat Dağı (Şanlıurfa) florası ve etnobotanik özellikleri isimli yüksek lisans tez çalışması 2002-2004 yılları arasında, Birecik İlçesi Arat Dağı'nın florası ve etnobotanik özelliklerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada 49 familya ve 193 cinse ait 214 tür, 55 alttür ve 30 varyete olmak üzere 299 takson tespit edilmiştir. Saptanan taksonların 6'sı endemiktir. Bu bitkilerden 170 tanesinin etnobotanik özelliği olduğu ortaya konulmuştur. Bu bitkilerden 59 tanesi yem, 33 tanesi yiyecek, 19 tanesi yakacak, 17 tanesi tıbbi amaçlı, 8 tanesi süpürge yapımı, 5 tanesi süs bitkisi, 5 tanesi boya, 3 tanesinin çocuklar tarafından oyun amaçlı ve 11 tanesinin ise diğer amaçlarla kullanıldığı ortaya konulmuştur. Bu bitkilerden 13 tanesini zehirli olduğu tespit edilmiştir [40].

Elçi ve Erik, “Güdül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri” adlı bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma sonucunda 18 familyaya ait olan 23 bitki taksonunun tıbbi amaçlı, 6 familyaya ait 11 bitki taksonunun gıda amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir [41].

Kızıllarslan, “İzmit Körfezi'nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı tez çalışmasında araştırma bölgesinde toplamda 118 taksonun etnobotanik kullanımlarını ortaya koymuştur. Bunlardan 77 taksonun halk ilacı, 59 taksonun gıda, 13 taksonun baharat veya çay, 23 taksonun hayvanlarda tedavi amaçlı ve yem olarak, 7 taksonun yakacak olarak ve 37 taksonun da bunların dışında çeşitli kullanılışları olduğunu saptamıştır [42].

Vural, “Honaz Dağı ve Çevresi'ndeki Bazı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı araştırmasında Denizli il sınırlarındaki Honaz Dağı ve Çevresi'nde yetişen doğal bitkilerin 356 farklı kullanımını tespit etmiştir [43].

Altundağ tarafından Mayıs 2007-Ekim 2008 tarihleri arasında Iğdır İli'nde yapılan araştırmada 292 doğal bitki taksonu saptanmıştır. Bunlardan 162 takson halk ilacı 143 takson gıda, 25 takson baharat veya çay, 82 takson hayvanlarda tedavi amaçlı ve yem olarak, 22 takson yakacak olarak kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir [44].

Metin, “Mut ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri” adlı bir tez çalışması yapmıştır. Etnobotanik kullanım alanlarını belirlemek amacıyla 47 köy, 7 yayla ve 12 mahallede ikamet eden ya da etmiş olan 350 kişi ile görüşülmüş ve çalışma alanında 75 familyaya ait 195 tür tespit edilmiştir. Bu türlerin 163'ünün gıda, 328'inin tedavi, 21'inin hayvan yemi, 22'sinin boya, 22'sinin eşya, 30'unun süs, 7'sinin yakacak ve çeşitli amaçlar için kullanıldığı belirlenmiştir [45].

Altundağ, Iğdır’ da halk tarafından kullanılan faydalı ve zehirli bitkiler hakkında bilgi vermek, bu bitkileri tanıtmak, var olan kültürü korumak ve kayıt altına almak amacıyla “Iğdır’ın Faydalı ve Zehirli Bitkileri” isimli bir kitap yayınlamıştır [46].

Polat, Balıkesir’in Burhaniye ve Havran bölgelerinde yöre insanlarının kullandığı tarımsal ve doğal bitki taksonlarını tespit etmek ve bu bitkilerin kullanılış amaçlarını belirlemek amacı ile “Havran ve Burhaniye (Balıkesir) Çevresinde Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları” isimli tez çalışması yapmıştır. Çalışma, kapsamında Burhaniye ve Havran ilçe merkezleri ve ilçelere bağlı yaklaşık 25 köy gezilmiştir. Bu araştırma alanında 76 familya ve bu familyalara ait 239 kullanımı olan bitki taksonlarının varlığı saptanmıştır [47].

Yücel ve arkadaşları, Eskişehir’ in Mihaliççık ilçesinde yaptıkları bir çalışmada 18 familyaya ait 25 bitki taksonunun gıda olarak tüketildiğini tespit etmiş, bunların yöresel tüketim şekillerini kayıt altına almışlardır [48].

Kendir ve Güvenç, “Etnobotanik ve Türkiye’de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış” isimli çalışmalarında literatürde 1998- 2008 yılları arasında yapılan 91 etnobotanik çalışmayı incelenerek değerlendirilmiş ve özetlenmiştir. Çalışma sonucunda en çok İç Anadolu Bölgesi’ nde etnobotanik çalışması yapılmış olup Kırıkkale ve Batman illerinde herhangi bir etnobotanik bir çalışmanın olmadığı belirlenmiş, incelenen bu çalışmalardan elde edilen bilgilere göre halkımızın bitkilerden çoğunlukla tıbbi ve gıda amaçlı faydalandığı tespit edilmiştir [26].

Keskin, “Kadınhanı (Konya) ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” başlıklı tez çalışmasında Konya il sınırlarındaki Kadınhanı ilçe merkezi ve çevre köylerindeki bitkilerin etnobotanik kullanımlarını araştırmıştır. 4 kasaba, 37 köy ve 9 mahallede yaşayan ya da yaşamış olan 153 kişi ile görüşülmüştür. Bu tez çalışması sonucu 38 familyaya ait 108 türün etnobotanik kullanımının olduğunu tespit etmiştir. Bu türlerin 75’ inin gıda, 56’ sının tedavi, 22’ sinin yem, 13’ ünün eşya, 2’ sinin süs, 9’ unun yakacak ve 2’ sinin de çeşitli amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir [49].

Tuzlacı, “Türkiye’ nin Yabani Besin Bitkileri ve Ot Yemekleri” adlı eserinde ülkemizin çeşitli illerinde halkın besin kaynağı olarak kullandığı bitkileri, hem bilimsel temele hem de folklorik literatür kayıtlarını da göz önünde bulundurarak derlemiştir [50].

Tugay ve arkadaşları, “Kurucuova (Beyşehir, Konya/ Türkiye) Kasabası’nda Gıda Olarak Kullanılan Doğal Bitkiler” adlı bir çalışma yapmışlardır. Yörede gıda olarak

tüketilen bitkilerin tespiti amacıyla yapılan bu çalışmada, 2008 yılı mart ayı ile 2009 yılı ağustos ayları arasında 11 kaynak kişi ile görüşme yapılarak 38 bitki örneği toplanmıştır. Bitki taksonlarının değerlendirilmesi sonucunda 17 familya, 37 cins ve bu cinslere ait 38 bitkinin gıda amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir [51].

Sargın, “Alaşehir ve Çevresinde (Manisa) Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları” başlıklı tez çalışmasında 7 belde ve 62 köyde araştırma yaparak, 389 kişiyle görüşmüş, 500 ilköğretim öğrencisine anket uygulamıştır. Bu çalışma sonucunda 69 familya ve 201 cinse ait tür ve tür altı seviyede 241 taksonun yöre halkı tarafından etnobotanik kullanımının olduğunu kayıt altına almıştır [25].

Şenkardeş, Nevşehir’ in güney bölgelerinde yer alan ilçelerinde (Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Nevşehir-Merkez, Ürgüp) yöre insanının kullandığı ve yaşamında gelenekselleşen bitkileri saptamak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Arazi çalışmaları esnasında yöreden 439 bitki örneği toplanmış ve bu bitkilere ait çeşitli etnobotanik bilgiler derlenmiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre yörede etnobotanik değeri olan 165 takson saptanmıştır. Bunların 146' sı yabani, 19' u ise yörede yetiştirilen bitkilerdir. Bu bitkilerin sırasıyla, en çok halk ilacı (111 takson), besin (66 takson), çay (14 takson) ve yakacak (14 takson) olarak kullanıldığı belirlenmiştir [52].

Tütenocaklı, “Yenice (Çanakkale) ve Çevresinde Tarımsal Bitki Biyoçeşitliliği ve Etnobotanik Araştırmalar” başlıklı doktora tez çalışmasında, Yenice (Çanakkale) ve civarındaki kırsal alanlarda yaşayan yöre halkının geleneksel olarak kullanmakta olduğu doğal ve tarım bitkilerini tespit etmek ve tespiti yapılan bitkilerin kullanım alanı çeşitliliğini belirlemiştir. Çalışmalar Eylül 2011-Eylül 2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanında 112 taksonun gıda, 79 taksonun tıbbi, 9 taksonun yakacak, 34 taksonun süs bitkisi olmak üzere 57 familya ve bu familyaya ait toplam 175 bitki taksonun yöre insanı tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Yöre halkının kullandığı bitkiler çoğunlukla Lamiaceae, Rosaceae, Asteraceae, Fabaceae, Brassicaceae ve Cucurbitaceae familyalarından olduğu tespit edilmiştir [53].

Ceylan ve Yücel, “Düzce ve Çevresinde Gıda Olarak Tüketilen Yabani Bitkilerin Tüketim Biçimleri ve Besin Ögesi Değerleri” isimli çalışmalarında Düzce ve çevresinde yayılış gösteren yabani gıda bitkilerinin yerel halk tarafından tüketim biçimleri ve bu bitkilerin içerdikleri besin değerlerinin tespitini amaçlanmıştır [29].

Aksoy ve arkadaşları, “Düzce İli Botanik Tarihi Araştırmaları” isimli çalışmalarında

Düzce ilinin genel bitki coğrafyası, endemik bitki türleri ve botanigi hakkında tespitlerde bulunmuşlardır [27].

Aksoy ve arkadaşları, “Düzce İli Halk Kültüründe Tıbbi ve Yemeklik Olarak Kullanılan Bitkiler” isimli çalışmasında Düzce' nin biyoçeşitliliğinin belirlenmesi sonucu il genelinde yayılış yaptığı saptanan 1253 taksandan 80 familya, 240 cinse ait 315 bitkinin, tıbbi değeri olan ve yemeklik olarak kullanılabilen bitkiler olduğu saptanmıştır. Bu taksonlardan 259' unun tıbbi değeri olduğu, 13' ünün sadece yemeklik olarak kullanıldığı, 43' ünün ise hem tıbbi özellikli olup hem de yemeklik olarak kullanıldığı belirlenmiştir [54].

Uzun, Eskişehir'in İnönü ve Mihalgazi ilçelerinde yöre insanı arasında bitkilerin farklı kullanılışlarını tespit etmek amacıyla bir tez çalışması yapmıştır. Çalışmada teşhisi yapılan bitkilerin yöresel adları, kullanılan kısımları, kullanılışları, hazırlanışları, uygulanış şekilleri ve uygulama süreleri hakkında bilgiler derlenmiştir. Bu araştırma sonucunda 124 taksonun kullanımı tespit edilmiştir. Bunlardan 87'si tıbbi olarak, 61'i gıda olarak, 6' sı baharat olarak, 7' si kozmesötik ve kozmetik olarak, 21' i hayvan hastalıklarında, 13' ü hayvan yemi olarak, 8' i boyama amaçlı, 8' i yakacak olarak, 33' ünün diğer amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir [55].

Dikilitaş, “Ovacık (Karabük) ve Çevresinin Flora ve Etnobotanik Özellikleri” isimli araştırmasında Karabük ilinin Ovacık ilçesi ve çevre köylerinde bölge halkının etnobotanik açıdan çeşitli amaçlarla kullandığı 62 adet tür tespit etmiştir. Toplanan bitkilerin teşhis edilmesi sonucu 58 familyaya ait 163 cins ve 237 takson tespit edilmiştir. Etnobotanik amaçla en çok kullanılan familya 8 tür ile Rosaceae familyasının daha sonra sırasıyla 5 ve 4 tür ile Fabaceae ve Liliaceae familyalarının olduğu belirlenmiştir [2].

Kalankan, “Kazdağları'nda (Balıkesir) Etnobotanik Bir Çalışma” isimli tez çalışmasında Kazdağları'nın Balıkesir ili sınırları içerisinde kalan bölümünde bölgedeki yerel halkın doğal bitkileri etnobotanik yönden hangi amaçlarla ve nasıl kullandıklarını araştırmıştır. Bölgede kullanımı belirlenen 25 familyaya ait toplam 51 bitki taksonu toplanmış ve bunlara ait geleneksel kullanımlarını belirlemiştir [56].

Mumcu, “Tekirdağ, Çerkezköy ve çevresinde yetişen bitkiler ve etnobotanik özellikleri” başlıklı tez çalışmasında Tekirdağ il sınırları içerisindeki Çerkezköy ilçe merkezi ve çevre köylerindeki bitkilerin etnobotanik kullanımlarını araştırmıştır. 4 köy, 1 belde, 6 mahallede yaşayan ya da yaşamış olan 200 kişi ile görüşülmüştür. Araştırma alanındaki

bitkilerden 16 familyaya ait, 33 kadar türün gıda, tedavi, süs ve hobi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir [57].

Karaevli, “Korgan (Ordu) Yöresinde Gıda Olarak Tüketilen Doğal Bazı Bitki Taksonları ve Etnobotanik Özellikleri” isimli tez çalışmasında yöre halkının kullandığı doğal bitkileri ve bu bitkilerle yapılan yöresel yemeklerin hazırlanması ile ilgili tariflere yer vermiştir. Çalışma sonucunda doğal yayılış gösteren ve gıda olarak tüketilen 16 familyaya ait 23 takson tespit edilmiştir. Bu taksonların etnobotanik kullanım alanlarına bakıldığında 12’ sinin gıda, 2’ sinin baharat, 13’ ünün çay ve 2’ sinin ise süs bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir [58].

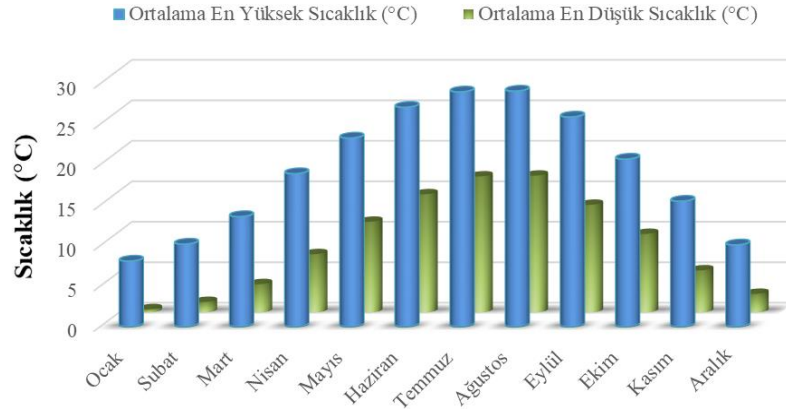
Güneyindeki sırayı, Keremali, Elmacık, Güney Bolu ve Sünnice dağları oluşturur. Ovanın önemli çıkış kapıları Karadeniz'e Melen vadisi boğazı ile Sarıbayır geçididir. Bu geçit Zonguldak iline açılır. Batıda Nüfren boğazı ile Aksu vadisi geçidi; güneyde Derdin geçidi yer almaktadır. Düzce ovasının kabaca güneybatı tarafında Efteni Gölü yer alır [59]. Düzce ilinin toprak yapısına bakıldığında, genelde kireçsiz esmer orman toprakları ve sarı/kırmızı podsolikler ve hafif podsölümsü topraklar yaygın olup, toprak derinliği orta ve derin yapıdadır [60].

3.1.2. Düzce İlinin İklim Özellikleri

Düzce, Batı Karadeniz Bölgesi' nin sınırları içinde kaldığından genel özellikleri ile Karadeniz ikliminin etkileri görülmektedir. Ancak Karadeniz ikliminin yanı sıra Akdeniz ve karasal iklimleri arası geçiş özelliği de gösterir. Enlemin etkisinden dolayı sıcaklık güneyde yer alan illere göre daha düşük olur. Deniz kıyısında yer alan Akçakoca' ya göre Düzce ve diğer ilçeleri yaz aylarında daha sıcak, kış aylarında biraz daha soğuk iklime sahiptir [59].

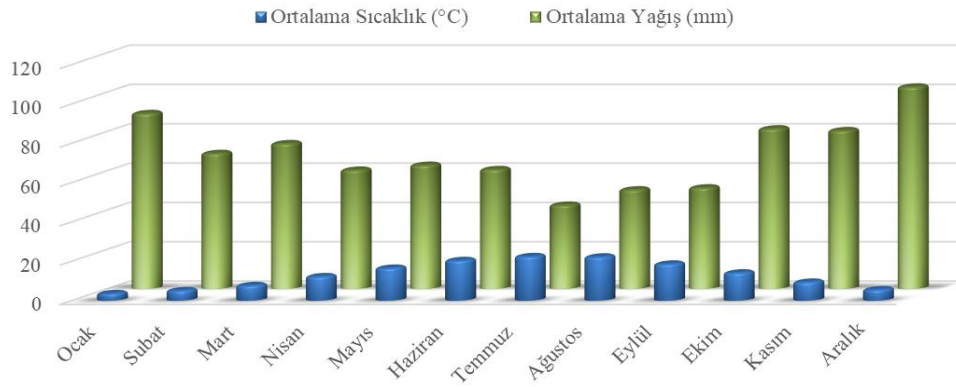
Çizelge 3.1. Düzce ili için alınan iklim verileri.

DÜZCE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	3,8	5,3	7,9	12,4	16,7	20,6	22,6	22,4	18,8	14,3	9,6	5,8	13,4
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,1	10,2	13,6	18,9	23,3	27,1	29,0	29,1	25,9	20,7	15,5	10,1	19,3
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	0,4	1,3	3,5	7,2	11,2	14,6	16,8	16,9	13,3	9,7	5,2	2,3	8,5
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	1,8	2,9	3,8	5,3	6,9	8,5	9,0	8,4	6,4	4,3	2,7	1,7	61,7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	15,2	13,4	13,7	12,0	11,5	9,5	6,2	6,0	7,7	11,0	11,9	15,4	133,5
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	89,4	69,1	74,1	60,6	63,1	60,4	42,8	50,6	51,6	81,6	80,7	102,9	827,4
Ölçüm Periyodu (1959-2018)													

Şekil 3.2. Düzce ili yıllık ortalama en düşük ve en yüksek sıcaklık grafiği.

Ancak dağların yükseltisi kıyıda içerlere doğru arttığından az da olsa denizin yağış artırıcı ılımanlaştırıcı etkisi iç kısımlarda da hissedilir [59]. Düzce ili için iklim verileri T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün resmi sitesinden alınmış ve Çizelge 3.1' de verilmiştir. 1959-2018 yılları arasındaki ölçüm periyodunu kapsayan verilere göre Düzce ilinde yıllık ortalama en düşük sıcaklık 0,4 °C ile Ocak ayında, en yüksek ortalama sıcaklık ise 29,1 °C ile Ağustos ayında kaydedilmiştir (Şekil 3.2) [61].

Şekil 3.3. Düzce ili yıllık ortalama sıcaklık ve yıllık ortalama yağış grafiği.

Düzce'nin yıllık ortalama sıcaklığı 13,4 °C, ortalama yıllık yağış miktarı da 827,4 mm olarak kaydedilmiştir. Ortalama sıcaklık ve yağışın aylara göre değişimi Şekil 3.3' de görülmektedir. Yağışın en fazla olduğu ay 102,9 mm ile Aralık ayı, en az olduğu ay ise 42,8 mm ile Temmuz ayı olarak gerçekleşmiştir [61]. Vejetasyon dönemi Nisan ayında başlamakta ve Ekim ayı sonlarına kadar sürebilmektedir [60].

3.1.3. Bitki Örtüsü

Düzce, kuzeybatı Karadeniz bölgesinde yayılışını yapan Euro-Siberian (Euxine) (Avrupa-Sibirya) Flora Alanı, Mediterranean (Akdeniz) Flora Alanı ve Irano-Turanian (İran Turan) Flora Alanı etkisinde bulunmaktadır. Flora alanı bakımından, Euxine (Orta Batı Karadeniz) ile XseroEuxine (Kurakçıl Batı Karadeniz)'in geçiş bölgesinde bulunmaktadır. Düzce'nin güney doğusundan Beyköy-Uğur köyünden başlayarak, Abant Gölü'ne ve Dağları'na uzanan Samandere Vadisi'nde; Avrupa-Sibirya (Euro-Siberian) Flora Alanının Orta Batı Karadeniz alt flora alanı (SubEuxine) etkisi, Samandere Vadisini de içine alan Abant Dağları'nın (1600 m.) kuzey batıya bakan yüksek yerlerinde, vadi içlerinde ve dere kenarlarında görülür. Akdeniz (Mediterranean) Flora Alanının etkisi, Beyköy-Uğur köyü-Derdin arasında bulunan Uğursuyu Deresi'nin oluşturduğu ön vadi de lokal olarak görülmektedir. İran-Turan (Irano-Turanian) Flora alanı, İç Anadolu Bölümü, step ikliminin etkisi, alanın güneyinde kurakçıl karakterli Orta Batı Karadeniz (Xero-Euxine) flora alanına geçiş bölgelerinde, Sinekli ve Sakarca yayalarının yüksek kesimlerinde ve Abant Dağları'nın (1600 m) subalpin vejetasyonunun bulunduğu 1500-1600 m' de görülmektedir. Coğrafi konumu ve jeomorfolojik yapısından dolayı, Uğur köyü-Şimşirlik mevkinde bulunan ön Uğur Suyu Vadisi ile Abant Gölü'ne uzanan Samandere Vadisini etkileyen bu flora alanlarının kesişim ve geçiş yerinde bulunmasından kaynaklanan zengin flora ve vejetasyon çeşitliliğine sahiptir. Dere, kalıntı maki, orman, sub-alpin ve kaya vejetasyon tipleri ve bu vejetasyon tipleri içerisinde nadir bitki habitatları yayılışını yapmaktadır [60]. Verimli tarım topraklarının yer aldığı bir çöküntü ovası olarak Düzce'de ekolojisine uygun her tür tarım yapılabilir. Endüstri bitkileri ve özellikle tütün ekimi için uygun toprak yapısına sahiptir. Doğal bitki örtüsü, alan kullanımlardaki çeşitlilik nedeniyle değişime uğramaktadır. Çevredeki zengin orman örtüsü *Fagus orientalis* Lipsky, *Quercus petraea* (Matt.) Liebl., *Carpinus betulus* L., *Castanea sativa* Mill., *Tilia platyphyllos* Scop. vb. gibi ağaçlardan oluşur [59].

3.1.4. Akarsular, Yaylalar ve Şelaleler

Düzce, kültürel çeşitliliğin, doğal güzelliklerle bulunduğu ülkemizdeki nadir illerden biridir. İlin başlıca akarsuyu Melen çayıdır. Bunun haricinde Aksu, Asar Suyu, Uğur Suyu diğer akarsuları arasında gelmektedir. Ormanlarla kaplı dağlar üzerinde yer alan Düzce yaylaları, akarsular ve göllerle iç içe olan düzlüklerdir. Düzce'nin yaylarından başlıcaları; Pürenli yaylası, Odayeri, Kardüz, Kocayayla, Şehirliyayla, Topuk, Çiçekli, Keklik,

Torkul, Derinoba, Karaburun yaylası, Sakarca yaylası, Abaza yaylası, Yanık yaylası, Unluk ve Kızık yaylarıdır. Türkiye'nin en büyük ve güzel şelaleleri de Düzce ili sınırları içinde bulunmaktadır. Güzeldere şelalesi, Saklıkent şelalesi, Aydınpınar şelalesi, Samandere şelalesi, Aktaş ve Sarıyayla şelaleleri ilin başlıca şelaleleri arasında gelmektedir [59].

3.1.5. Ekonomik Yapı

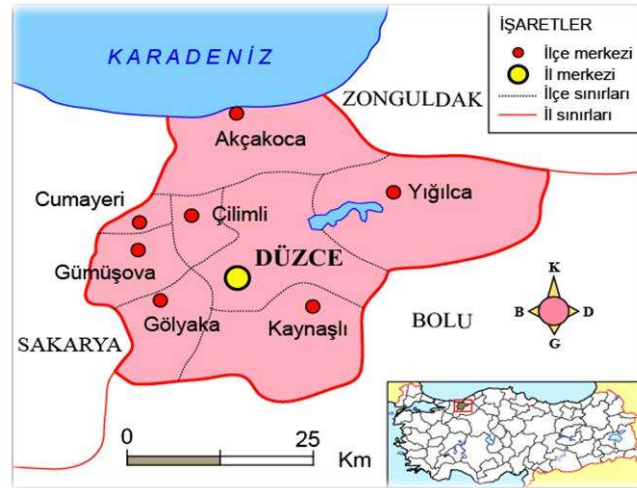
Düzce ilinin iki metropol kent arasında oluşu ekonomisinin dinamik bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır. İlin genel ekonomik yapısı tarım, ticaret ve kısmen de olsa sanayiye dayanmaktadır. En önemli tarım ürünü fındıktır. Fındığın yanı sıra mısır, buğday ve çeltik önemli geçim kaynaklarıdır. Sanayi sektöründe, bölgedeki hammaddeden de kaynaklandığını söyleyebileceğimiz orman ürünleri sektörü başı çekmektedir.

3.2. Araştırma Alanı Gölyaka İlçesi Hakkında Genel Bilgiler

3.2.1. Gölyaka İlçesinin Coğrafi Yapısı

Araştırma bölgesi olan Gölyaka, yurdumuzun Batı Karadeniz Bölgesinde Düzce sınırları içerisinde yer almaktadır. Düzce ilinin batı ucunda yer alan Gölyaka ilçesinin yüzölçümü 219,983 km²'dir [59].

Gölyaka ilçesinin coğrafi konumu Şekil 3.4' te verilmiştir [62]. İlçe, doğuda Düzce il merkezi, batıda Sakarya'nın Hendek ilçesi, kuzeyde Gümüşova ilçesi ve güneyde Bolu'nun Mudurnu ilçesi ile çevrilmiştir. Gölyaka, kuzeyde ve güneyde bulunan Bolu ve Köroğlu Dağları'nın uzantısı olan sıra dağlar arasında yer almaktadır [63]. Güneydeki dağlar daha yüksek olduğundan ilçenin güney kesimi yüksek dağ kitlesi ve ormanlık alanlar ile kaplıdır.

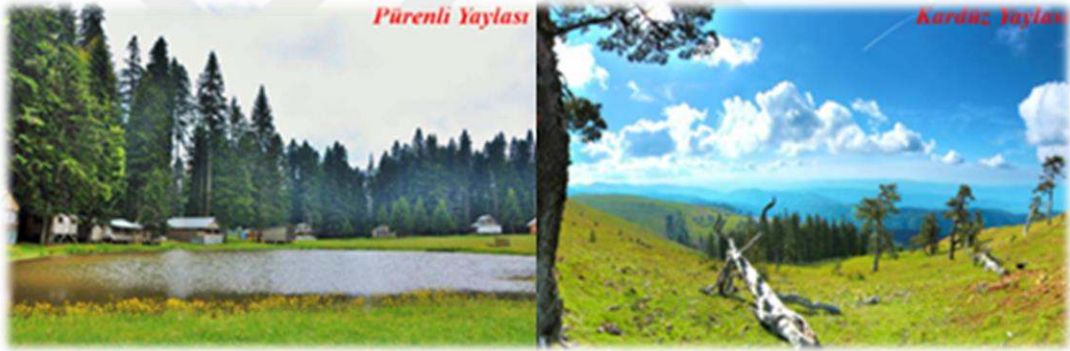
Şekil 3.4. Düzce il sınırları ve Gölyaka ilçesinin coğrafi konumu [62].

İlçenin kuzey bölümü kuzeye doğru genişleyen bir ova şeklindedir ve Düzce Ovası ile bitişik durumdadır. İlçeyi Düzce Ovası'ndan ayıran Büyük Melen Irmağı ve Efteni Gölü'dür. İlçe Merkezi Efteni Gölü'nün batısında düz ovada kurulmuş olup, rakımı 100 m civarındadır. Yerleşim durumu olarak ova kısımları düz, dağlık ve yüksek kısımları ise topografik yapı olarak dik eğimlere sahiptir. Arazi yapısı genellikle kumlu-killi ve yer yer mil karışımı alüvyonlu topraklardan oluşurken çok sulak gevşek bir yapıya da sahiptir. Gölyaka su kaynakları bakımından Düzce'nin en zengin ilçelerinden biridir. İlçenin gölleri arasında; Efteni Gölü, Kara Göl, Sarı Göl, Cılbız Kuyusu, Gölcük, Kuru Göl ve Katır Gölü yer almaktadır (Şekil 3.5) [63]. Gölyaka yaylaları açısından da zengin bir ilçedir. Pürenli, Kardüz, Yanık, Unluk ve Kızık yaylaları en başta gelen yaylalarıdır (Şekil 3.6) [63].

Şekil 3.5. Gölyaka ilçesindeki Efteni gölü ve Güzeldere şelalesinden bir görünüm [63].

Bu yaylalar yayla turizmine açık olup gelecek vaat etmektedir. Özellikle de Kardüz yaylası kış sporları ve turizmi için ülkemizde geleceğin önemli merkezleri arasında gösterilmektedir. Melen ırmağı ve Aksu çayı da Gölyaka'nın en başta gelen akarsuları arasında gelmektedir [63].

Şekil 3.6. Gölyaka ilçesi Pürenli ve Kardüz yaylarından bir görüntü [63].

Gölyaka bütün bu güzelliklerinin yanı sıra ormanlarıyla da doğanın tüm güzelliğini sergiler. Başlıca ormanları arasında Karamahmut, Keltepe, Güney, Çamlık, Koruluk, Büyük ve Küçük Balkaya, Karadağ, Mercantepe, Emeksiz, Konaş Sağlamsu, Unluk ve Baltepe sayılabilir [63].

İlçe Kuzeydoğu Anadolu aktif fayı üzerinde bulunduğundan 1. derecede deprem bölgesidir. 17 Ağustos depreminde ilçede derin çatlak ve yarıklar oluşmuş yer yer kaymalar meydana gelmiştir. Bunun en büyük nedenlerinden biri aktif bir fay tabakasının üzerinde bulunuşu ve toprak yapısının sulak oluşu sayılabilir.

3.2.2. Gölyaka İlçesinin İklim Durumu

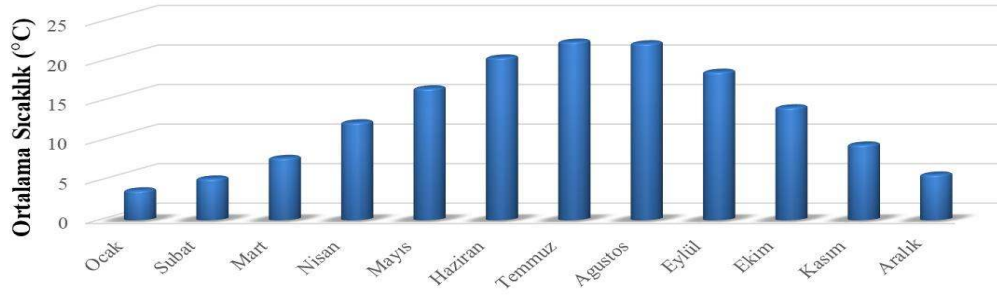
Herhangi bir bölgede bitkilerin dağılımını etkileyen birçok ekolojik faktör vardır. Bu

ekolojik faktörlerden temel olanı; sıcaklık, yağış, rüzgar, nem, bulutluluk ve güneşlenme gibi elemanlardan oluşan iklimdir. Gölyaka ilçesinde iklim olarak, tipik Karadeniz iklimi gözlenir ve Düzce ilinin iklim tipini yansıtır. Dolayısı ile kışları serin yazları ise ılıktır. Bol yağışlı ve nemli bir iklime sahiptir. Gölyaka ilçesinde belirgin yağış görülmektedir. En kurak aylarda bile yağış miktarı oldukça fazladır.

Çizelge 3.2. Gölyaka ilçesinde bulunan 18259 numaralı istasyonundan alınan iklim verileri.

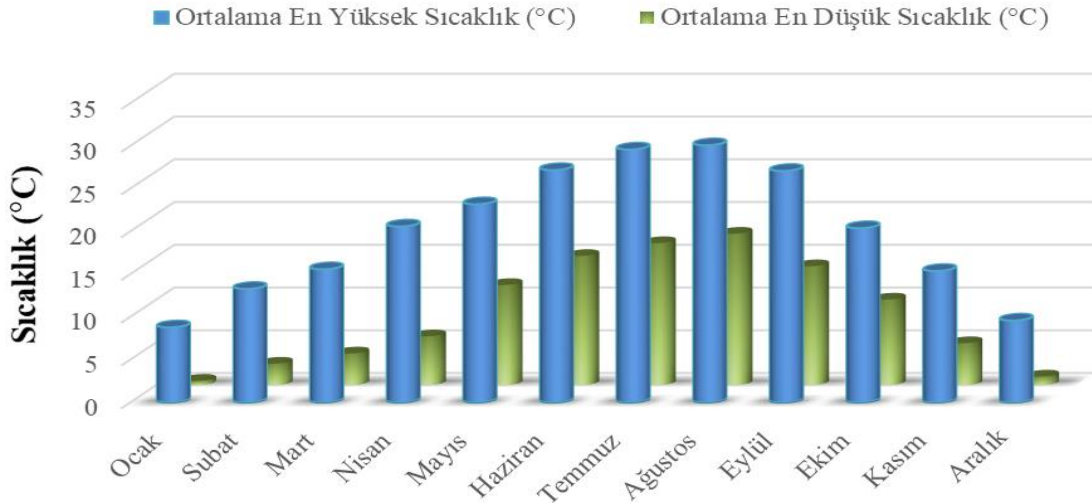
GÖLYAKA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	3,6	7,0	8,7	12,5	16,8	20,5	22,5	23,1	19,3	14,1	9,3	4,5	13,5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,8	13,3	15,6	20,6	23,2	27,2	29,6	30,1	27,1	20,4	15,4	9,6	20,1
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-0,5	2,5	3,7	5,7	11,7	15,1	16,6	17,7	13,9	10,0	4,9	1,0	8,5
Ortalama Nispi Nem	89,1	87,0	80,3	81,4	82,4	82,1	80,7	82,4	85,0	90,6	90,2	92,7	85,3
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	80,66	43,68	43,68	47,18	83,14	104,46	38,30	28,96	65,16	74,88	40,06	92,00	742,16
Ölçüm Periyodu (2014-2018)													

Gölyaka için iklim verileri T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel müdürlüğünün Gölyaka ilçesinde bulunan 18259 numaralı istasyonundan elde edilmiş ve Çizelge 3.2’ de verilmiştir [64].

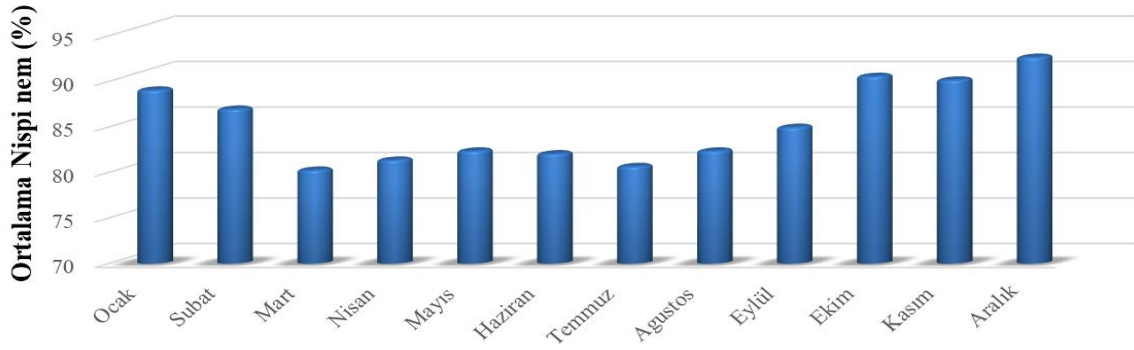

Şekil 3.7. Gölük ilçesi yıllık ortalama sıcaklık grafiği.

2014-2018 yılları arasındaki ölçüm periyodunu kapsayan verilere göre Gölük ilçesinde yıllık ortalama en düşük sıcaklık 3,6 °C ile Ocak ayında, en yüksek ortalama sıcaklık ise 22,5 °C ile Temmuz ayında kaydedilmiştir (Şekil 3.7). Gölük ilçesinin yıllık ortalama sıcaklığı 13,5 °C'dır. Yıllık ortalama yağış miktarı: 742,16 mm'dir. Gölük ilçesine ait yıllık ortalama en yüksek ve en düşük sıcaklıkların aylara göre değişimi Şekil 3.8'de verilmiştir. Buna göre 30,1 °C sıcaklıkla Ağustos yılın en sıcak ayıdır. Ocak ayında ortalama sıcaklık -0,5 °C olup yılın en düşük ortalaması olarak kaydedilmiştir. Gölük meteoroloji istasyonundan elde edilen verilere bakıldığında ilçenin genel anlamda nemli bir bölge olduğu görülmektedir. Yıllık ortalama nispi nem miktarı % 85,3 olarak gerçekleşirken en nemli ay % 92,7 ile Aralık ayı olarak kaydedilmiştir (Şekil 3.9) [64].

Şekil 3.8. Gölük ilçesi yıllık ortalama en düşük ve en yüksek sıcaklık grafiği.

Şekil 3.9. Gölyaka ilçesi yıllık ortalama nispi nem grafiği.

3.2.3. Gölyaka' nın Tarihi

İlçede, tarih öncesi insan yaşantısına dair kesin delil ve kalıntılar bulunmamasına rağmen, sahip olduğu coğrafi konumu ve tabiatı itibarıyla ilk çağlardan itibaren Gölyaka insan yerleşmesine uygun bir yöre olarak karşımıza çıkmaktadır. Gölyaka' yı içine alan toprakların ilk sahipleri Proto Hititler' dir. Gölyaka bir göl ve yanı başında kurulan İmamlar köyü ile tarih sahnesine çıkmıştır [65].

Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğu' nca kaybedilen veya Osmanlı otoritesinin sarsıldığı bölgelerden Kafkasya' dan, Doğu Karadeniz Bölgesi'nden, Balkanlar' dan, Akdeniz Bölgesi'nden ve Kuzey Irak' tan olmak üzere beş ana gruptan bölgeye büyük göçler olmuştur. İmamlar köyü 1932 yılında nahiye olmuş, 3 yıl sonra nahiyesi kaldırılmış tekrar köye dönüştürülmüştür. İmamlar ismi 1962 yılında Gölyaka olarak değiştirilmiştir. Gölyaka nahiyesinde 1967 yılında Belediye teşkilatı kurulmuştur. Gölyaka Belediyesi Düzce ilçesine bağlı bir nahiye (bucak) iken 1987' de ilçe yapılarak Bolu' ya bağlanmıştır. Gölyaka 17 Ağustos Körfez depreminde en fazla hasar gören yerlerden biri olmuştur. 12 Kasım Düzce depreminde de ilçe büyük hasar görmüştür. Depremlerin ardından Aralık 1999' da Düzce' nin il olması nedeniyle Gölyaka tekrar Düzce' ye bağlanmıştır [65].

3.2.4. Gölyaka' nın Köyleri

Gölyaka ilçesine bağlı 23 adet köyü bulunmaktadır (Şekil 3.10). Bu köyler alfabetik olarak sırasıyla; Aksu, Bakacak, Bekiroğlu, Çamlıbel, Çayköy, Değirmen-tepe, Esen, Güzeldere, Hacısüleymanbey, Hacıyakup, Hamamüstü, İçmeler, Kemeryanı, Kuyudüzü, Muhapdede, Saçmalıpınar, Sarıdere, Taşlık, Yazıpınar, Yazlık, Yeşilova, Yunusefendi, Zekeriyaköy köyleridir [65].

Şekil 3.10. Gölyaka ilçesinin köylerinin coğrafik dağılımı [66].

3.2.5. Gölyaka' nın Nüfusu

2018 yılı verilerine göre Gölyaka ilçesinin nüfusu 20.353 kişi olarak belirlenmiştir. Toplam nüfusun 9.897 kişisi ilçe merkezinde yaşarken belde ve köylerdeki nüfus 10.456 olarak kaydedilmiştir [65].

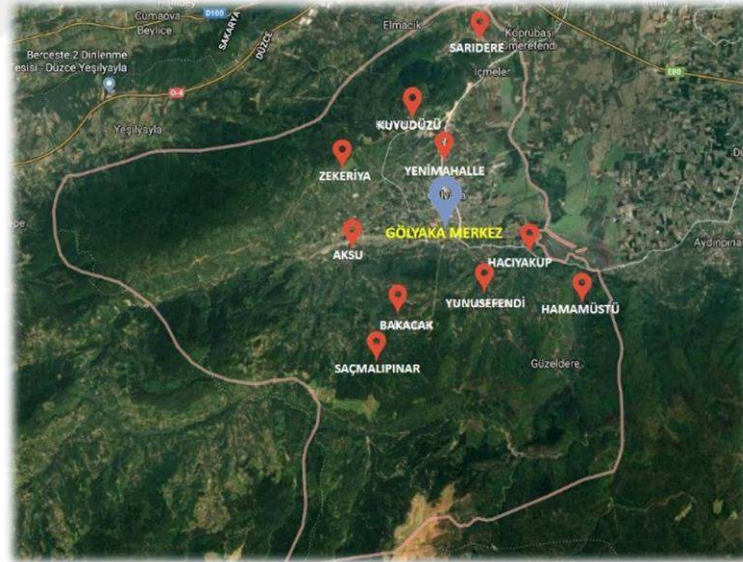
3.3. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın materyallerini Gölyaka (Düzce) ilçesine bağlı 10 köyde yapılan arazi çalışmaları sonucu toplanan, yöre halkının çeşitli amaçlarla kullandığı ve etnobotanik açıdan önemi olan doğal olarak yetişen veya kültür formunda olan bitki örnekleri oluşturmaktadır. Arazi çalışmaları 2019 Mart ve 2020 Mayıs tarihleri arasında kalan 14 ayı kapsamaktadır. Bitki örneklerinin toplanması amacı ile ilgili tarihler arasında birer haftalık kısa aralıklarla 25 günlük arazi çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma konusunu oluşturan bitki materyallerinin toplandığı köyler; Hacıyakup, Aksu, Zekeriya, Saridere, Kuyudüzü, Yenimahalle, Saçmalıpınar, Yunusefendi, Hamamüstü ve Bakacak köyleridir. Çalışma yapılan bazı köylerin girişinden görüntüler Şekil 3.11' de verilmiştir.

Şekil 3.11. Çalışma yapılan köy gezilerinde bazı köylerin girişinden görüntüler.

Bu köylerin seçiminde Gölyaka ilçesinin florası ve kültürel çeşitliliğini yansıtmaması açısından ilçenin farklı lokasyonlarındaki köylerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Bitki örneklerinin toplandığı köylerin haritadaki lokasyonları Şekil 3.12’ de verilmiştir.

Şekil 3.12. Gölyaka’daki çalışılan köylerin ilçe haritasındaki coğrafi lokasyonları.

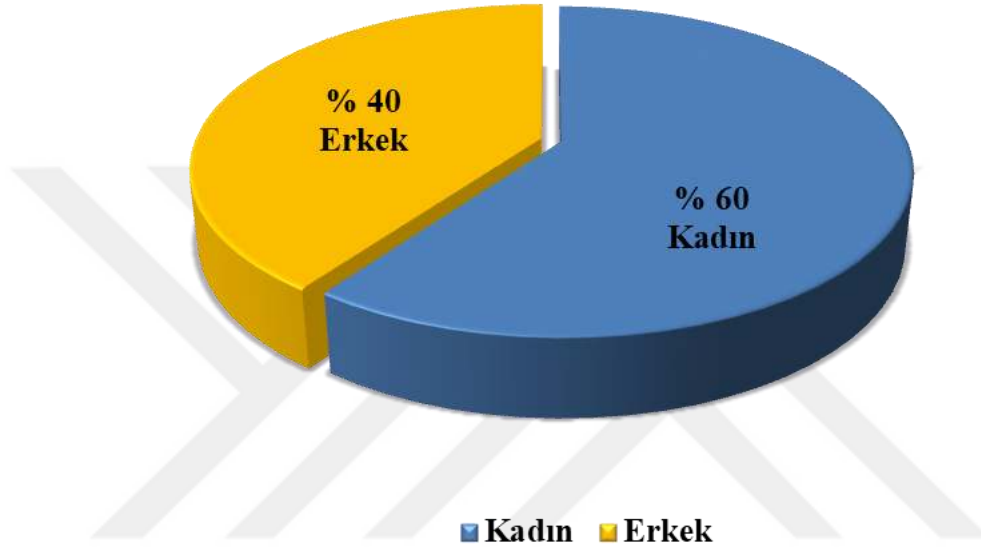
Çalışma bölgesinde kaynak kişi olarak, belirlenen köylerde yaşayan farklı yaştaki yaklaşık 114 kişi ile görüşme yapılmıştır. Kaynak kişi seçiminde köyün büyük ölçüde tüm insanlarını tanıyan köy muhtarlarının tavsiyesi önem arz etmiş özellikle köyün en yaşlı ve bitkilerle birebir uğraşan insanlara ulaşılmasında kılavuz olmuştur.

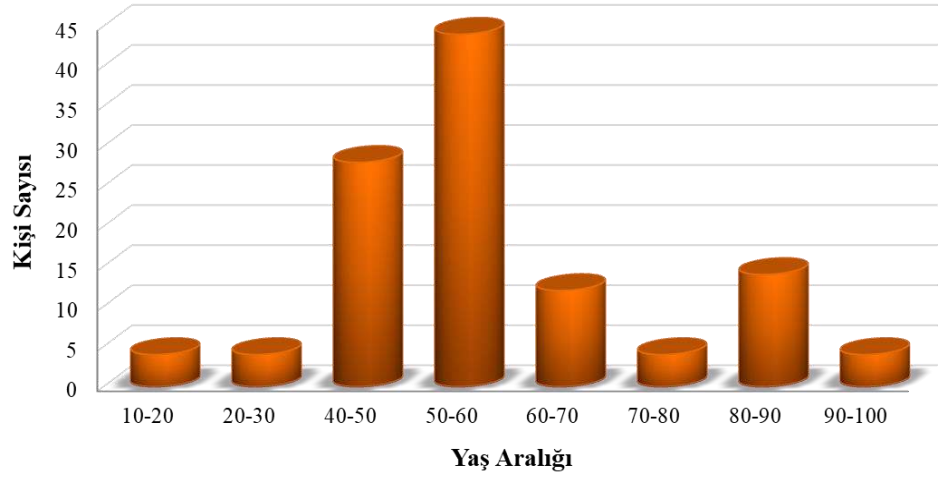
Şekil 3.13. Araştırma yöresinde kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden görüntüler.

Bunun haricinde ziyaret edilen köylerde ev ve kahvehanelerde bulunan insanlarla da bire bir görüşülmüş etnobotanik amaçla kullandıkları bitkiler hakkındaki bilgiler kaydedilmiştir. Etnobotanik açıdan bilgi alınan kişilerin adı, soyadı, yaşı, köyü ve bitkilerle ilgili sahip olduğu diğer bilgiler de arazi defterine yazılarak kayıt altına alınmıştır.

Yapılan çalışmada kendisinden bilgi alınan 114 kaynak kişiden % 60' ının kadın, % 40' nin erkek olduğu belirlenmiştir (Şekil 3.14). Geleneksel bilgilerin yaşlı kadınlar tarafından daha çok hatırlandığı görülmüştür. Araştırma bölgesinde görüşülen kaynak kişilerin yaş dağılımı incelendiğinde ise en çok 50-60 yaş grubundaki kişilerden bilgi alındığı tespit edilmiştir. Daha sonra sırası ile 40-50, 80-90, 60-70 yaş grubundan kişilerden bilgi alınmıştır (Şekil 3.15). Diğer yaş guruplarının dağılımı Şekil 3.15' te verilmiştir.

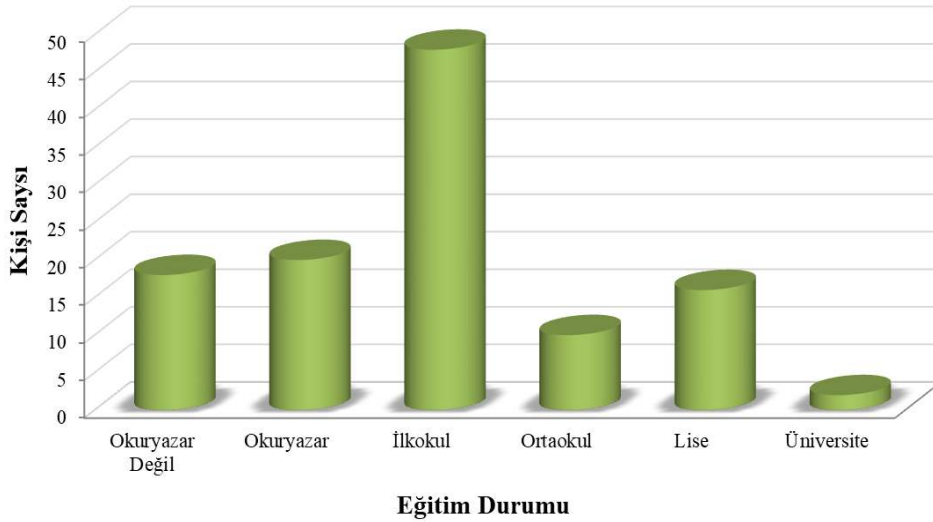

Şekil 3.14. Araştırma bölgesinde bilgi alınan kaynak kişilerin cinsiyet dağılımı.

Şekil 3.15. Araştırma bölgesinde bilgi alınan yöre halkının yaş dağılımı.

Araştırma bölgesinde yüz yüze görüşme yapılan ve bilgi alınan yerel halkın eğitim durumuna bakıldığında ilkokul mezunu kişilerin en fazla olduğu, buna karşılık en az bilgi alınan kişilerin ise lise ve üniversite mezunu olan kişilerden oluştuğu gözle çarpmaktadır (Şekil 3.16).

Şekil 3.16. Araştırma bölgesinde bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin eğitim durumu.

Kaynak kişilerin kullandıkları bitkiler ile ilgili bilgi toplanırken öncelikle, bitkinin varsa yerel ismi, daha sonra kullanım amacı, kullanılan kısmı, kullanım biçimi, tıbbi amaçla kullanılıyorsa bu bitkilerin hangi hastalıklara karşı kullanıldığı sorulmuştur. Diğer yandan bölge halkının doğal bitkileri gıda veya tıbbi amaçlı tüketimi tespit edildiğinde bu bitkilerle yapılan yöresel yemeklerin ve ilaçların hazırlanması ile ilgili tariflerde kayda

geçirilmiştir. Çalışma yapılan köylerde kullanılan bitkiler hakkında bilgi toplamak amacı ile farklı yöntemler uygulanmıştır. Öncelikle kaynak kişilerle araziye çıkılarak kullandıkları bitkilerin tespiti yapılmış ve doğal yetişme alanında her bitki örneği için fotoğrafı çekilmiştir.

Şekil 3.17. Araştırma yapılan köylerdeki arazi çalışmalarından görüntüler.

Bitkilerin büyüme çiçek açma ve tohum verme gibi dönemlerinde bu fotoğraflama tekrarlanmıştır. Diğer bir yöntem de kaynak kişiye bitkinin kendisi veya fotoğrafları gösterilerek tanınması sağlanmış ya da bitkinin yöresel ismini sorarak da bilgi toplanması yoluna gidilmiştir. Mevsimsel özellikler nedeniyle bazen örneklerin kaynak kişilerin önceden toplayıp kuruttuğu ve evlerinde sakladıkları bitkilerden almak suretiyle de temin edildiği olmuştur.

Araştırma bölgelerinden bitki örneklerin toplanırken teşhisinin kolay ve güvenilir olarak yapılabilmesi için bitkinin tüm kısımlarını içeren örneklerin alınmasına dikkat edilmiştir. Toplanan bitki örnekleri için isimleri, toplanma mevkisi ve koordinatları, yüksekliği, tarih gibi bilgilerde arazi defterine kayıt edilmiştir.

Bitki örnekleri toplanırken yükseklik ölçmek için altimetre örneğin toplandığı noktanın

ve örneğin toplandığı koordinatlarını belirlemek için ise GPS cihazı kullanılmıştır. Bitki örneklerinin toplandığı köy, lokalite, koordinat (enlem, boylam) ve deniz seviyesinden yükseklikleri Çizelge 3.3’ de verilmiştir. Bitkilerin topraktan çıkarılması, gövde ve yapraklardan örnek alınması için çapa, budama makası gibi aletlerden faydalanılmıştır.

Toplanan her örnek herbaryum tekniğine göre kurutma işlemi için gazete kağıtları arasına yerleştirilmiş daha sonra kurutma kartonları ile pres tahtalar arasına konularak teşhis için Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü laboratuvarına getirilmiştir. Toplanan bitkilerin teşhisinde kaynak olarak P. H Davis’ in “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” adlı eserinden ve yörede yapılmış flora çalışmalarından faydalanılmıştır [23], [67], [68]. Bilimsel teşhisi yapılan bitki örneklerinin DUOF (Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi) herbaryumunda karşılaştırılmaları yapılarak kontrolleri sağlanmış ve bitkilere DUOF numaraları verilmiştir.

Çizelge 3.3. Toplanan bitkilerin lokaliteleri.

LOKALİTE	KÖY	HABİTAT-YETİŞME ORTAMI	KOORDİNAT	YÜKSEKLİK (m)
Lok. 1	Hacıyakuplar	Ruderal Alan	K 40°45'39" D 31°00'37"	139
Lok. 2	Hacıyakuplar	Nemli çayırılık	K 40°45'57" D 31°00' 57"	142
Lok. 3	Hacıyakuplar	Yol Kenarı	K 40°45'45" D 31°00'56"	137
Lok. 4	Aksu	Ruderal Alan	K 40°45'30" D 30°57'20"	167
Lok. 5	Aksu	Yol Kenarı	K 40°45'28" D 30°57'53"	165
Lok. 6	Aksu	Park Yanı	K 40°45'28" D 30°57'33"	165
Lok. 7	Aksu	Ruderal Alan	K 40°45'30" D 30°57'44"	167
Lok. 8	Aksu	Fındıklık altı	K 40°45'26" D 30°57'59"	167
Lok. 9	Zekeriya	Ruderal Alan	K 40°46'57" D 30°56'39"	433
Lok. 10	Zekeriya	Yol Kenarı	K 40°46'52" D 30°56'40"	430
Lok. 11	Zekeriya	Mera	K 40°46'54" D 30°56'46"	433
Lok. 12	Zekeriya	Dere Kenarı	K 40°45'24" D 30°55'53"	567
Lok. 13	Zekeriya	Orman Altı	K 40°46'55" D 30°56'14"	520

Çizelge 3.3. (devam) Toplanılan bitkilerin lokaliteleri.

Lok. 14	Sarıdere	Ruderal Alan	K 40°49'18" D 30°59'49"	140
Lok. 15	Sarıdere	Ruderal Alan-Tarla içi	K 40°49'25" D 30°59'55"	170
Lok. 16	Sarıdere	Köy Merası	K 40°49'46" D 31°0'0.7"	122
Lok. 17	Sarıdere	Ruderal Alan	K 40°49' 09" D 30°59' 35"	155
Lok. 18	Kuyudüzü	Yol Kenarı	K 40°47'51" D 30°58'51"	318
Lok. 19	Kuyudüzü	Ruderal Alan	K 40°47'53" D 30°58'53"	320
Lok. 20	Yenimahalle	Ruderal Alan-Bahçe	K 40°46'56" D 30°59'23"	112
Lok. 21	Yenimahalle	Ruderal Alan	K 40°47'05" D 30°59'15"	113
Lok. 22	Yenimahalle	Ruderal Alan	K 40°46'50" D 30°59'23"	113
Lok. 23	Yenimahalle	Mera	K 40°46'38" D 30°59'05"	129
Lok. 24	Yenimahalle	Ruderal Alan-Bahçe	K 40°46'47" D 30°59'29"	130
Lok. 25	Saçmalıpınar	Ruderal Alan-Yol Kenarı	K 40°43'47" D 30°56'57"	720
Lok. 26	Saçmalıpınar	Ruderal Alan-Bahçe	K 40°43'14" D 30°56'57"	925
Lok. 27	Saçmalıpınar	Kardüzü Yayla Yolu Kenarı	K 40°42'53" D 30°56'44"	1052
Lok. 28	Saçmalıpınar	Kardüzü Yolu Fındık Bahçesi	K 40°42'57" D 30°56'37"	898
Lok. 29	Saçmalıpınar	Saçmalıpınar Köyü, yol kenarı	K 40°43'50" D 30°57'18"	870
Lok. 30	Yunusefendi	Ruderal Alan	K 40°44'52" D 31°0' 46"	469
Lok. 31	Yunusefendi	Yolu Kenarı	K 40°44'38" D 31°00'45"	530
Lok. 32	Yunusefendi	Ruderal Alan-Bahçe içi	K 40°44'34" D 31°0'35"	628
Lok. 33	Hamamüstü	Güzeldere Şelalesi Yol Üzeri	K 40°44'51" D 31°02'33"	519
Lok. 34	Hamamüstü	Ruderal Alan - Fındıklık Altı	K 40°44'49" D 31°02'34"	528
Lok. 35	Hamamüstü	Mera	K 40°44'42" D 31°02'09"	523
Lok. 36	Hamamüstü	Yol Kenarı	K 40°44'39" D 31°02'19"	540
Lok. 37	Hamamüstü	Yol Kenarı	K 40°44'34" D 31°02'11"	562

Çizelge 3.3. (devam) Toplanılan bitkilerin lokaliteleri.

Lok. 38	Bakacak	Yol Kenarı	K 40°44'11" D 30°59'04"	834
Lok. 39	Bakacak	Yol Kenarı	K 40°44'14" D 30°59'10"	806
Lok. 40	Bakacak	Ruderal Alan	K 40°44'23" D 30°58'45"	602

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bölgesinde tespiti yapılan bitkiler familya ve türlerine göre alfabetik düzende sunulmuştur. Bitkilerin arazideki fotoğraflarının (fotoğrafların tamamı Ayla KÖYSAL tarafından çekilmiştir) altında bitkileri morfolojik olarak tanımlayan karakteristik özellikleri P. H. Davis' in "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" ve Asuman Baytop'un "Türkçe botanik kılavuzu: P. H. Davis' in Flora of Turkey' ine yardımcı bir sözlük" adlı eserlerinden faydalınalarak verilmiştir [23], [69]. Tespiti yapılan her bir bitki için bilgiler aşağıdaki düzen içinde sunulmuştur.

Yöresel Adı:

Lokalite:

Toplayıcı No/ Herbarium No:

Kullanılan Kısımları:

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

Herbarium örneklerinin alınmış olduğu lokaliteler bitki örneklerinin toplandığı tarihler ile belirtilmiştir. Herbarium materyali haline getirilen bitkilerin DUOF numarası toplayıcı no/ herbarium no başlığında gösterilmiştir. Yöre halkı tarafından iyi bilinen ve sıklıkla kullanılan fakat arazide resmi alınmayan 18 takson için toplayıcı numarası ve herbarium no verilmemiş, bunlar gözlem olarak belirtilmiştir. Bitkilerin yörede hangi amaçlarla kullanıldığının daha kolay anlaşılması için Gıda, Halk Hekimliği, Hayvan yemi, Yakacak, Boyama, Süs, Veteriner Halk Hekimliği ve Diğer Kullanım alt başlıkları altında toplanmıştır. Tespiti yapılan bitkilerin kullanım amaçları bitki örneklerinin alındığı lokaliteler için verilmiştir.

4.1. ADOXACEAE

4.1.1. *Sambucus ebulus* L.

Şekil 4.1. *Sambucus ebulus*

0,5-2 m boyunda, sürünücü rizomlu, çok yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar imparipennat, folioller 3-6 çift, lanseolattan eliptiğe kadar değişen şekillerde, 7-15 x 2-6 cm, kenarları serrat şeklindedir. Stipula ovat, 8-30 mm. Çiçek çoğunlukla 3 primer ışıklı, 7-10 cm çapında, tepede düzleşmiş, yalancı umbella şeklindedir. Kaliks dişleri 0,5 mm. Korolla beyaz, nadiren hafif pembemsi, yaklaşık 5 mm' dir. Anterler mor renktedir. Meyveler küre şeklinde, yaklaşık 6 mm, siyah drupa halindedir.

Yöresel Adı: Yer mürveri, Yidin, Yiğidin, Yiğidin otu, Yiyidin

Lokale: 19-26, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1042-1067-1130/ DUOF 2149

Kullanılan Kısımları: Yaprak, meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; kurutulmuş veya taze yapraklarından hazırlanan dekoksasyon karın ağrısına karşı kullanılmaktadır. Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon solunum yolları hastalıklarında ve terletici olarak kullanılır. Yaprakları haşlanıp haricen yaralara ve şişkinliklere karşı kullanılmaktadır. Meyvesi dahilen aç karnına hap gibi yutulduğunda hemoroite iyi geldiği belirtilmiştir.
- Hayvan yemi; yörede büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için yem olarak kullanılmaktadır.

4.2. AMARANTHACEAE

4.2.1. *Amaranthus hybridus* L.

Şekil 4.2. *Amaranthus hybridus*.

Genellikle koyu yeşil, 20-80 cm boyunda, seyrek kolayca düşen yünsü tüylü, tek yıllık bitkilerdir. Yapraklar 3-6 x 2-4 cm, romboit-ovat, uzun saplı. Uçtaki yalancıspikalar tabanda yoğun ve kısa dallanmış. Dişi çiçeklerin uzun brakteolleri 2-3 x 1,3-1,5 mm, çiçeklerden hafif uzun, tabanda genişçe ovat, akuminat, kısa mukrolu. Dişi çiçeklerin periant segmentleri daralmış ovat, daralmış eliptik veya oblong, akut. Meyve kapaklı bir kapsula, kapak biraz kırışık.

Yöresel Adı: Ciclega, Hoşgıran, Hoşkiran, Karahoşkiran

Lokale: 36-20, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1047-1106-1124/ DUOF 2208

Kullanılan Kısımları: Yaprak, dal, genç sürgün

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yaprak ve genç sürgünleri sebze ve salata olarak çiğ halde kullanılmaktadır. Haşlandıktan sonra suyu atılıp soğan, salça ve pirinç ile kavrulup yemeği hazırlanır. Genç sürgünleri börek içi malzeme ve yoğurt ile karıştırılarak tüketilir. Yeşil erik, mısır yarması, patates ve hoşkiranın taze yaprağı ile yapılan Karadeniz yöresine özgü Muradiye adı verilen sulu bir yemeği yapılır.

4.2.2. *Beta vulgaris* L.

Yöresel Adı: Çükündür, Kırmızı pancar, Pezük

Lokale: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbarium No: Gözlem

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanılan Kısımları: Kök, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin yaprakları kavrulup yemek ve böreklerde kullanıldığı gibi, sarımsaklı yoğurtlu ile de tüketilir. Ayrıca bitkinin kök kısmından turşu yapılarak salata olarak tüketilir.
- b) Halk hekimliği; kök kısmı kansere karşı pişirilerek tüketilir.

4.3. APIACEAE

4.3.1. *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.3. *Anethum graveolens*.

60 cm uzunluğa kadar dik güçlü kokulu tek yıllık bitkilerdir. Gövde en fazla 17 x 10 cm, 3-5 pinnat, nihai segment filiform. Işınlar 15-30 tane, 15-60 mm. Destekler ve braketler yoktur. Pedallar 2-10 mm. Meyve elipsoidi, 3-4, 5 x 2-3 mm, koyu kahverengi, sırtlı, yanal kanatlı, tüysüz.

Yöresel Adı: Dereotu

Lokalite: 36, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1108/ DUOF 2241

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; genç sürgünleri doğranarak her türlü salata ve yemeklerde lezzet ve tat verici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca börek içi malzemesi olarak da kullanılmaktadır.
- b) Halk hekimliği; toprak üstü kısmı çiğ olarak dahilen hazmı kolaylaştırıcı olarak kullanılır.

4.3.2. *Chaerophyllum byzantinum* Boiss.

Şekil 4.4. *Chaerophyllum byzantinum*.

Dallanmış, yumuşak tüylü, 45-100 cm uzunluğunda genellikle lekeli, silindirik gövdeli çok yıllık bitkilerdir. Alttaki yapraklar genişçe ovattan üçgenimsiye kadar değişen şekillerde olup, 13-40 x 10-40 cm genişliğindedir. Folioller eliptik-obovat, tepesi obtus, tabanı trunkat veya kordat, kenarları oymalı veya keskin dişli, 4-12 x 2,5-8 cm. Işınlar 10-30 tane, 2-5 cm. Brakteler 3-7, az çok ovat-akuminat, 5-7 mm. Brakteoller yaklaşık 10 tane, hemen hemen çıplak, lanseolat-akuminat, 4-7 mm. Çiçek sapı brakteollerden uzun. Meyveler linear-oblong, 12-15 x 1,5-3 mm.

Yöresel Adı: Baldıran otu, Mendek otu

Lokalite: 12-22, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1019- 1126/ DUOF 2216, 2218

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; taze yapraklarından çorbası ve yemeği yapılır. Yaprakları haşlanıp süzülerek yoğurtla beraber salata olarak tüketilir.
- Halk hekimliği; yaprakları ezilerek yara üzerine haricen uygulanmaktadır.

4.3.3. *Coriandrum sativum* L.

Şekil 4.5. *Coriandrum sativum*.

Bir, iki veya çok yıllık, çoğu uçucu yağ taşıyan otsu bitkilerdir. Yaprakları alternan dizilişli, genellikle parçalı ve tabanı okrealıdır. Çiçekler küçük, basit veya bileşik umbella durumundadır. Kaliks küçük 5 dişli, korolla 5 petalli, sitamen 5 adet, ovaryum 2 karpelden oluşmuş sinkarp ve alt durumludur. Meyve tipi, olgunlukta her biri tek tohum taşıyan 2 merikarpa ayrılan şizokarptır. Meyvelerin üzerinde değişik sayı ve şekillerde girinti ve çıkıntılar bulunur.

Yöresel Adı: Ahusho, Kinzi, Kişniş

Lokalite: 4, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1004-1121/ DUOF 2240

Kullanılan Kısımları: Yaprak, tohum, toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; hoş koku ve tat verdiği belirtilmektedir. Bitkinin toprak üstü kısmı kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır. Ayrıca taze olarak doğranarak salatalarda kullanılır. Yörede özellikle Abazalar arasında kullanımı çok yaygın bir bitkidir. Tohumlarının Abaza acıkasında kullanıldığı belirtilmiştir (Aksu köyü).
- Halk hekimliği; kurutulmuş toprak üstü kısmının dahilen kullanılması mide hazımsızlıklarına ve kan şekerinin düşürülmesine karşı kullanılmaktadır.

4.3.4. *Heracleum platytaenium* Boiss.

Şekil 4.6. *Heracleum platytaenium* (Endemik Tür).

1-2 m uzunluğunda, aromatik, monokarpik bitkilerdir. Gövde en az 2 cm çapında, oluklu, az çok yumuşak tüylü veya ince uzun yumuşak tüylü. Alttaki yapraklar 3 parçalı, trisekt veya pennat loplu olup lamina 25 cm' den uzun, üstte çıplak veya skabrit, altta gritomentoz, loplar ovat veya yuvarlak, kenarları oymalıdır. Üstteki yapraklar çok geniş ve şişkin, tepede girintilidir. Işınlar 25-80 tane, 3-18 cm. Brakteol linear lanseolat. Çiçekler beyaz, ışınsal olarak yayılmıştır. Ovaryum çıplak, meyve genişçe obovat veya dairemsi, 8-14 x 6-11 mm, tepede girintili, yumuşak tüylü veya çıplak yapıdadır.

Yöresel Adı: Ezelte

Lokalite: 27, 22.06.2019-10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1072-1129/ DUOF 2160, 2223

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; büyükbaş hayvanların sütlerini yağlandırmak için kullanılmaktadır.

4.3.5. *Oenanthe pimpinelloides* L.

Şekil 4.7. *Oenanthe pimpinelloides*.

Hemen hemen 100 cm boyunda, dik, içi dolu, oluklu gövdeli, tüysüz çok yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları ovat-üç köşeli, 3-4 pinnat, 22 x 10 cm. En uçtaki segmentler ovat, loplu ya da dişli, 11 x 8 mm. Gövde yaprakları en uçta linear segmentli olup umbella terminal ya da yaprak karşısındadır. Işınlar 6-15, hemen hemen eşit, 2,5 cm. Brakteler 0-5 adet, 11 x 0,5 mm. Brakteoller 12-20 adet, 6 x 0,3 mm. Meyveler silindirik ve 3-4 mm uzunluğunda bir şizokarp olup stilus 3 mm. Stilopodyum yassı konik şeklindedir.

Yöresel Adı: Kazayağı, Sirken

Lokalite: 5-9, 17.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1007-1012

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü, kök, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; toprak üstü kısmının soğanla kavurması yapılarak ve yoğurt içine doğranarak yemek olarak tüketilir. Salata olarakta tüketilmektedir.
- Halk hekimliği; yaprakları pişirildikten sonra ezilerek püre haline getirilip yaralara karşı haricen uygulanmaktadır. Bitkinin kökünden hazırlanan dekoksiyon iltihaplı yaralara karşı dahilen kullanılmaktadır.

4.3.6. *Petroselinum crispum* (Mill.) Fuss

Yöresel Adı: Maydanoz

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; maydanoz doğranarak her türlü salata ve yemeklerde tatlandırıcı olarak kullanılır. Ayrıca börek içi malzemesi olarak da kullanılmaktadır.
- b) Halk hekimliği; toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksion tansiyon ve kolesterole karşı dahilen kullanılır.

4.4. APOCYNACEAE**4.4.1. *Vinca major* L.**

Şekil 4.8. *Vinca major*.

Yaprak dökmeyen çalılık şeklinde çok yıllık bitkilerdir. Yay sürgünleri 30 cm' ye kadar yükselebilir. Yapraklar herdem yeşil, tüysüz, çoğunlukla keskin ovat, genelde ovattan lanseolata değişir, 2,5-9 x 2-6 cm, baz kalpsi veya kesik yuvarlak, apeks akut veya geniş, kenar kirpikli. Yaprak sapı 5-15 mm. Kaliks 6-18 mm; loblar kirpikli. Çiçekler yere bakan, beş taç yapraklı. Korolla menekşe renkli; tüp 1,2-2 cm; loblar 1,2-2 cm, foliküller 2,5-3,5 cm.

Yöresel Adı: Menekşe

Lokalite: 13, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1021/ DUOF 2094

Kullanılan Kısımları: Yaprak, çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.5. ARACEAE

4.5.1. *Arum orientale* M. Bieb

Şekil 4.9. *Arum orientale*.

Çok yıllık yumrulu bitkilerdir. Yaprak sapı 18-46 cm uzunluğunda, 3-7 mm genişliğinde, koyu yeşil, genellikle tabana doğru mor renktedir. Lamina dikdörtgen-alt loplar orta eksenden uzaklaşmış şekilde, 8,5-25 x 5,5-17 cm. Gövde 11-19 cm uzunluğunda, saplardan çok daha kısa. Brakte bazen çok dar bir mor kenarlıklı 14,5-30 x 4-7 cm, genellikle içinde biraz soluk. Tüp 2,5-5,5 cm, ortasına yakın mor bant ile beyazımsı. Lamina ovat veya obovat, ortada veya üstünde geniş. Dişi bölge 10-20 mm. Erkek bölge 2-3 x 3-5 mm. Dişi ve erkek bölge arası beyazımsı, alt 2,5-5 mm, üst 4-6,5 mm.

Yöresel Adı: Yılan otu, Yılan yastığı

Lokale: 4, 23.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1005

Kullanılan Kısımları: Yumru

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin yumrusu kurutulup aspirin büyüklüğünde yutularak hemoroite karşı dahilen kullanılır.

4.6. ASTERACEAE

4.6.1. *Anthemis cotula* L.

Şekil 4.10. *Anthemis cotula*.

Dik veya yükselici, tüysüz veya seyrekçe havlı tek yıllık bitkilerdir. Gövde genellikle çok dallanmış, 10-60 cm. Yapraklar 2-5 cm, çevresi tersyumurtamsı, 2-3-derin teleksi loplar şeritsi tersmızraksıya dönüşür, 1,5-3 × 0,3-0,5 mm, sivri. Kapitulum ışınsal veya nadiren tablamsı; çiçekdurumu sapları nahif, hafifçe kalınlaşmış. Dilsî çiçekler genellikle 12, bazen az, 2-3 veya yok, verimsiz; diltikler 5-7,5 mm. Tüpsü çiçeklerin taçları 2,5-3,5 mm, tabanda biraz şişkin. Meyveler topaçsı, 1,5 mm hafifçe damarlı, genellikle sivilceli, kahverengi, olgunlaştığında hemen dökülücü; tepede kubbeli, koranasız.

Yöresel Adı: Mayıs papatyası

Lokale: 36, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1104/ DUOF 2243

Kullanılan Kısımları: Kapitulum

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; kapitulumdan hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; kapitulumdan hazırlanan infüzyon sinirleri yatıştırıcı ve ağrı dindirici olarak dahilen kullanılır.

4.6.2. *Bellis perennis* L.

Şekil 4.11. *Bellis perennis*

Kısa boylu ve çok yıllık otsu bitkilerdir. Yaprakların tamamı tabanda, spatulat, 2-30 x 0,5-1,5 cm, obtus veya akut, tabanda daralmış, her iki yüzü seyrek yumuşak tüylü. Kapitulum sapı 1,5-10 cm uzunluğunda. İnvolukrum 0,5-1 cm genişliğinde. Brakteler ovat-lanseolat, 3-6 x 0,75-2,5 mm, akut. Dilsî çiçekler 30-50 adet, beyaz renkli, tüpsü çiçekler 1,5-2 mm uzunlukta, sarı renkli. Aken tipi meyve tepede yuvarlak, 1,3-1,5 x 0,7-0,8 mm, seyrek yumuşak tüylü.

Yöresel Adı: Papatya

Lokalite: 11-16, 07.04.2019-28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1016-1037/ DUOF 2049, 2244

Kullanılan Kısımları: Kapitulum, toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; kurutulmuş çiçeklerinden hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılmaktadır.
- Halk hekimliği; kurutulmuş çiçeklerinden hazırlanan infüzyon sinirleri yatıştırıcı, ağrı dindirici olarak dahilen kullanılmaktadır. Saça parlaklık vermesi ve rengini açması için toprak üstü kısmından hazırlanan dekoksionun suyu saça haricen uygulanır.
- Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.6.3. *Chondrilla juncea* L.

Şekil 4.12. *Chondrilla juncea*.

40-100 cm uzunluğunda iki ya da çok yıllık bitkilerdir. Gövde altı tüylüdür. Bazal yapraklar az belirgin, geriye loblu, 4-20 cm uzunluğunda 1,5-5 cm genişliğinde. Gövde yaprakları az, mızraksıdan şeritsi şekline doğru, azalmış ve brakte benzeri. Üst yapraklar tam kenarlı, alt yapraklar parçalı dişlidir. Akenler 8-10 mm uzunluğunda, tüysüz, tüy demeti 6-7 mm uzunluğunda beyaz. Çiçekçikler sarı renkte.

Yöresel Adı: Sakız otu

Lokalite: 27, 23.06.2019-11.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1076 -1131

Kullanılan Kısımları: Gövde

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; gövdesi sakız gibi çiğnenerek hazmı kolaylaştırıcı olarak kullanılır.

4.6.4. *Cichorium intybus* L.

Şekil 4.13. *Cichorium intybus*.

20-100 cm boyunda, kabaca tüylü veya çıplak, çok yıllık otsu bitkilerdir. Taban yaprakları kısa saplı, oblanseolat, dişli. Üst yapraklar küçük. Kök uzun ve oldukça kalın. Çiçekler, yaprakların koltuğunda veya sapların ucunda mavi renkli. Kapitulum 2,5-3,5 cm eninde; her kapitulumda 12-16 adet dilsli çiçekli. Dıştaki brakteler ovat; içtekiler lanseolat, dıştakilerden 2-3 kat daha uzun. Sitamen 5 adet, filamentler serbest, anterlerin tamamı birleşik, tüpsü. Ovaryum 2 karpelli, tek gözlü, tek tohumlu ve stiluslu, stigma 2 adet ve geriye kıvrık. Meyve esmer renkli, uzunca ve köşeli aken.

Yöresel Adı: Hindibağ

Lokale: 23, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1128/ DUOF 2222

Kullanılan Kısımları: Kök, toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; toprak üstü kısmından hazırlanan dekoksion öksürük kesici ve bronşit tedavisinde dahilen kullanılır. Kurutulmuş köklerinden hazırlanan dekoksion idrar söktürücü olarak dahilen kullanılır.
- Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılır.

4.6.5. *Cirsium vulgare* (Savi) Ten.

Şekil 4.14. *Cirsium vulgare*.

50-150 cm boylanabilen iki yıllık bitkilerdir. Gövde dallanmış, örümcek ağı tüylü, tüm bitki boyunca düğüm aralarında veya çevresinde kanatlı. Orta gövde yaprakları dikdörtgensi, derin teleksi, yan loplara dişli, yaklaşık 3-6 çiftli, üçgensi ile dar üçgeniye kadar, yan ve tepe loplara 2-16 mm uzunlukta uç dikenli, yukarıda dikenli-sitrikoz, 0-3,3 mm kıllı, bunun dışında tüysüz; alt tarafta örümcekağı ile kaba tüylüye kadar. Yan dallar 1-8, 1-6 kapitulumlu, en üst yapraklar 0-3, eşit veya involukrumdan daha kısa. İnvolukrumlar dik, yumurtamsı, basık, küremsi veya geniş ters yumurtamsı, 20-50 mm. Taç yapraklar pembemsi-mor arasında, 24-33 mm. Kapçıklar 3,5-4,5 mm.

Yöresel Adı: Deve diken, Eşek diken

Lokale: 33, 12.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1094

Kullanılan Kısımları: Çiçek, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitkinin yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilir.
- Halk hekimliği; çiçeklerinden hazırlanan dekoksion saç dökülmesine karşı harici olarak kullanılır. Çiçekli kısımlarından elde edilen infüzyon vücuttaki ödem ve soğuk algınlığına karşı dahilen kullanılır.

4.6.6. *Cota tinctoria* (L.) J. Gay.

Şekil 4.15. *Cota tinctoria*.

20-60 cm uzunluğunda grimsi veya beyazımsı çok yıllık bitkilerdir. Gövdeler tabana yakın bölgede dallanmış, dallar tek başlı. Yapraklar 2-3 derin teleksi, alt yaprakların ikincil bölmeleri sıklıkla 3 çift loplu, dış hatta ters mızraksı veya ters yumurtamsı, 1-5 cm, birincil bölmeler 3-5 çift, mızraksı veya şeritsi-mızraksı, 5-15 x 1,5-5 mm, kenarlar yaklaşık 1,5 mm uzunluğunda 3-7 çift, üçgensel, sivri, dikencik uçlu loplara bölünmüş. Kapitulum ışınsal veya tablamsı. Tüpsü çiçekler 3-4 mm. Pullar dikdörtgensel, sipsivri, tüpsü çiçekler kadar uzun. Meyveler 1,75-2 mm, belirgin damarlı. Taç düz, yaklaşık 0,25 mm, involukrum 1-1,5 cm genişliğinde.

Yöresel Adı: Boyacı papatyası, Papatya

Lokale: 30-33, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1085-1092/ DUOF 2175

Kullanılan Kısımları: Çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Boyama; çiçeklerinin kaynatılarak elde edilen suyu kumaş boyası olarak kullanılır.

4.6.7. *Helianthus tuberosus* L.

Şekil 4.16. *Helianthus tuberosus*.

1.5-3 m' ye kadar boylanan çok yıllık otsu bitkiler. Gövde dik, yarı odunsu, yeşil gri-yeşil kahverengi, çapı 1-4 cm arasında değişir. Yapraklar 10-25 cm boyunda alt kısımlarında karşılıklı, oval, üst kısımlarında ise kalp şeklinde veya tabanı çarpık, hafif tüylü kenarları dişli, yüzey pürüzlü, yeşil veya açık yeşil renkli. 1-5 cm büyüklüğünde gösterişli, sarı, ay çiçeğine benzer çiçekleri vardır. Çiçekler tek, terminal, geniş başçık, 5 çanak, 5 taç yaprak, 5 erkek, 1 dişi organ içerir.

Yöresel Adı: Yer elması

Lokalite: 36, 30.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1105

Kullanılan Kısımları: Kök, yumru

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; kök kısımları sebze olarak yemek salata ve turşu yapılarak kullanıldığı gibi atıştırmalık olarak da tüketilir. Yumruları sıcak suda haşlanıp süzildükten sonra, zeytinyağı, acıka, tuz ve sarımsak ile karıştırılarak Abazalarca bilinen günlük salatası ya da günlük turşusu adı verilen yemek olarak tüketilir.
- b) Halk hekimliği; kış aylarında vücut direncini artırmak için yumruları salata şeklinde yenilerek kullanılır.

4.6.8. *Lapsana communis* L.

Şekil 4.17. *Lapsana communis*.

1-1,25 m uzunluğunda yıllık veya iki yıllık bitkilerdir. Yapraklar ovat, 10-150 x 10-70 mm. Alt yapraklar 16 cm uzunluğunda, 7 cm genişliğinde, büyük bir terminal lobu ve küçük lateral loblar dişli hale getirilmiş. Üst yapraklar mızrak şeklinde ovalleşir, hemen hemen bütünüyle dişli. Kapitulum 5-10 x 2-5 mm, dış brakte 0,5-1 mm, ovate-lanseolat, içerde liner-oblong. Işınlar 5-10 mm uzunluğunda, soluk sarı renkli çiçekli. Akenler tüysüz, iç kısımdan daha uzun, 2,5-9 mm uzunluğunda.

Yöresel Adı: Sütlü ot

Lokale: 27, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1071/ DUOF 2159

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılır.

4.6.9. *Leucanthemum vulgare* (Vaill.) Lam.

Şekil 4.18. *Leucanthemum vulgare*.

Dik çok yıllık bitkilerdir. Gövde 30-60 cm uzunluğunda tabanda tüysüz veya villozdur. Taban yaprakları obovat şekilli kenarları dişli veya lopludur. İnvolukrum 1-2 cm genişliğinde, tüysüzdür. Işın çiçekleri 20-25 adet ve beyaz renklidir. Orman açıklıklarında, tahrip edilmiş çayır ve deniz kenarı yamaçlarda deniz seviyesinden 1100 m yüksekliğe kadar yetişir. Türkiye'nin kuzeyinde yayılış gösterir. Avrupa Sibirya elementidir.

Yöresel Adı: Süs papatyası

Lokalite: 36, 14.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1135/ DUOF 2225

Kullanılan Kısımları: Kapitulum, dal, toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; kapitulumlarında hazırlanan dekoksion ciltteki kaşıntıya karşı haricen uygulanır.
- Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.6.10. *Petasites hybridus* (L.) G.Gaertn., B.Mey. & Scherb.

Şekil 4.19. *Petasites hybridus*.

80 cm'ye kadar uzayabilen, çok yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları uzun saplı, lamina 8-90 cm çapında, dairemsi, az çok loplu. Önce iki yüzde de tüylü, daha sonra üst yüz tüysüz ve yeşil, alt yüz grimsi, kolayca düşen yünsü tüylü. Çiçekli gövde morumsu kırmızı renkte. Gövde yaprakları lanseolat. Erkek çiçek kapitulumu 6-12 mm; dişi çiçek kapitulumu 4-8 mm uzunluğunda. Brakteler obtus. Çiçekler krem-si-beyaz görünümde. Aken 2-3 mm, silindirik; papus 6-10 mm.

Yöresel Adı: Kabalak, Öksürük otu

Lokalite: 29, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1133

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; yaprakları yara üzerine sarıldığında iltihap iyileştirici olarak haricen uygulanır. Eskiden bebek bezi olarak kullanılmıştır.

4.6.11. *Tanacetum parthenium* (L.) Sch.Bip

Şekil 4.20. *Tanacetum parthenium*.

20-60 cm boyunda çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar 3-12 cm, 1-2 pinnatisekt, yaprak sapı 2,5-8 cm, her yüzde seyrek kısa yumuşak tüylü. Primer segmentler 3-5 çift, alttakiler 1-3,5 x 0,5-2 cm, genellikle dişli kenarlı 3-4 loplu, üsttekiler kısa ve daha az bölünmüş. Kapitula korimbus durumunda 30'a kadar değişen sayılarda. İnvolukrum 5-7 mm genişliğinde. Brakteler 2,5-5 x 0,7-1 mm, lanseolat, seyrek kısa yumuşak tüylü yapıda. Dilsî çiçekler genellikle 12-20 adet, korollası beyaz, 5-7 x 2-4 mm. Tüpsü çiçekler 1,75 mm sarı renkte. Aken grimsi, yaklaşık 1-1,5 mm.

Yöresel Adı: Papatya

Lokalite: 29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1083/ DUOF 2172

Kullanılan Kısımları: Çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; çiçeklerinden hazırlanan infüzyon sakinleştirici etkisi sebebiyle dahilen kullanılır.
- Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.6.12. *Taraxacum laevigatum* (Willd.) DC.

Şekil 4.21. *Taraxacum laevigatum*.

Sarı renkli çiçeklere sahip, çok yıllık küçük otsu bir bitkilerdir. Yapraklar 25 x 6 cm'ye kadar, loplu; yan loplar yayık veya aşağıya yönelik, $\pm$ dişli; tepede lop dişli, sıklıkla uzamış. İnvolukrum 17 mm' ye kadar uzamış; dış filariler genişçe mızraksı, yayık veya geriye kıvrılmış, soluk kenarlı, kamburlaşma yok. Meyveler saman-renkli, 4-4,5 mm, gaga yaklaşık 12 mm; sorguç beyaz, 8 mm.

Yöresel Adı: Karahindiba, Karahindibağ

Lokalite: 10, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1013

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü, kapitulum, kök, lateks

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; kapitulumlarından yapılan dekoksasyon çay olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; kapitulumlarından hazırlanan infüzyon iltihap ve romatizma ağrısına karşı dahilen kullanılır. Kökünden elde edilen sıvı yara iyileştirici olarak haricen uygulanır.
- Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılır.

4.6.13. *Zinnia angustifolia* Kunth

Şekil 4.22. *Zinnia angustifolia*.

Türkiye’de doğal yetişmeyen süs bitkisi olarak yetiştirilen bir türdür.

Yöresel Adı: Kirli hanım çiçeği, Papatya

Lokalite: 38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1116

Kullanılan Kısımları: Çiçekli dalları

Yetiştirme Biçimine Göre: Egzotik kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.6.14. *Zinnia elegans* L.

Şekil 4.23. *Zinnia elegans*.

Türkiye’de doğal yetişmeyen süs bitkisi olarak yetiştirilen bir türdür.

Yöresel Adı: Kirli hanım çiçeği, Papatya

Lokalite: 38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1115

Kullanılan Kısımları: Çiçekli dalları

Yetiştirme Biçimine Göre: Egzotik kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.

4.7. BETULACEAE

4.7.1. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.

Şekil 4.24. *Alnus glutinosa*.

20-30 m uzunluğunda ağaç veya çalı formu odunsu bitkilerdir. Tomurcuklar, yaprak sapları ve yapraklar az-çok tüysüz. Yapraklar 4-9 çift yan damarlı, geniş yuvarlak eliptik veya yarı dairesel; uçları küt ya da kesik formda; 6-18 x 4-9 cm genişliğinde, kenarlar düzensiz basit ya da çift sıralı dişlidir. Dişi çiçek kurullarının 3-5 adedi bir arada bulunur, her birinin çapları 1-2 cm' dir. Meyve kurulu 1-1,8 x 0,6-1,1 cm boyutlarında, nuks yuvarlakça, ucu sivri, dar kanatlıdır.

Yöresel Adı: Kızılağaç

Lokalite: 22, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1051-1052/ DUOF 2120

Kullanılan Kısımları: Yaprak, kabuk

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; ağacın kabuğu doğrudan kanayan yaraları durdurmak için haricen uygulanır.
- b) Diğer kullanım; kızılağaç yaprağı tarlada çalışmaya giden kadınlar tarafından başörtüsünün altına koyularak başlarına güneş geçmesini önlemek için kullanılır.

4.7.2. *Carpinus betulus* L.

Yöresel Adı: Gürgen

Lokale: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Gövde, Dal

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Yakacak; dalları yakacak olarak kullanılır.

4.7.3. *Corylus avellana* L.

Şekil 4.25. *Corylus avellana*.

6 m' ye kadar uzayan çalı formunda çok yıllık bitkilerdir. Genç sürgünler sarımsı-gri, tüylü veya salgılı-havlı. Yapraklar yumurtamsı ile genişçe yumurtamsıya kadar, 5-12 x 3-10 cm, 6-9 çift damarlı, iki kez testeredişli ve kısmen küçük lopçuklu, uçta aniden sipsivri ve tabanda yürekli, üstte koyu yeşil ve hafifçe havlı, altta soluk yeşil ve havlı. Yaprak sapları 0,5-2,5 cm, salgılı kıllı. Stipüller dikdörtgensi-yumurtamsı, küt, tüylü. Sitamenli amentumlar 9 cm' ye kadar, genişçe yumurtamsı bırıkteli. İnvolukrum fındıktan çoğunlukla daha kısa veya nadiren daha uzun, ortaya kadar veya biraz daha fazla bölünmüş, bir veya her iki yüzeyinde de genellikle düzensizce dişli veya derince dilimli, altta saplı-salgılı. Fındık neredeyse küresel veya yumurtamsı, aniden daralan uçlu, 10-22 x 9-16 mm, 2-8 kümeler halinde veya bazen tek.

Yöresel Adı: Fındık

Lokale: 12, 20.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1138/ DUOF 2232

Kullanılan Kısımları: Meyve, dal, kabuk

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri çiğ ve kavrularak yenildiği gibi kabuklarından ayıklanan fındıklar ezilerek baklava ve çeşitli hamur işlerinde iç malzemesi olarak kullanılır. Endüstride fındık yağı çıkarılarak kullanılır.
- b) Yakacak; fındık bitkisinin dalları ve meyve kabuğu yakacak olarak kullanılır.

4.8. BORAGINACEAE

4.8.1. *Echium vulgare* L.

Şekil 4.26. *Echium vulgare*.

İki yıllık veya monokarpik bitkilerdir. Gövde genellikle basit, 30–50 cm, seyrek veya yoğun biçimde yayık-kıllı. Yapraklar gür beyaz kıllardan oluşan sert tüylü; taban 120 x 11 mm' ye kadar uzanır, şeritsi-mızraksı ile dar dikdörtgensiyeye kadar, neredeyse sivri uçlu, kısa yaprak sapına doğru daralmış; gövde yaprakları daha kısa, dar mızraksı, sapsız. Çiçek dikdörtgensi ve önce başak şeklinde, çiçeklenmeden sonra belirgin uzamış simöz şekilde. Çanak çiçeklenmede 5-6 mm, meyvede 10 mm uzunluğunda. Taç yoğun mavi renkli, 14-18 mm, genişçe hunimsi. Sitamenlerin oldukça taşkın; filamentler mavi ile mor renk arasında değişir. Fındıkçıklar yaklaşık 2,5 x 1,5 mm, sırtta ve karında belirgin omurgalı ve dar sivri gagalı, dairesel-ağsı.

Yöresel Adı: Engerek otu, Yara otu

Lokale: 27, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1073/ DUOF 2162

Kullanılan Kısımları: Kök

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin kökünden doğranarak hazırlanan dekoksion vücuttaki yanığa ve yara izlerine karşı haricen uygulanır.

4.8.2. *Trachystemon orientalis* (L.) D. Don

Şekil 4.27. *Trachystemon orientalis*.

20-60 cm boyunda, rizomlu, çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövde dik, az dallanmış, sert tüylü. Yapraklar seyrek sert tüylü, taban yaprakları ovat-kordat, 20 x 18 cm, akuminat, sapı 10-25 cm; gövde yaprakları sapsız. Brakteler eliptik lanseolat, sapsız ve sivri uçlu. Kaliks çiçekte 3-4 mm, meyvede 7 mm, loplar üçgensel, obtus ve sert tüylü. Korolla morumsu mavi, tüp 4-6 mm, loplar 6-8 mm; üst pullar beyaz. Anterler ve stilus uzun, dışa doğru çıkık. Meyve küçük ovoid ve pürüzlü.

Yöresel Adı: Galdırık, Hodan, Ispit, Kaldirek, Kaldirik, Tomaro

Lokalite: 12, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1020/ DUOF 2064

Kullanılan Kısımları: Yaprak, gövde

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin yaprakları ve gövdesi yemek malzemesi olarak kullanılır. Soğanla veya ince doğranmış taze pırasa ile ve yumurtalı olarak yemeği yapıldığı gibi turşu olarak da tüketilmektedir. Haşlanıp kavrulmuş mısır unu ile tavada pişirilerek veya yaprağından sarma yapılarak da tüketilir.
- b) Halk hekimliği; yapraklarından hazırlanan infüzyon balgam söktürücü ve öksürüğe karşı dahilen kullanılır. Yaprak ve gövdelerinden hazırlanan dekoksion kabızlığa karşı dahilen kullanılır.

4.9. BRASSICACEAE

4.9.1. *Brassica oleracea* L.

Yöresel Adı: Beyaz lahana

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Yaprak, sap

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yaprak ve sap kısmı doğranarak yemeği ve çorbası yapıldığı gibi yapraklarından sarma da yapılır. Turşusu yapılır: Lahanalar haşlanıp tuz, su, sarımsak ve fasulye poşetler konulduktan sonra ağzı bağlanıp bidonlara yerleştirilir. Bidonlar tuzlu su ile doldurularak karanlık ve serin bir yerde muhafaza edilir.

4.9.2. *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC.

Şekil 4.28. *Brassica oleracea* var. *acephala*.

60 cm' ye kadar uzayabilen bir veya iki yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları 40 cm' den büyük, genellikle saplı, lirat-pennatipartit, kenarları krenat. Gövde yaprakları ovat-lanseolat veya oblong, sapsız. Çiçek panikula, 20-50 çiçekli. Sepal dar ve dik, petal 15-20 mm, sarı renkte. Meyve bir silikva, 50-70 x 2-5 mm, uzun dört köşeli, 4-10 mm uzunluğunda kısa ve konik gagalı.

Yöresel Adı: Kara lahana

Lokalite: 36, 07.07.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1107

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanılan Kısımları: Yaprak, sap

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yaprak ve sap kısmı doğranarak yemeği ve çorbası yapıldığı gibi yapraklarından sarma yapıp yemek olarak kullanılır.

Özel yemekler;

Ahulçapa yemeği: Kara Lahana Abaza salçası ile kavrulduğu ve içine ezilmiş ceviz, mısır unu eklenerek yapılan bir yemek türüdür.

Lahana çorbası: Çorbası için barbunya pişirilir, içine ince doğranmış lahana koyulup pişirmeye devam edilir ve bir avuç mısır unu eklenir. Pişince iç yağı, tereyağı ve yakar biberi kızartılıp ilave edildiği yemek türüdür.

Pancar diblesi: Kara Lahana ince kıyıldıktan sonra bulgur, pirinç ve mısır yarması eklenerek pişirilen susuz bir yemek türüdür.

Kapama yemeği: Karalahananın ince ince doğranıp haşlandıktan sonra yağ, sarımsak, soğan, bulgur ve patates doğranıp pişirildiği yöresel bir yemektir.

- b) Hayvan yemi; bitkinin yaprak ve sap kısımları veteriner halk hekimliği kullanımında hayvanlara çiğ olarak yedirilerek süt arttırıcı olarak kullanılır.

4.9.3. *Eruca vesicaria* (L.) Cav

Ŗekil 4.29. *Eruca vesicaria*.

Tek yıllık kokulu otsu bitkilerdir. Gövde dik, basit ya da dallanmıŖ, 10-50 cm, taban yaprakları rozet Ŗeklinde, lirat-pinnatifit, yapraklar saplı. Gövde yaprakları hemen hemen sapsız. Petaller 15-21 x 5-6 mm, obovat. Meyveli saplar kalın, 3-6 mm. Meyve 17-38 x 3-5 mm, 5-9 mm boyunda gagalı, enetler tüysüz ya da dağınık beyaz tüylüdür.

Yöresel Adı: Roka

Lokalite: 13, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1023/ DUOF 2103

YetiŖtirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; taze roka yaprakları, doğranarak ya da bütün olarak salatalarda kullanılır.

4.9.4. *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.

Şekil 4.30. *Hydrangea macrophylla*.

60-150 cm arasında uzayabilen çalı tipi çok yıllık bir süs bitkileridir. Yapraklar uzun saplı, basit, oval-eliptik, tüysüz, ucu sivri ve koyu yeşil renkli ve karşılıklı dizilişli. Yaprak kenarı ince, sık dişli. Sürgünler tüylü yapıda. Çiçekler terminal, şemsiyemsi yoğun kurullar halinde, çanak yapraklar 3-5 adet, kokusuz, beyaz, pembe, mavi, kırmızı renklerde.

Yöresel Adı: Ortanca

Lokalite: 39, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1119/ DUOF 2200, 2204

Kullanılan Kısımları: Yaprak, çiçek

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Süs; süs bitkisi olarak kullanılır.
- Diğer kullanım; yaprakları tarlada çalışan kadınlar tarafından başlarına güneş geçmesini önlemek için başörtüsünün altına konularak kullanılır.

4.10. CONVOLVULACEAE

4.10.1. *Calystegia sepium* (L.) R. Br.

Şekil 4.31. *Calystegia sepium*.

4 m' ye kadar veya daha fazla tırmanıcı çok yıllık bitkileridir. Yapraklar oksu veya kalpsi; oyuk yuvarlak. Brakteler düzleştğinde 18-40 mm genişliğinde, her biri birbirlerini örter, tabanda kesecikli, tepede kütten derin girintiliye kadar, mukronat. Taç büyük, borazan şeklinde, tüysüz veya sadece kirpikli. Yumurtalık tüysüz, tek gözlü. Stigma 2 şişkin ve uzamış loplu. Stamenler 28-40 mm; anterler 6-8 mm. Çiçek tozu taneleri pantoparat ve pürüzsüz.

Yöresel Adı: Bürük otu, Sarmaşık, Tarla Sarmaşığı

Lokalite: 29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1080/ DUOF 2168

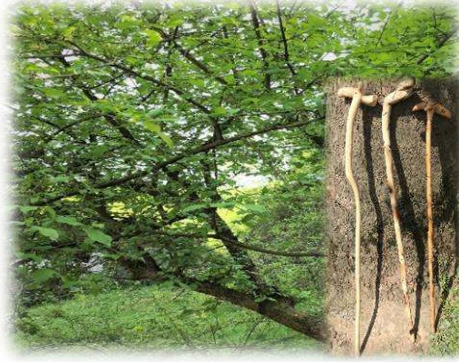
Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; kurutulmuş yapraklarından yapılan infüzyon nefes darlığına karşı dahilen kullanılır.
- Hayvan yemi; daha çok sığır cinsi büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanılır.

4.11. CORNACEAE

4.11.1. *Cornus mas* L.

Şekil 4.32. *Cornus mas*.

3-5 m boyunda kışın yaprak döken çalı ya da ağaççık formunda bitkilerdir. Yapraklar tam, oppozit, lanseolat, 2,5-8,5 cm, damarlar 3-5 çift. Çiçek durumu 1,5-2,5 cm, 15-20 çiçekli, hemen hemen sapsız; brakteler 6-10 mm, ovat-lanseolat. Çiçekler yeşilimsi, sarımsı; petaller 2-3 mm; sepaller 0,5 mm. Drupa tipi meyve yaklaşık 12-15 x 7 mm, eliptik, önce sarı renk daha sonra kırmızıya dönüşür.

Yöresel Adı: Kızılcık

Lokale: 17, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1040/ DUOF 2116

Kullanılan Kısımları: Meyve, gövde, dal

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri taze olarak tüketilebildiği gibi çekirdekleri çıkarıldıktan sonra şeker ile kaynatılarak marmelat ve reçeli yapılır. Su ile kaynatılarak şeker ilave edilip şerbet olarakta kullanılır.
- Halk hekimliği; meyvelerinden elde edilen infüzyon nezle, grip ve soğuk algınlığına karşı dahilen kullanılır.
- Diğer kullanım; kızılcık ağacının dalları baston yapımında kullanılır. Bu bastonların görüntüsü Şekil 4.32’de küçültülmüş iç resimde verilmiştir.

4.12. CUCURBITACEAE

4.12.1. *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai

Yöresel Adı: Bostan, Karpuz

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri kesilip dilimlenip yenildiği gibi kesilip kazınıp suyu sıkıldıktan sonra kaynatılarak pekmezi de yapılır.

4.12.2. *Cucurbita maxima* Duchesne

Şekil 4.33. *Cucurbita maxima*.

Otsu yapıda tırmanıcı tek yıllık bitkilerdir. Yapraklar dişli, genellikle 5-7 loblu veya bölünmüş, her iki yüzeyde yumuşak bir şekilde tüylü 7-25 cm çapında. Yaprak sapı tüylü, keskin değil. Çiçekler, hafif kokulu, normal, büyük, 10-20 cm çapında, limon sarısı turuncu-sarıya; sepaller serbest, 0,5-2 cm uzunluğunda doğrusal. Meyveler iri, ovoid veya obovoid meyvesi, küresel, 50 kg ağırlığında, çok çeşitli renkler; eti sarı-turuncu, çok çekirdekli; meyve sapı silindirik şeklinde. Tohumlar obovoid, düzleştirilmiş, 1,5-2,5 x 1-1,5 cm, beyazdan soluk kahverengine, yüzeyi pürüzlülüğü biraz pürüzlü, kenarları belirgin.

Yöresel Adı: Bal kabağı, Kara kabak

Lokalite: 38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1112/ DUOF 2195

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyvesi küçük küçük kesilir. İçine şeker ve bir miktar su eklenerek pişirilir. Üstüne ceviz dökülerek tatlı olarak tüketilir. Dış kabuğu yeşilken soyulur, ince ince doğranıp kızartıp sarımsaklı yoğurt ile tüketilir. Küçük küçük doğranıp soğan ve salça ile pişirilir acı biber ve barbunya eklenip yemeği yapılır. Kabuğu yeşilken soyulur ikiye ayrılır çekirdekleri çıkarılıp 1 gün güneşte kurutulur. Sonra ince ince kesilip güneşte tekrar kurutulur, sıcak suda 10 dk haşlanır suyu süzülür üzerine şeker eklenerek fırında tatlısı yapılır.

4.12.3. *Cucurbita moschata* Duchesne

Şekil 4.34. *Cucurbita moschata*.

Otsu yapıda dallarla tırmanıcı tek yıllık bitkilerdir. Yapraklar yumuşak tüylü, derin 5-7 loblu, geniş oval, 20-35 cm çapında, tabanda derinlemesine korozyona uğramış, marjları dişli, bazen beyaz lekeler, bazda 3 damarlı. Çiçekler büyük, 10-20 cm çapında, limon sarısı koyu portakal renkli. Sepaller serbest, 1-3 cm uzunluğunda, doğrusal. Anterler genellikle uzun bir bükülmüş gövdeye bağlanan, uzun pediseller (16 cm' ye kadar) erkek çiçekler. Dişi çiçekler (3,5 cm' ye kadar), aşağı, elipsoid, 1 hücreli over. Meyveler iri, yuvarlak ya da silindirik meyveli, küresel, 10 kg ağırlığında, genellikle yeşil lekeler ve gri çizgilerle kaplanmış, küçük, kabarık, lekelere sahip geniş bir renk yelpazesine sahip. Eti sarı ile turuncu, çok çekirdekli; meyve sapı tepede büyümüş.

Yöresel Adı: Ak kabak, Balkabağı, Beyaz kabak, Kabak

Lokalite: 38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1111/ DUOF 2194

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; balkabağının kabuğu soyularak, küçük küçük kesilir. İçine şeker ve bir miktar su katılarak kaynatılır. Üstüne ceviz dökülerek tatlı olarak tüketilir.
- b) Diğer kullanım; eskiden ikiye ayrılıp içi boşaltılıp kurutulup çorba tası ya da su tası olarak kullanılırdı.

4.13. EBENACEAE**4.13.1. *Diospyros lotus* L.**

Şekil 4.35. *Diospyros lotus*.

15 m uzunluğunda çok yıllık ağaç şeklinde bitkilerdir. Genç sürgünler tüysüz veya tüylü, yeşilimsi kahverengi; parlak, tomurcuklar kırmızımsı kahverengi, tüysüz ve akuttur. Yapraklar düz, eliptik veya oblong, üzeri koyu yeşil ve tüysüz, altı tüylü olabilir, petiol 1,5 cm. Erkek çiçekler 1-3 tane, 5 mm, kremi beyaz, sarı veya pembe kırmızımsı loblu, 16-18 sitamenli. Dişi çiçekler tek, 8-10 mm, kırmızımsı kahverengidir. Meyve 1,5-2 cm çapında sarımsı renkte.

Yöresel Adı: Yabani hurma

Lokale: 33, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1096/ DUOF 2181

Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri taze veya kurutulmuş olarak tüketilir.

4.14. EQUISETACEAE

4.14.1. *Equisetum arvense* L.

Şekil 4.36. *Equisetum arvense*.

200 cm' ye kadar uzunlukta, dik, yeşilimsi-beyaz, düz, 20-40 adet ince oluklu, dallanmış çok yıllık bitkilerdir. Kınlar basık, soluk, biz şeklinde dişli, dişler 2 çıkıntılı. Dallar çok sayıda, yayık, 4 oluklu, en alttaki internodyum gövde kınından daha kısa. Fertil gövdeler 40 cm, soluk kahverengi, çok sayıda gevşek kınlı. Sporofil başağı 4-8 cm.

Yöresel Adı: At kuyruğu, Çam otu, Kilit otu, Şeytanı çamı

Lokalite: 29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1079-1134/ DUOF 2166

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; kurutulmuş bitkiden hazırlanan infüzyon idrar söktürücü, ödem attırıcı olarak dahilen kullanılır. Sıcak suda bekletilmiş olan bir tutam at kuyruğu ağrı ve romatizmaya karşı ilgili bölgeye haricen uygulanarak kullanılır.

4.15. EUPHORBIACEAE

4.15.1. *Euphorbia helioscopia* L.

Şekil 4.37. *Euphorbia helioscopia*.

40 cm' ye kadar uzunlukta tek yıllık otsu bitkilerdir. Gövde yatık ve yumuşak tüylerle kaplı, tam veya tabanda ikiye dallanmış. Gövde yaprakları spatulat-ovat, akut-akuminat, üst yarısı serrat. Işın yapraklar obovat, ikincil ışın yaprakları asimetrik, 0,5-3 x 0,4-2 cm boyutlarında, ovat. Işınlar 5 adet, üçe çatallanmış. Meyve 3 loplu, 3,5 mm uzunlukta, düz. Tohum ovat, 2 mm uzunlukta, ağımsı, koyu kahverengi renkli; tohum karinkulası yassı, ovat ve parlak.

Yöresel Adı: Sütleğen

Lokalite: 3, 09.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1003/ DUOF 2039

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin sapının kırılması ile çıkan lateks siğil tedavisinde haricen uygulanarak kullanılır.

4.16. FABACEAE

4.16.1. *Dorycnium graecum* (L.) Ser.

Şekil 4.38. *Dorycnium graecum*.

25-90 cm uzunlukta yarı çalimsı çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar kısa eksenli, 1-5 mm. Yaprakçık 10-40 x 3-15 mm boyutlarında, obovat-oblongdan oblanseolata kadar değişen şekillerde, basık hafifçe tüylü, üstte az çok çıplak. Çiçekler 5-8 mm, beyaz; pediseller kaliks tübüne eşit veya biraz kısa, 1-2 mm. Kaliks 3-4,5 mm, villoz, kaliks dişleri lanseolat-subulat, tübe eşit veya biraz uzun. Meyve 4-10 x 1,5-3 mm boyutlarında, oblong-silindirikten hafifçe koniğe kadar değişen şekillerde, gaga 1-2 mm. Meyve 1-4 tohumlu.

Yöresel Adı: Yabani yonca, Yonca

Lokalite: 35, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1102/ DUOF 2188

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanılmaktadır.

4.16.2. *Galega officinalis* L.

Şekil 4.39. *Galega officinalis*.

40-150 cm uzunluğunda çok yıllık bitkilerdir. Yaprakçıklar 4-10 çift, 15-50 x 4-15 mm, eliptikten mızraksıya kadar; sitipullar oksu. Çiçek durumu 30-50-çiçekli, 7-10 cm, meyvede uzamış. Çiçekler beyazdan leylığa kadar veya mor. Çanak dişleri yaklaşık 3 mm, şeritsi. Taç 10-15 mm. Bakla silindirik, 20-50 x 2-3 mm, gagalı, 2-10-tohumlu.

Yöresel Adı: Arı otu, Fiğ

Lokale: 30-35, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1086-1103/ DUOF 2191

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılır. Arılar bal yapımında çiçeklerinden faydalanır.

4.16.3. *Medicago arabica* (L.) Huds.

Şekil 4.40. *Medicago arabica*.

40 cm uzuluğunda tek yıllık otsu bitkilerdir. Stipüller derin dente veya 6-8 sivri loblu. Kaliks 2-2,5 mm. uzunluğunda. Kaliks dişleri tüpe eşit veya daha uzun. Korolla sarı renkli

4 ile 5 mm uzunluğunda yaklaşık kaliksin 2 katı. Çiçek durumu 2-4 arası, 4-5 mm. Yaprakçıklar 1-2,5 cm. uzunluğunda.

Yöresel Adı: Yonca

Lokalite: 16, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1034/ DÜOF 2237

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılır.

4.16.4. *Medicago minima* (L.) L.

Şekil 4.41. *Medicago minima*.

20-60 cm boyunda tek yıllık dikenli meyveli bitkilerdir. Genç dallar seyrek tüylü. Stipula dişli veya 6-8 loplu. Folioller genellikle lekeli, tabanı kuneat veya obkordat, tepesi emerginat, üst yüz çıplak, alt yüz basit tüylü. Çiçek durumu sapı 1-6 çiçekli, 4-5 mm. Meyve diskoit veya küresel, 5-7 mm, yumuşak dikenli; 3-7 halkalı, ince derimsi, helezonun her bir halkası ışınsal damarlı; dikenler 4 mm'den kısa, her yüzde 10-14 adet.

Yöresel Adı: Yonca

Lokalite: 11-16, 11.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1015-1039

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yaprakları ıspanak ya da karalahana çorbasına da tat katmak amacı ile kullanılır.
- b) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılır.

4.16.5. *Phaseolus vulgaris* L.

Şekil 4.42. *Phaseolus vulgaris*.

Tırmanıcı tek yıllık bitkilerdir. Yaprakçıklar 5-10 mm, ovalden oval-dairemsiye doğrudur. Kaliksi 5 mm' ye kadar, korollası beyaz, pembe veya mordur. Ülkemizde geniş çapta ekimi yapılan bir türdür. Muhtemelen Orta Amerika, Güney Amerika ve And bölgesi kökenlidir.

Yöresel Adı: Fasülye

Lokalite: 20, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1048/ DUOF 2118

Kullanılan Kısımları: Tohum, Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; fasülye genelde yemek olarak tüketilmekle birlikte, konservesi de yapılır. Ayrıca taneleri toplanıp kurutularak kuru fasülye olarakta tüketilir. Fasülye turşusu yapımında kullanılmaktadır. Fasülyeler haşlanıp suyu süzildükten sonra 1 gün bekletilir. Haşlama işleminin kalaysız bakır bir tencerede olması fasülyelerin daha yeşil renkte olmasını sağlamaktadır. Tuz, sarımsak, su ve fasülye daha kolay olduğu ve uzun süre dayandığı için naylon poşetlere konulur. Sonra ağzı bağlanıp tuzlu su ile dolu bidonlara yerleştirilir. Karanlık ve serin bir yerde muhafaza edilmek suretiyle bekletilerek olgunlaştırılır. Fasülye turşusunun suyu süzildükten sonra soğanla kavrulur turşu kavurması yemeği olarakta tüketilir

Taze fasülye haşlanıp suyunu süzülüp güneşte kurutulur. Ya da ince inci kıyılır ve güneşte kurutulur. Akşamdan suya koyulur, içine salça soğan ve fırınlanmış yarma fasülye eklenip tekrar pişirilir.

Malaka Yemeği (Yöresel Gürcü Yemeği): Kurutulmuş tane fasülye pişirilir. İçine maydanoz, kişniş, reyhan ve ince kıyılmış pırasa eklenip havanda dövülür. Bir taşım kaynatılır ve ceviz eklenerek yemek olarak tüketilir.

- b) Veteriner halk hekimliği; hayvanlarda zehirlenme durumunda fasülye turşusunun suyunun içirilerek panzehir olarak kullanılır.

4.16.6. *Pisum sativum* L.

Şekil 4.43. *Pisum sativum*.

10-200 cm uzunluğunda mavimsi-yeşil, tırmanıcı tek yıllık bitkilerdir. Yaprakçıklar 1-4 çift, dümdüz veya dişli; sitipullar 1,5-8 cm uzunluğunda, meyilli yumurtamsı, altta dişli, yuvarlak ve tabanda gövdeyi kısmen saran. Çiçek sapı sitipulların 1/4-4 katı kadar uzunlukta, 1-3-çiçekli, genellikle yaprakçıklardan daha büyük. Çiçekler 16-30 mm, geniş leylak renkte bayrakçıklı ve koyu kırmızımsı-mor kanatçıklı. Çanak 8-15 mm; dişler neredeyse eşit, tüpten daha uzun, yumurtamsı-mızraksı, otsu. Bakla dikdörtgensel-şeritsi veya şeritsi, 40-70 x 7-17 mm; tohumlar 3-10, en azından 5 mm çapında, tohum kabuğu yoğun sivilceli veya pürüzsüz veya kırışık.

Yöresel Adı: Bezelye

Lokalite: 15, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1031/ DUOF 2112

Kullanılan Kısımları: Meyve, tohum

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitki taze iken meyvenin tamamı veya sadece tohumlarından bezelye yemeği yapılır.

4.16.7. *Robinia pseudoacacia* L.

Şekil 4.44. *Robinia pseudoacacia*.

Ortalama yüksekliği 12-18 m civarında çok yıllık bitkilerdir. Gövde çapı 30-75 cm. Genç sürgünler köşeli, batıcı dikenli ve yeşil-kırmızımsı kahve renklidir. Küçük dallar, kıl şeklinde dikenli kulakçıklara sahiptir. Yaprakları karşılıklı dizilmiş, 7-21 yaprakçıktan oluşan bileşik yaprak formunda. Yaprakçıklar ince, elipsimsi, tüysüz, yukarıdan aşağıya doğru daha açık renkli. Rayihalı, beyazdan sarıya kadar değişen renkteki 15-20 mm çapındaki çiçekleri 16-20 cm uzunluğunda, yaprak koltuklarından çıkan, iri, sarkık salkımlarda yer alır. Meyveler 5-10 cm uzunluğunda, kahverengi ve bakla biçimindedirler.

Yöresel Adı: Akasya

Lokale: 32, 20.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1139/ DUOF 2232

Kullanılan Kısımları: Dal

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Hayvan yemi; çiçekleri arılar için nektar kaynağıdır.
- Diğer kullanım; dalları eskiden çocuklara araba, sapan gibi oyuncak yapımında kullanılırdı.

4.16.8. *Trifolium hybridum* L.

Şekil 4.45. *Trifolium hybridum*.

5-50 cm uzunluğunda, yükselici veya dik, çok yıllık bitkilerdir. Yaprakçıklar 1-3 cm, ters-yumurtamsıdan baklavamsıya kadar, tepede derin girintili. Sitipullar otsu, ters-yumurtamsıdan mızraksıya kadar, ince uçlu. Çiçek durumu şemsiye şeklinde, 1-2 cm çapında, küremsi, 12-20 çiçekli, çiçek durumu sapı yapraklardan uzun. Braktaler 1-2 mm, yumurtamsı. Çiçekler beyazdan pembeye kadar, uzun çiçek saplı. Çanak 7-9 mm, beyazımsı, 5 damarlı; dişler mızraksı, eşit değil. Taç 7-9 mm. Meyve 2-4 tohumlu.

Yöresel Adı: Yonca

Lokale: 35, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1101/ DUOF 2186

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanılmaktadır.

4.16.9. *Trifolium pratense* L.

Şekil 4.46. *Trifolium pratense*.

20-60 cm uzunluğunda dikten yatığa, çok yıllık bitkilerdir. Stipullar ovat-lanseolat; yaprakçıklar 1,5-5 cm, obovattan geniş eliptiğe, 0,7-2,2 cm genişlikte, sapsız veya nadiren saplı, genellikle indirgenmiş yaprakların stipulları vardır. Kaliks tüpsü kampanulat, 10 damarlı patuloz-tüylü, nadiren tüysüz; tüp boynu dairesel tüylü bir kalınlaşma ile açılır. Korolla kırmızımsı-mor ile pembe, nadiren beyazımsı, 13-18 mm boyunda.

Yöresel Adı: Ak üçgül, Üçgül, Yonca

Lokale: 23-33, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1056-1093/ DUOF 2176

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; ak üçgül meralarda büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılır.

4.16.10. *Vicia faba* L.

Şekil 4.47. *Vicia faba*.

Ortalama 1,8 m büyüeyebilen tek yıllık bitkilerdir. Yapraklar belirgin mat yeşil gri renkli, 10-25 cm uzunluğundadır, 1-3 parçalı, 2-7 damarlı. Çiçekler morumsu ya da iki renkli, 1-2,5 cm hermafrodit, uzunluğunda ve beş beyaz petalli, kanat petalleri siyah benekli. Kaliks dişleri eşit değil. Meyve 3-8 tohumlu.

Yöresel Adı: Bakla

Lokale: 15, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1032/ DUOF 2113

Kullanılan Kısımları: Tohum, yaprak, meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; taze meyveleri veya sadece tanelerinden bakla yemeği yapılır. Taze yaprakları salatalarda kullanılır.
- b) Halk hekimliği; tohumları kaynatılıp ezilerek yara iyileştirmede haricen uygulanarak kullanılır.

4.17. FAGACEAE

4.17.1. *Castanea sativa* Mill.

Şekil 4.48. *Castanea sativa*.

30 m' ye kadar uzunlukta ağaçlar çok yıllık bitkilerdir. Genç sürgünleri köşeli, koyu kızılımsı-kahverengi, az çok çıplak. Tomurcuklar 6 mm'ye kadar uzunlukta, çıplak veya hafifçe kısa yumuşak tüylü. Yapraklar lanseolattan oblong-eliptik kadar değişen biçimde nadiren oblong-ovate, 27 x 7 cm' ye kadar boyutlarında, az çok düzenli ve keskince testere dişli, her bir kenarında 25' e kadar akut dişli, tepe akut veya akuminat, tabanı kuneat veya yuvarlak üstte çıplak, altta sıkça basık stellat-tomentoz veya az çok çıplak. Yaprak sapı 0,8-2,5 cm kupula küresel, meyve zamanında 6 cm' ye kadar çapta, soluk sarımsı kahverengi, uzun yumuşak dikenli. Nuks büyük, 1,5-3,5 cm, parlak kızılımsı kahve.

Yöresel Adı: Kestane

Lokalite: 26, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1068/ DUOF 2154

Kullanılan Kısımları: Meyve, gövde, dal, kabuk

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; Bitkinin meyveleri pişirilerek tüketilir. Çiçeği kaynatılarak pekmezi yapılır.
- Halk hekimliği; meyvesinin kabuğundan elde edilen dekoksiyon eklem ağrılarına karşı dahilen kullanılır.
- Diğer kullanım; bitkinin dalları baston yapımında kullanılır.

4.17.2. *Fagus orientalis* Lipsky

Şekil 4.49. *Fagus orientalis*.

40 m' ye kadar uzayabilen çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar genişçe eliptik, obovat, ya da obovattan oblanga doğru, nadiren ovat, sivri ya da kısaca uzamış, 6,5-15,5 x 3,5-8 cm, 8-13 parçalı, damarlı. Uç tomurcukları pseudo-terminal, yan tomurcukları sürgünlere açı yapacak şekilde. Erkek çiçek yapısı bir cinsli, bir evcikli, bir arada uzun bir sap ucunda toplanmış şekilde aşağıya sarkan küre şeklinde kurullar oluştururlar. Çanak dört brakteli, dört parçalı ve 3 köşeli 2 adet tohum içerir.

Yöresel Adı: Kayın

Lokalite: 37, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1110/ DUOF 2193

Kullanılan Kısımları: Gövde, dal

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Yakacak; gövde ve dallar yakacak olarak kullanılır.
- Diğer kullanım; yaprağının üstünde oluşan galler boncuk ve tesbih yapımında kullanılır. Bu gallerin görüntüsü Şekil 4.49' da küçültülmüş iç resimde verilmiştir.

4.18. GROSSULARIACEAE

4.18.1. *Ribes rubrum* L.

Şekil 4.50. *Ribes rubrum*.

1-2 m uzunluğunda sürgünleri dikine ve kuvvetli çalı formunda çok yıllık bitkilerdir. Yaprak üç-beş loplu, kokusuz, dişli kesik yapıda. Yaprak sapı 7,2 cm, yaprak ayası geniş ve kısa, yaprak koyu yeşil renkte. Çiçekler küçük, pembemsi, yeşilimsi, yassı veya fincan şeklindedir. Çiçek kaliksi kıvrık. Çiçekte 5 çanak yaprak, 5 taç yaprak 5 erkek organ ve 2 dişi organ bulunur. Çanak yapraklar tabanda birleşik ve taç yapraklardan büyük. Dişi organ birleşik meyve yapraklı olup dişicik borusu 2 adet ve serbesttir. Meyveler koyu kırmızı renkte 1,5 cm çapında salkım şeklinde.

Yöresel Adı: Kuş üzümü

Lokalite: 14, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1028/ DUOF 2109

Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; taze meyvesi kuru yemiş olarak tüketilir.

4.19. HYPERICACEAE

4.19.1. *Hypericum calycinum* L.

Şekil 4.51. *Hypericum calycinum*.

1 m uzunluğa kadar çalı formunda çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar yeşil, 4,5-9,5 cm, oblongtan eliptiğe ya da ovat. Sepaller 1-2 cm eşit olmayan belirgin, eliptik eliptikten dairesele kadar, dümdüz, kalıcı. Petaller 2,5-5 cm uzunluğunda, 5 adet belirgin, asimetrik. Sitamen sarı, anterler kırmızımsı. Kapsül 20 mm, oval, çiçek sapı geriye kıvrık. Çiçekler sarı, 3-5 cm çapında.

Yöresel Adı: Kılıç otu

Lokalite: 29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1081/ DUOF 2170

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; yaprakları kavrularak, ufalanır ve bebeklerde pişiğe karşı haricen uygulanır.

4.19.2. *Hypericum perforatum* L.

Şekil 4.52. *Hypericum perforatum*.

Sarı-yeşil renkte yapraklara ve parlak sarı renkli çiçeklere sahip çok yıllık bitkilerdir. Gövde 10-110 cm, dik, iki çizgili, az çok yükselici dallı. Yapraklar 5-35 mm, darca ovat ya da lanseolat, eliptik oblong, linear, saplı ya da sapsız, bir düzlem üzerinde, geniş şeffaf benekli. Sepaller lanseolat, oblong ya da eliptik, tepesi akut ya da akuminat ya da kısa kılçıklı. Petaller (5-)8-15 mm, kenarlarda az sayıda siyah benekli. Meyve 5-9 mm, ovoid ya da piramit şeklinde, sırtı ve kenarları salgı cepleri taşır.

Yöresel Adı: Sarı kantaron

Lokalite: 34, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1098/ DUOF 2184

Kullanılan Kısımları: Yaprak, çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; kurutulmuş sarı kantaron çiçek ve yapraklarından hazırlanan infüzyon sakinleştirici olarak ve mide ağrısına karşı dahilen kullanılır.

4.20. JUGLANDACEAE

4.20.1. *Juglans regia* L.

Şekil 4.53. *Juglans regia*.

Yaklaşık 25-30 m uzunlukta kışın yaprak döken çok yıllık ağaç formunda bitkilerdir. Gövde 1,5 m' ye kadar genişlikte, gümüşü-gri renkte, düz kabuklu. Yapraklar 22-35 mm uzunlukta; folioller 5-11 adet, eliptik-obovat, akut veya akuminat, tam, uzun saplı. Erkek çiçekler bir önceki yılın dalları üzerinde amentum durumunda, sitamenler çok sayıda, dişi çiçekler tek ya da 2-3 tanesi birarada, o yıl gelişen dalların ucunda. Drupa az çok küresel, tüysüz, yeşil renkli, 4-6 cm çapında, endokarp kalın veya ince, hafifçe kırışık.

Yöresel Adı: Ceviz

Lokale: 25, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1066/ DUOF 2148

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; ceviz içi kurutulduktan sonra kuruyemiş olarak tüketildiği gibi pasta ve tatlılarda iç malzemesi olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; ceviz içi ve zarı suda bekletildikten sonra aynı su içildiğinde kolesterol düşürücü ve dengeleyici olarak kullanılır. Yapraklarından hazırlanan dekoksion tansiyona karşı dahilen kullanılır. Ayrıca zarından hazırlanan dekoksion balgamlı öksürüğe karşı dahilen kullanılır.

4.21. LAMIACEAE

4.21.1. *Lamium purpureum* L.

Şekil 4.54. *Lamium purpureum*.

4-35 cm boyunda, tüysüzden kısa yumuşak tüylüye değişken tek yıllık bitkilerdir. Yapraklar geniş ovat veya ovatreniform ya da dairemsi, 5-25 x 3-20 mm, kısa yumuşak tüylü, tepesi obtus, kenarları krenat; yaprak sapı 3-25 mm. Brakteler yapraklara benzer şekilde. Vertisillastrumlar 1-6 tane, 4-10 çiçekli, alttaki çiçekler aralıklı, üsttekiler yoğun. Kaliks 6-8 mm; tüpü 2-4 mm, tüysüzden kısa havlıya değişken, kısa yumuşak tüylü, dişler 3-4 mm. Korolla morumsu pembe, 10-22 mm; korolla tüpü beyazımsı, nadiren tamamen beyaz 6,5- 16 mm, tabanda düz veya geri kıvrık. Meyve küçük, 2-2,5 x 1-1,5 mm, kahverengi, beyaz lekeli.

Yöresel Adı: Ballıbaba

Lokalite: 16, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1036/ DUOF 2115

Kullanılan Kısımları: Çiçek, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitkinin kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılır.
- Hayvan yemi; hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

4.21.2. *Melissa officinalis* L.

Şekil 4.55. *Melissa officinalis*.

28-95 cm boyunda, dik, dallanmış, yumuşak tüylü çok yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar ovat-eliptik, kordat, 18-95 x 13-75 mm boyutlarında, akut, tabanı trunquat, kenarları derince krenat. Yapraklar ve gövde yoğun ve birbirine karışmış ince uzun yumuşak tüylü. Çiçekle ilgili yapraklar daha küçük, alttakiler kalpsiden kuneata değişken, kenarları oymalı-testere dişli. Brakteoller yapraksı, dar ya da genişçe ovat, 3-10 x 1,2-7 mm. Kaliks 6-10 mm, kısa guddeli ya da uzun guddesiz tüylü; üst dudak 2-3 dişli, orta diş belirgin, genişçe üçgensel; alt dudağın dişleri darca üçgensel-lanseolat. Korolla 9-14 mm uzunlukta soluk sarı, beyazlaşan, bazen hafifçe soluk mavi. Fındıksı meyve pürüzsüz yüzeyli.

Yöresel Adı: Arhana, Rahana, Rehyan

Lokali: 20-4, 15.06.2019-10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1045-1123/ DUOF 2117, 2207

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin toprak üstü kısımları yemeklere koku ve lezzet vermek için kullanılır. Bitkinin yeşil hali Abaza'larca tavuk yemeğinde tat ve koku verici olarak kullanılır.

4.21.3. *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley.

Şekil 4.56. *Mentha longifolia*.

Çiçekli gövde 40-100 cm uzunlukta, tüylü, keskin kokulu, rizomlu, çok yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar genelde 50 x 20 mm'den kısa, sapsız veya kısa saplı, oblong-eliptikten oblong-lanseolata kadar değişen şekillerde, tepesi akut, tabanı kordat, kenarları düzensiz dişli. Laminanın her 2 yüzünde aynı renkte, kısa veya uzun tüylü. Vertisillastrumlar çok sayıda, 10 mm çapında dallanmış terminal bir spika. Kaliks 1,5 mm uzunlukta; korolla leylak rengi veya beyaz renkli. Fındıksı meyve kestane rengi.

Yöresel Adı: Yabani nane

Lokale: 23-31-34, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1059-1089-1099-1127/ DUOF 2219

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; kurutulmuş yaprakları çorbalarda baharat olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; taze yaprak ve saplarından hazırlanan çorba lohusa kadınlarda vücuttaki iltihaba karşı tüketilir.
- Hayvan yemi; hayvan yemi olarak kullanılır.

4.21.4. *Mentha piperita* L.

Yöresel Adı: Nane

Lokale: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Yaprak, sap

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; aromatik kokusundan dolayı yemeklerde ve salatalarda baharat olarak kullanılır.
- b) Halk hekimliği; kurutulmuş veya taze yapraklarından hazırlanan dekoksiyon soğuk algınlığı nezle, grip ve mide ağrısına karşı dahilen kullanılır. Limon ile birlikte hazırlanan dekoksiyonu ateş düşürücü olarak dahilen kullanılır.

4.21.5. *Rosmarinus officinalis* L.

Şekil 4.57. *Rosmarinus officinalis*.

50 cm' ye kadar uzunlukta, dalları yükselici veya dik, aromatik ve otsu bitkilerdir. Yapraklar linear veya dar oblong, 10-25 x 1-4 mm, laminanın üstü koyu yeşil, hafifçe pürüzlü ve yumuşak kılsı tüylü; altta beyaz-birbiriyle az çok karışmış sık yumuşak tüylü. Çiçek ve çiçek durumu sapları beyaz yıldızsı-birbiriyle az çok karışmış sık yumuşak tüylü. Kaliks 3-4,5 mm, yarısına kadar parçalı. Korolla soluk mavi, 8-12 mm. Fındıksı meyve ovoid, düz, kahverengi renkli nutlet.

Yöresel Adı: Biberiye

Lokale: 14, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1026/ DUOF 2105

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilmektedir. Ayrıca hoş kokusundan dolayı yemeklerde baharat olarak kullanılır.
- b) Halk hekimliği; yapraklarından hazırlanan infüzyon romatizma, migren, öksürük ve eklem ağrıları karşı dahilen kullanılır.

4.21.6. *Salvia forskahlei* L.

Şekil 4.58. *Salvia forskahlei*.

Çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeler 15-120 cm, dik, basit veya dallanmış, salgılı veya altta salgısız, üstte yoğun salgılı. Yapraklar basit ile lirata kadar, genişçe yumurtamsı, $\pm$ yüreksi, oldukça değişken boyutlarda olup yaklaşık 5 x 3 cm ile 30 x 23 cm'ye kadar, kütüdişli-testeredişli; yaprak sapı yaklaşık 10(-16) cm. Brakteler yaklaşık 8 x 6 mm, yumurtamsı; brakteoller mevcut. Çiçek sapları 2-5 mm, dik-yayık. Taç menekşe-mavi ilâ pembemsi-morumsu kırmızı renkte ve beyaz veya sarı işaretli, 20-30 mm; tüp tepeye doğru kıvrık, taşkın, içi $\pm$ yoğun tüylü; üst dudak oraksı, derince iki parçalı. Fındıkçıklar yuvarlaklaşmış-dörtköşeli, yaklaşık 2 x 2 mm.

Yöresel Adı: Ballı ot, Bannık

Lokale: 35-40-29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1100-1120-1082/ DUOF 2171

Kullanılan Kısımları: Dal, yaprak, çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; yaprak ve çiçeklerinden yapılan infüzyon çay olarak tüketilir.
- Hayvan yemi; arılar için bal kaynağıdır.

4.21.7. *Salvia tomentosa* Mill.

Şekil 4.59. *Salvia tomentosa*.

Çok yıllık, yarı çalimsı bitkilerdir. Gövde sert dik, 1 m'ye kadar, dört köşeli, genellikle yukarıda dallanmış, guddesiz-tomentoz, sapsız guddeli. Yapraklar basit, darca oblongtan ovata kadar değişken, 2-11 x 0,8-5 cm. Tabanda yuvarlaktan kalpsiye kadar değişken, yaprak sapı 1,7-5,5 cm. Brakteler genişçe ovat, 5-8 x 4-8 mm. Çiçek sapları 5-10 mm. Kaliks az çok tüpsü, 12-16 mm, meyvede 14-18 mm, menekşe renkli, yumuşak kılsıdan ince uzun yumuşak tüylüye kadar değişken, baş şeklinde guddeli tüyler var ya da yok; üst dudak kısaca 3 dişli. Korolla leylak renginden mora değişken ya da beyaz, 25-30 mm, tüp düz, 18-22 mm, tam olmayan bir halka; üst dudak düz. Fındıksı meyveler dairemsi 3 köşeli, 3,5 x 3,2 mm.

Yöresel Adı: Adaçayı

Lokale: 22, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1055-1125/ DUOF 2132

Kullanılan Kısımları: Dal, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin dal ve yapraklarından elde edilen infüzyon öksürük, soğuk algınlığı ve boğaz ağrılarına karşı dahilen kullanılır.

4.21.8. *Satureja hortensis* L.

Şekil 4.60. *Satureja hortensis*.

60 cm' ye kadar büyüeyebilen tek yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar bronz yeşili ve ince. Çiçekleri 1-2 kaliksli. Korolla leylak, morumsu veya beyaz renkte, 4-10 mm. Somunlar 1-1,2 mm, geniş dikdörtgen şeklinde.

Yöresel Adı: Azıbra

Lokalite: 4, 10.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1122/ DUOF 2242

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin yaprakları aromatik kokusundan dolayı yemeklerde baharat olarak kullanılır.

4.21.9. *Thymus longicaulis* C. Presl

Şekil 4.61. *Thymus longicaulis*.

Uzun, bazen odunsu, sürünücü dallı bitkilerdir. Çiçekli gövdeler çoğunlukla 10-15 cm'ye kadar uzunlukta, tüylü. Gövde yapraklarının tümü hemen hemen eşit uzunlukta, 1,5-2,5 mm genişliğinde, linear-lanseolattan oblanseolata kadar değişen şekillerde, obtus, genellikle hafifçe geri kıvrık kenarlı; yağ noktaları çok sayıda, genellikle kırmızı renkte; yan damarlar nadiren belirgin. Brakteoller genellikle 1-2 mm. Kaliks 2,5-4 mm, morumsu. Korolla leylaktan mora kadar değişen renkte 5-6 mm uzunlukta. Vertisillastrumlar çok çiçekli. Meyve küçük, kahverengimsi.

Yöresel Adı: Asıbra, Azıbra, Kekik, Yabani kekik

Lokalite: 14-20, 28.04.2019-15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1030-1046

Kullanılan Kısımları: Yaprak, toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitkinin kurutulmuş ve taze yaprakları yemeklerde ve salatalarda tat verici baharat olarak kullanılır. Kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilmektedir. Taze yaprakları Abaza yemeği olan haluj'da tat verici baharat olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon solunum yolları enfeksiyonları, öksürük, bronşit gibi hastalıklara karşı dahilen kullanılır. Bitkinin yapraklarından hazırlanan dekoksion ödem attırıcı olarak ve eklem ağrılarına karşı dahilen kullanılır.

4.22. LAURACEAE

4.22.1. *Laurus nobilis* L.

Şekil 4.62. *Laurus nobilis*.

2-15 m boyunda, her dem yeşil, çıplak, kokulu, dioik çalı veya ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar 3-10 x 2-4 cm boyutlarında, oblong-lanseolat, derimsi, akut veya akuminat, kenarları dalgalı. Erkek çiçekler 8-12 sitamenli, filamentler tabana yakın kısımda glandlı. Dişi çiçekler 4 staminotlu. Meyve 10-12 mm uzunlukta, küresel-eliptik, tek tohumlu siyah drupa.

Yöresel Adı: Defne

Lokalite: 14, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1027/ DUOF 2108

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilmektedir. Ayrıca hoş kokusundan dolayı yemeklerde baharat olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon vücuttaki ağrılara karşı dahilen kullanılır.
- Diğer kullanım; bitkinin kurutulmuş yaprakları hububat saklanılan yerlerde böcek ve haşerelere karşı kovucu olarak kullanılır.

4.23. LILIACEAE

4.23.1. *Allium porrum* L.

Lokalite: Yaygın

Yöresel Adı: Pırasa

Toplayıcı No/ Herbaryum No Gözlem

Kullanılan Kısımları: Gövde, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yaprak ve sap kısmı doğranarak yemeği ve turşusu yapılır.

Pırasa çorbası: Çorbası için barbunya fasülye pişirildikten sonra, içine ince doğranmış pırasa eklenir ve pişirilmeye bırakılır. Pişirilen yemeğe bir avuç mısır unu eklenir. Üzerine iç yağı, tereyağı ve acı biber ile yapılan sos ilave edilerek tüketilir.

4.24. MALVACEAE

4.24.1. *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss.

Şekil 4.63. *Alcea apterocarpa* (Endemik Tür).

30-180 cm boyunda çok yıllık bitkilerdir. Gövde uzunluğu normal ve yoğun tüylü ve çapı 3-6 mm. Taban yaprak sapı uzunluğu 14 cm, genişliği 13-13,7 cm. Çiçek rengi beyazdan sarıya değişen. Petal sayısı 5, uzunluğu 4-5 cm. Kaliks 5 parçalı, uzunluğu 1,7cm. Makilik ve taşlık alanlarda 700-1800 m yüksekliğe kadar yetişir.

Yöresel Adı: Fatma ana, Gül hatmi

Lokalite: 39, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1118/ DUOF 2198

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; hayvan yemi olarak kullanılır.

4.24.2. *Malva nicaeensis* All.

Şekil 4.64. *Malva nicaeensis*.

Gövdeleri dik, seyrekçe kılsı tüylü, tek yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar az çok dairemsi, az derin çoğunlukla 3-5 loplu, kenarları oymalı. Çiçekler yaprak koltuklarında demetler halinde. Epikaliks segmentleri oblong. Sepaller genişçe üçgenimsi, yaklaşık 2 mm. Petaller leylak-pembe, tabanda tüylü, 6-8 mm. Meyve bir şizokarp, merikarplar çıplak veya tüylü, ağımsı, birbirine değen kenarları düz.

Yöresel Adı: Boloşe, Ebegümece, Ebelik, Höngül

Lokalite: 11-19-37, 14.04.2019-12.05.2019-14.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1017-1043-1109

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin yaprakları yemeklerde ve salatalarda kullanılır. Yeşil yaprakları kesilip doğranarak böreklerde ve hamur işlerinde iç malzemesi olarak kullanılır. Kavurması yapılır. Kaynatılıp suyu atılır, soğan salça ve pirinç ile kavrulup yemeği yapılır. Isırganın içine konulup yapılan yemeğine dipale denir.
- b) Halk hekimliği; yapraklarından hazırlanan infüzyon grip ve öksürüğe karşı dahilen kullanılır. Maydanoz ile beraber hazırlanan dekoksasyonu ödem atırıcı olarak dahilen kullanılır. Kadınlardaki adet ağrısına karşı yaprakları haşlanıp suyu süzildükten sonra karın üstüne haricen uygulanarak kullanılır. Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon şeker hastalığına, kas ağrılarına ve mide şişkinliğine karşı dahilen kullanılır. Yaprakları vücutta oluşan temre tipi yaralara haricen uygulanır.

4.24.3. *Tilia tomentosa* Moench

Şekil 4.65. *Tilia tomentosa*.

40 m' ye kadar uzunlukta yaprak döken ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Genç sürgünler tomentoz. Yapraklar genişçe ovat, 7-13 x 5,5-10 cm boyutlarında, tepesi belirgin birdenbire daralan akuminat, biserrat, üst yüzde tüysüz, alt yüzeyinde tamamen beyazımsı yıldız-tomentoz; yaprak sapı 4,5-6 cm, yumuşak tüylü. Simozlar çoğunlukla 7-10 çiçekli, sarkık. Brakteler tomentoz. Meyve obovoid, siğilli, olgunlaştığında odunsu.

Yöresel Adı: Ihlamur

Lokalite: 24, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1061, DUOF 2144

Kullanılan Kısımları: Brakte, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; yaprak ve braktelerinden elde edilen infüzyon bitki çayı olarak kullanılır.
- Halk hekimliği; yaprak ve braktelerinden hazırlanan infüzyon soğuk algınlığına ve vücuttan toksin madde atımına karşı dahilen kullanılır.

4.25. MORACEAE

4.25.1. *Ficus carica* L.

Şekil 4.66. *Ficus carica*.

10 m' ye kadar veya daha uzun boyda, güçlü çalı veya ağaç formunda bitkilerdir. Sürgünler düz, kalın ve sert yapılı, dallanmış. Yapraklar düşücü, geniş, çoğunlukla 10-20 cm uzunluğunda, 3-7 loplu veya bazen tam, genellikle kordat, kısa ser tüylü, kenarları dalgalı; yaprak sapı 2-10 cm, kalın. Meyve sinkarp tek, kültür bitkilerinde 8 cm' ye kadar boyda, armut şeklinde veya basık küresel, kısa saplı, yeşilimsi, sarımsı ya da menekşe renkli, tüysüz ya da kısa yumuşak tüylü.

Yöresel Adı: İncir

Lokalite: 31-38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1087-1113-1114/ DUOF 2196

Kullanılan Kısımları: Meyve, lateks, dal

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri taze olarak tüketilebildiği gibi incir meyvesi şeker ile karıştırılıp kaynatılarak reçeli de yapılır.
- Halk hekimliği; taze dallarının kırılması sonucu çıkan lateks vücuttaki siğil tedavisinde ve yılan sokmalarına karşı haricen uygulanır.

4.25.2. *Morus alba* L.

Şekil 4.67. *Morus alba*.

15 m' ye kadar uzunlukta, çıplak sürgünlü ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar ovat veya genişçe ovat, 6-18 cm, akut veya kısaca akuminat, tabanda yuvarlak veya yamukça kordat, tam, loblu veya körfezli, oymalı-dişli, ince, yumuşak, çoğunlukla her iki yüzünde çıplak, fakat alt yüzde damar koltuklarında tüy demetleri var. Yaprak sapı 1-4 cm. Drupa tipinde meyvelerin bir eksen etrafında toplanmasıyla oluşan bileşik meyve 1-2,5 cm, beyaz, pembemsi veya morumsu renkte.

Yöresel Adı: Beyaz dut, Dut

Lokalite: 24, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1065/ DUOF 2147

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin meyveleri yaş ve kuru gıda olarak tüketilir. Meyveleri kaynatılıp süzülüp pekmez olarak tüketilir.
- b) Halk hekimliği; meyvelerinden elde edilen pekmez ve pestil kuvvet verici, hastalıklara karşı vücut direncini artırıcı olarak dahilen kullanılır. Yaprığı ufalanıp tereyağı ile karıştırıldıktan sonra yara üzerine haricen uygulanır. Yaprığı kadınlar tarafından başörtüsü altına konularak güneş çarpmasına karşı koruyucu olarak kullanılır.

4.26. NYCTAGINACEAE

4.26.1. *Mirabilis jalapa* L.

Şekil 4.68. *Mirabilis jalapa*.

Türkiye’ de doğal yetişmeyen süs bitkisi olarak yetiştirilen bir türdür.

Yöresel Adı: Akşam sefası

Lokalite: 38, 03.08.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1117/ DUOF 2197

Kullanılan Kısımları: Tüm bitki

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Süs; süs bitkisi olarak peyzajda kullanılmaktadır.

4.27. PAPAVERACEAE

4.27.1. *Chelidonium majus* L.

Şekil 4.69. *Chelidonium majus*.

90 cm kadar uzunlukta, dallanmış, az tüylü, sarı-turuncu lateksli, çok yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar pennat, 5-7 geniş foliollü, hepsi krenat loplu, terminal foliol genellikle 3 parçalı. Çiçekler 2-2,5 cm çapında; sepal 2; petal 4, sarı. Kapsül 3-5 cm, tohumlar siyah.

Yöresel Adı: Kırlangıç kuyruğu, Kırlangıç otu

Lokale: 1-4, 09.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1001-1006/ DUOF 2027

Kullanılan Kısımları: Yaprak, lateks

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin sap kısmından çıkan lateks siğil, temre ve nasır tedavisinde haricen uygulanır. Bitkinin kurutulmuş yapraklarından hazırlanan dekoksiyon sarılık ve karaciğer iltihabının tedavisinde dahilen kullanılır.

4.28. PHYTOLACCACEAE

4.28.1. *Phytolacca americana* L.

Şekil 4.70. *Phytolacca americana*.

Dallanmış kırmızımsı gövdeli, 3 m' ye kadar uzunlukta, çok yıllık otsu bitkilerdir. Yapraklar saplı, ovat-lanseolat, belirgin pinnat damarlı. Çiçekler erdişi. Rasemler hemen hemen dik, 10 cm' ye kadar uzunlukta. Periant segmentleri krem veya yeşilimsi, meyvede kırmızımsı veya pembe renkte, 2-3 mm. Meyve basık küresel, eflatun olgunlukta siyah renkte bir bakka.

Yöresel Adı: Şekerci boyası, Zıkkım otu

Lokalite: 36, 14.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1137/ DUOF 2230, 2213

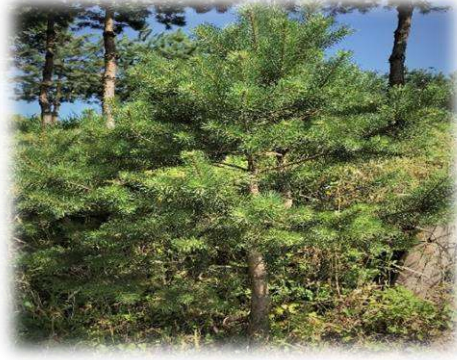
Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Boyama; meyvesinden elde edilen ekstrakt boyar madde olarak kullanılır.

4.29. PINACEAE

4.29.1. *Pinus sylvestris* L.

Şekil 4.71. *Pinus sylvestris*.

40 m' ye kadar uzunlukta ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Narin gövdeli, sivri tepeli ve ince dallı bir ağaçtır. Yapraklar 3-8 cm boyundaki gri-yeşil, kısa ve kalın iğne yapraklar ikişerli gruplar halinde bir kınla dipten bağlanmıştır. 3-6 yıl dökülmeden kalabilirler. Enine kesiti yarım daire şeklinde, kendi ekseninde buruktur. Yaprak uçları sivri ve batıcıdır. Tohumlar kahverengi ve ince kanatların içindeki tohum, gri-siyah renkli ve yumurta biçimindedir.

Yöresel Adı: Çam

Lokalite: 29, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1084/ DUOF 2245

Kullanılan Kısımları: Dal, gövde, kozalak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; çam kozalağından hazırlanan dekoksasyon nefes darlığı, astım ve öksürüğe karşı dahilen kullanılır. Çam ağacından elde edilen yağlı çıra ince ince kıyılıp, 5 litre suda 1-2 gün bekletilen suyu diş ağrısı ve diz ağrılarına karşı dahilen kullanılır.

4.30. PLATANACEAE

4.30.1. *Platanus orientalis* L.

Yöresel Adı: Çınar, Kavran

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; kurutulmuş yapraklarından hazırlanan dekoksiyon çay romatizma ağrılarına karşı dahilen kullanılır.

4.31. PLANTAGINACEAE

4.31.1. *Plantago lanceolata* L.

Şekil 4.72. *Plantago lanceolata*.

7-90 cm boyunda çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar 7-42 x 0,4-5 cm, lanseolat-ovat, lanseolat bütün ya da düzensizce dişli, tüysüz ya da yumuşak kılsı ya da ince uzun yumuşak tüylü, sapsız ya da laminanın 1/3-1 uzunluğunda saplı. Skapuslar 7-85 cm, 5 oluklu, az çok yatık tüylü. Brakteler kısa kuyruklu, akut, az çok konkav, tüysüz ya da tüylü, alttakiler 4 mm, üsttekiler 3 mm. Ön sepaller 2,5-3,5 mm, genişçe yuvarlaksı-ovat, konnat, orta damarları ayrı, tepesi kesik, kahverengi, tüysüz; arkadakiler 3-3,5 mm, kıvrımlı-konkav, asimmetrik. Korolla lobları 1,5-2,5 mm, üç köşeli ovat, lanseolattan ovata kadar değişken, damarlar belirsiz, kahverengimsi. Kapsül konikal, tohumlar 2,5 mm, parlak, pas renkli ya da kahverengi.

Yöresel Adı: Yılan dili

Lokalite: 22, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1050/ DUOF 2119

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; taze yaprakları kavrulduktan sonra havanda dövölüp ezilip yaraların iyileştirmesinde haricen uygulanır.

4.31.2. *Plantago major* L.

Şekil 4.73. *Plantago majör*.

10-50 cm boyunda, tek ya da birkaç rozetli çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar 3-37 x 1-11 cm boyutlarında, lamina eliptik-ovat, koyu yeşil renkli, kenarları tam, 5-9 damarlı, kordat, kalın, çıplak; sap laminayla eşit uzunlukta. Skapus 3-30 cm uzunlukta, hafifçe oluklu ya da çizgili, yapraklardan uzun, kısa tüylü. Spika 4-40 cm uzunlukta, dar silindirik, tabanda seyrek, üst kısımlarda sık çiçekli. Alt brakteler 2-2,5 mm uzunlukta, sepallerden uzun; üsttekiler 1 mm uzunlukta, ovat. Sepaller 2-2,5 mm uzunlukta, yeşil renkli. Korolla tüpü 2,5-3 mm uzunlukta, tüysüz; loplar 1 mm' den kısa uzunlukta. Kapsül 2-4 mm uzunlukta, ovoid. Tohumlar 14-30, üç köşeli, elipsoid.

Yöresel Adı: Damar otu, Damarlı ot, Sinir otu

Lokalite: 6-9-19-22, 24.03.2019-07.04.2019-04.05.2019-15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1008-1011-1044-1053

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; yapraklarından hazırlanan dekoksasyon öksürük ve nefes darlığını karşı dahilen kullanılır. Çıiban, iltihap yara tedavisinde taze yaprakları ısıtılarak o bölgeye haricen uygulanır.

4.32. POACEAE

4.32.1. *Alopecurus myosuroides* Huds.

Şekil 4.74. *Alopecurus myosuroides*.

60-140 cm' ye kadar büyüeyebilen tek yıllık bitkilerdir. Sap çıplak, üzeri düz değil, boğumlar kırmızımsıdır. Yaprak ayası çizgili, genellikle orta damar belirgin, alt kısım parlak değil ancak düz ve tüysüz. Yaprak kını yaprak ayasına kadar kapalı değildir, alt kısım genellikle kırmızımsı, genç yaprak kendi eksenine kıvrılmış. Yakacık belirgin olarak görülür, beyazımsı-mavimsidir ve kenarları gelişi güzel kenarı dişlidir. Kulakçıklar yoktur. Başak, ince, uzun, olgunlaşınca kırmızımsı renkli, başak karışık salkım şeklinde, iç kavuz kılçıklı ve boyları tüysüz olan dış kavuzlar kadar.

Yöresel Adı: Tilki kuyruğu

Lokalite: 16, 28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1033/ DUOF 2114

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

4.32.2. *Avena sativa* L.

Yöresel Adı: Yulaf

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılır.

4.32.3. *Triticum durum* Desf.

Yöresel Adı: Buğday

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü, tohum

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; genelde tohumları değirmende ezilip un haline getirilerek kullanılır.
- b) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılır.

4.32.4. *Zea mays* L.

Şekil 4.75. *Zea mays*.

Gövdeler 4 m' ye kadar veya daha uzun, içi dolu, 2-6 cm çapında, tek yıllık otsu bitkilerdir. Ligula trunkat, 3-5 mm. Lamina 90 cm veya daha uzun, 3-15 cm genişlikte, linear-akuminat, kenarlar sinuat. Erkek çiçek 15-30 x 17-25 cm boyutlarında, dik; spikulalar 6-15 mm. Dişi çiçek yaklaşık 20 cm; stiluslar 4 cm' ye kadar uzunlukta, çiçek açma zamanında veya daha sonrasında kınların tepesinden dışarı çıkmış ve sarkık. Meyve çoğunlukla kuneiform, 5-10 mm spadiks 10-20 cm boyunda.

Yöresel Adı: Darı, Mısır

Lokalite: 21, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1049

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; mısır bitkisinin meyvelerinden mısır unu elde edildiği gibi, meyveleri koçan halinde haşlanarak yenilir.

Mısırdan yapılan özel yemekler;

Abazalar tarafından kavrulmuş ya da kavrulmamış mısır unu kaynayan su ile kısık ateşte tahta kaşığa yapışmayıncaya kadar pişirilip yemeklerin yanında ekmek yerine sıklıkla tüketilir. Bu ekmeğin içine Abaza peyniri konulmuş hali Abaza pastası olarak adlandırılır.

Mamursa tarifi: Kaynayan az tuzlu suyun içine mısır unu ve abaza peyniri eritilerek kuymağın koyusu gibi pişirilir buna da Abazalar arasında açamuka denir (mamursanın peynirli hali) ve ekmek gibi tüketilir.

Mısır unundan helva: Kavrulmuş mısır unu, beyaz unla karıştırılıp tekrar kavrulur, sonra üzerine şerbet ilave edilerek helvası yapılır. Bu helvada yağ kullanılmamaktadır ve Lazlar tarafından bilinen bir helva türüdür.

Mısır çorbası: Mısırın taneleri dövülüp kırılıp, bulgur gibi küçültülür. Haşlanarak içine süt ve şeker ilave edilip pişirilerek çorbası yapılır.

Yarma yemeği: Yarma mısır haşlanır içine ya süt ya da yoğurt eklenip yemek olarak tüketilir.

Mısır yemeği: Süt mısırı fırınlanıp ufalanıp dövülerek yarma haline getirilir. İçine kuru fasülye ya da barbunya fasülye ile tereyağı eklenerek tüketilen özel bir Karadeniz yemeğidir.

- b) Halk hekimliği; mısır püsküllerinden hazırlanan dekoksion idrar söktürücü olarak dahilen kullanılır.
- c) Hayvan yemi; gövdesi silaj haline getirilip büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanıldığı gibi, meyvelerinin taneleri de kanatlı hayvanlarda yem olarak kullanılır.

4.33. POLYGONACEAE

4.33.1. *Rumex conglomeratus* Murray

Şekil 4.76. *Rumex conglomeratus*.

80 cm boylanabilen çok yıllık bitkilerdir. Yaprakları dikdörtgenimsi-kılıçsı şekilli, dalgalı-dişli kenarlıdır. Çayırılık, kumul ve kültüre alınmış yerlerde, deniz seviyesinden 1300 m yüksekliğe kadar yetişir.

Yöresel Adı: Ebelik otu, Efelek, Evelek, Labada

Lokalite: 10, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1014

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitki soğanla birlikte yağda kavrularak yemeği yapılır. Bitkinin yaprakları yağda kavrularak börek ve gözleme yapımında iç malzemesi olarak kullanılır. Taze yapraklarından dolma ve yoğurtlu salatası yapılarakta tüketilir.
- Halk hekimliği; yaprakları haşlandıktan sonra ezilerek püre haline getirilip vücuttaki yara üstüne haricen uygulanarak kullanılır. Bitkinin ezildikten sonra elde edilen suyu ısırgan bitkisi dalamasından oluşan yanma ve kaşıntıya karşı haricen uygulanır.

4.34. PORTULACEAE

4.34.1. *Portulaca oleracea* L.

Yöresel Adı: Semiz otu

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; semizotu doğranarak salatalarda ve yemeklerde kullanılır. Ayrıca soğan, domates ve baharatlarla harmanlanarak börek içi malzemesi olarak da kullanılır.
- b) Halk hekimliği; çiğ olarak tüketildiğinde idrar söktürücü olarak kullanılır.

4.35. PRIMULACEAE

4.35.1. *Lysimachia punctata* L.

Şekil 4.77. *Lysimachia punctata*.

50-100 cm' ye kadar büyüyeabilen çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar karşılıklı, saplı veya sapsız. Yaprak ayası ovat ve eliptik; yuvarlak uçlu ve kenarları koyu benekli. Lamina 50-75 x 10-35 mm, dar ovat. Braktaler mevcut ya da yok. Stem tabandan itibaren hayli dik, dalsız, üst kısım tüylü, yeşil/kırmızımsı kahverengi ve sık noktalıdır. Korolla sarı, dar ovat, 9-12 x 3,5-5 m, 5 lobludur. Kaliks lobları dar, tamamen kırmızı ya da yeşildir. Sitanenler taçdan daha kısa ya da nadiren daha uzun. Meyveler küresel biçimli.

Yöresel Adı: Karga otu, Sarı kantaron

Lokalite: 26, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1070/ DUOF 2157

Kullanılan Kısımları: Yaprak, çiçek

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin kurutulmuş yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon mide ağrısına ve uykusuzluğa karşı dahilen kullanılır.

4.35.2. *Primula vulgaris* Huds. subsp. *sibthorpii* (Hoffmanns.) W.W.Sm. & Forrest

Şekil 4.78. *Primula vulgaris* subsp. *Sibthorpii*.

20 cm' ye kadar uzayabilen çok yıllık bitkilerdir. Kökler 12 cm' ye kadar, etli, çok sayıda dallanmış. Yapraklar çıplak ya da puberulent, 2-30 x 1-9 cm boyutlarında, ovat-spatulat veya ovat-lanseolat, dentat, tek ya da çok çiçekli. Çiçek sapı 1,5-16 cm uzunlukta. Kaliks 9-21 mm uzunlukta, silindirik, yarısına kadar parçalı, parçalar akut. Korolla tüpü 12-21 mm uzunlukta, petaller 5-16 mm uzunlukta, kordat, sarı renkli.

Yöresel Adı: Yabani menekşe

Lokalite: 13, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1022/ DUOF 2098

Kullanılan Kısımları: Tüm bitki

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; bitkinin yaydığı aromatik koku strese iyi gelmektedir.
- b) Süs; bitki bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

4.36. RANUNCULACEAE

4.36.1. *Ficaria verna* Huds.

Şekil 4.79. *Ficaria verna*.

15-30 cm' ye kadar uzayabilen çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar yuvarlak, kalp şeklinde, 2-5 cm çapa kadar, kenar boyunca alt kesik köşeli-kolaj, uzun-saplı, üst yapraklar kısasaplı, köşeli-kalp şeklindedir. Yaprak plakası bir miktar etli, parlak yeşil renkte. Çiçekler çift periant ile doğru. Üç sarımsı beyaz veya sarımsı-yeşilimsi ince film yaprakları kaliks. Meyveler obovat, kabarık, üstte şişmiş.

Yöresel Adı: Dügün çiçeği, Horoz otu

Lokale: 2, 09.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1002/ DUOF 2034

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Hayvan yemi; bitki hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

4.36.2. *Helleborus orientalis* Lam.

Şekil 4.80. *Helleborus orientalis*.

60 cm' ye kadar uzayabilen çok yıllık otsu bitkilerdir. Taban yaprakları herdem yeşil, uzun-saplı, parmaklı, 7-10 dar eliptik, iri dişli bölmeli, altında az çok tüylüden cılız tüylüye kadar. Çanak yapraklar yeşilimsi beyaz, bazen soluk morumsu, yumurtamsı, hafifçe kabzalı, 20-35 mm. Anterler kısıdan uzuna kadar sivri çıkıntılı, nadiren küt. Foliküller sadece tabanda birleşik parçalı, şişkin değil, 20-25 x 8-12 mm, gagalı. Tohumlar genellikle 6 veya daha fazla.

Yöresel Adı: Bohça otu, Çöpleme

Lokalite: 8, 24.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1010/ DUOF 2047

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Veteriner halk hekimliği; soğuk algınlığına karşı büyükbaş hayvanların kulaklarına küpe olarak takıldığı belirtilmiştir.

4.37. ROSACEAE

4.37.1. *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 4.81. *Cydonia oblonga*.

Geniş çalı veya 8 m' ye kadar boyda ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Genç sürgünler seyrek birbiriyle karışmış yumuşak tüylü, daha sonra tüysüz. Yapraklar ovat veya oblong, 10 x 7 cm, kenarları tam, üst yüz seyrek tüylü veya çıplak, alt yüz yoğun birbiriyle karışmış yumuşak tüylü; yaprak sapı 1-2 cm. Çiçekler tek, 4-6 cm çapında. Kaliks geriye dönük, 8 mm; korolla seyrek tüylü, 2 cm, beyaz-pembe. Meyve armut şeklinde, 3-12 cm, sarımsı, çok tohumlu bir drupa.

Yöresel Adı: Ayva

Lokalite: 4, 14.08.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1136/ DUOF 2226

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitkinin meyveleri taze olarak tüketilebildiği gibi meyveleri dilimlenip reçeli ve kompostosu da yapılır.
- Halk hekimliği; yapraklarından hazırlanan dekoksiyon öksürüğe ve mide ağrısına karşı dahilen kullanılır.

4.37.2. *Fragaria vesca* L.

Şekil 4.82. *Fragaria vesca*.

Dik veya yükselici, grimsi-yeşil veya beyazımsı çok yıllık bitkilerdir. Gövdeler tabana yakın yerden dallanmış, az çok dik, 20-60 cm, dallar 1 kapitulumlu. Kapitulumlar çoğunlukla tek, bazen az çok korimbus halinde Yapraklar 2-3 pinnatisekt. Alttaki yapraklar 5-7 cm, çıplak, primer segmentler 10-12 çift. İnvolukrum önce 5-6 mm, daha sonra 8 mm' ye kadar genişlikte; brakteler oblanseolat, obtus veya akut, 2,5-3,5 mm. Dilsî çiçekler beyaz, 12-15 adet; korollası 4-8 mm, yayık ve daha sonra geriye kıvrık şekildedir. Çiçekleri tüpsü sarı renkte 1,25-1,5 mm uzunluğunda. Akenler kahverengi, çıplak, 0,75 mm, koronasız.

Yöresel Adı: Dağ çileği

Lokalite: 28, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1077/ DUOF 2164

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi (Bu bitki doğal bir bitkidir. Ancak kültür bitkisi olarak yetişen yerden örnek alınmış ve kullanımı belirlenmiştir.)

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri taze olarak yenir ve reçel yapımında kullanılır.

4.37.3. *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *orientalis* (Uglitzk.) Browicz

Şekil 4.83. *Malus sylvestris* subsp. *orientalis*.

10 m boyunda çok yıllık çalı ya da ağaç formunda bitkilerdir. Yapraklar 3-5 cm boyunda, 2-3 cm genişliğinde, elips, yuvarlak-yumurta biçiminde, sivri uçludur. Alt yüzü tüylü, grimsi yeşil, üst yüzü ise tüysüz koyu yeşil renkli. Yaprakları alternan dizilişli, kenarlar dişli, Genç sürgünler kızıl-kahverengidir, kısa sürgünler dikenlidir. Çiçekler az sayıda çiçekten oluşmuş şemsiyemsi salkım, çanak yaprak küçük ve tüylü. Taç yapraklar 5 adet, dışı pembe, içi beyaz. Meyve dışı pembe, içi beyaz. 3-4 cm çapında, alt ve üstten basık küreler biçiminde, olgunlukta pembemsi sarı yeşil renkte ve üzeri kırmızımsı lekeli. Tohumlar çok sayıda ve meyve içinde.

Yöresel Adı: Elma

Lokale: 24, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1062/ DUOF 2145

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri gıda olarak tüketilirken pekmezi ve hoşafı da yapılır.
- Halk hekimliği; limon kabuğu ile birlikte hazırlanan infüzyonu soğuk algınlığına karşı kullanılır.

4.37.4. *Mespilus germanica* L.

Yöresel Adı: Muşmula, Töngel

Lokale: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri çiğ olarak tüketildiği gibi reçel veya marmelatı da yapılır.
- Halk hekimliği; kurutulmuş genç sürgün yapraklarından hazırlanan dekoksasyon mide ağrısına karşı dahilen kullanılır.

4.37.5. *Potentilla reptans* L.

Şekil 4.84. *Potentilla reptans*.

30-100 cm uzunluğunda tüysüz çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar parmaklı; yaprakçıklar 5, ters yumurtamsıdan dikdörtgensel-ters yumurtamsıya kadar, 5-35 mm, testere dişli, yoğun yatık-cılız tüylüden tüysüze kadar. Çiçekler koltuksal, tek, 5 parçalı. Ek çanak segmentleri ve çanak yapraklar genellikle yumurtamsı-eliptik ve 13 mm uzunluğuna kadar. Taç yapraklar sarı, genişçe ters yumurtamsı, 7-11 mm, derin girintili, genellikle çanak yapraklardan daha uzun. Kapçıklar buruşuk; sitilus hemen hemen tepede.

Yöresel Adı: Beşparmak otu

Lokale: 23, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1057/ DUOF 2142

Kullanılan Kısımları: Çiçek, Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Halk hekimliği; bitkinin çiçeklerinde hazırlanan dekoksasyon ağrılara karşı dahilen kullanılır.

b) Hayvan yemi; toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılır.

4.37.6. *Prunus avium* (L.) Moench

Şekil 4.85. *Prunus avium*.

25-35 m' ye kadar uzayabilen yaprak döken ağaç formunda bitkilerdir. Yaprakları ovat ya da obovat-oblong'tan eliptiğe kadar değişen şekillerde. Çiçek durumu 2-5 çiçekten oluşan umbella, çiçek durumu yaprak taşımaz. Pedisel 30-60 mm, hipantiyum kampanulat; petaller beyazdır. Meyvesi drupa, hemen hemen küremsi, kırmızı, neredeyse siyah renktedir.

Yöresel Adı: Beyaz kiraz, Kiraz

Lokalite: 28, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1078/ DUOF 2165

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanılan Kısımları: Meyve, sap

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri taze olarak tüketilebildiği gibi çekirdekleri çıkarıldıktan sonra şeker ile kaynatılarak reçeli yapılır.
- Halk hekimliği; meyvelerinden sap kısmından hazırlanan dekoksiyon öksürük ve zayıflamak için dahilen kullanılır.

4.37.7. *Prunus cerasifera* Ehrh.

Şekil 4.86. *Prunus cerasifera*.

12 m' ye kadar uzunlukta dikensiz veya hafifçe dikenli, yaprak döken küçük ağaç formunda bitkilerdir. Sürgünler özellikle gençken çıplak veya tüylü. Yapraklar 10 x 6 cm'ye varan boyutlarda, eliptik veya oblong, gençken tüylü, daha sonra çıplak veya altta hafifçe piloz yapıdır. Tüyler çoğunlukla orta damar ve yan damar üzerinde bulunur. Yaprak sapı 20 mm' ye kadar uzunluktadır. Çiçekler beyaz renkte olup, 2-4 çiçekli kümeler halinde, yapraklar ile birlikte oluşur, 15-25 mm çapında; pediseller 20 mm'ye varan uzunluktadır. Drupalar saplı, ovoid veya küresel olup, 8 cm'ye kadar uzunluktadır. Drupaların renkleri yeşilimsi, sarı veya kırmızıdan mora kadar değişen renklerde. Meyve çekirdeği perikarpa bağlı veya ayrı, pürtüklü veya çukurcuklu.

Yöresel Adı: Erik

Lokaliye: 24, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1064

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyve olarak tüketilir. Taze meyvelerinden komposto, kurutulmuş meyvelerinden hoşaf yapılır. Ayrıca pestil yapımında kullanılır.

Öbhösa Sızbal (Eriksizbal) (Abazalara özel yemek): Ekşi erik kaynatılıp suyu süzildükten sonra süzgeçten geçirilir ve mısır unu ile tekrar kaynatılır. Elde edilen karşıma abaza acıkası ve yeşil ahusho da (*Coriandrum sativum*) doğrandıktan sonra tuz eklenip sıcak iken kavanozlara konularak vakumlanır. Yemektan sonra hazmı kolaylaştıran bu sos 1 kase yoğurta 1 kaşık eriksizbal, yeşil soğan ve taze sarımsak sapı doğranarak yenilir.

4.37.8. *Prunus cerasus* L.

Yöresel Adı: Vişne

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbarium No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri komposto ve reçel yapımında kullanıldığı gibi çiğ olarak tüketilir.

4.37.9. *Prunus laurocerasus* L.

Şekil 4.87. *Prunus laurocerasus*.

6 m' ye kadar uzayabilen, hep yeşil, çalı veya ağaç formunda bitkilerdir. Taze sürgünler açık yeşil renkli ve tüysüz. Yapraklar eliptik-ters yumurtamsı, 6-18 x 3-7 cm, taban kamamsı veya küt, kenarlar ince testere dişli veya tam, salgılı tüylü; sivri veya keskin uçlu; üst yüzey tüysüz, altta yaprak sapına yakın 1 ya da 2 çift kahverengimsi yağ bezeli. Yaprak sapı 5-15 mm uzunlukta ve tüysüz. Çiçek durumu salkım, 26-32 çiçekli, 55-130 mm. Çiçek sapı 1-5 mm, tüysüz. Hipantiyum yüksük şeklinde, 3-4 mm, tüysüz. Çanak yapraklar yayılı, üçgen biçimli, 0,7-1,2 mm. Taç yapraklar beyaz, ters yumurtamsı veya genişçe eliptik, 3-5 mm; ovaryum tüysüzdür. Meyve yumurta biçimli veya konik, 13-17 mm, tek çekirdekli, etli, derin siyahımsı eflatun-kırmızı ve tüysüz.

Yöresel Adı: Karayemiş, Laz üzümü, Taflan

Lokalite: 14-22-32, 15.06.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1029-1054-1091

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak, kök

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin taze meyvesi kuruyemiş olarak tüketilir. Meyvesinden reçel, turşu ve pekmez yapılarak tüketilir.
- b) Halk hekimliği; meyvesi yüksek oranda C vitamini içerdiğinden bağışıklık sistemini güçlendirir. Kansere karşı etkili olduğu belirtilmektedir. Yaprığı ısıtılıp ağrıya karşı vücudun ilgili kısmında haricen uygulanır. Yaprğından hazırlanan dekoksiyon hemoroite karşı dahilen kullanılır (Bu preparatın kullanılmasında yan etkilerin olduğu gözardı edilmemelidir). Bitkinin kökü yakıldıktan sonra çıkan yağ saçkırana karşı haricen uygulanır.

4.37.10. *Pyrus communis* L.

Şekil 4.88. *Pyrus communis*.

20 m' ye kadar uzunlukta ağaç formunda bitkilerdir. Gençken dallar çıplak veya hafifçe tüylü, çoğunlukla dikensizdir. Yapraklar ovat-eliptikten ovat-orbikulata kadar değişen şekillerde, 3-7 x 1,5-4 cm boyutlarında. Yaprak genişliği uzunluğunun yaklaşık 2 katı kadardır. Yapısı tam veya krenat-serrat, gençken hafifçe tüylü olur. Daha sonra çıplaklaşır, yeşil, üstte parlak, kuruyunca siyahımsı, taban yuvarlak veya az çok kordat; sap 5 cm' ye kadar uzunlukta, lamina kadar veya ondan uzun olur. Çiçekler beyazımsı, 2-3 cm çapında; pediseller 1,5-3 cm. Meyve armut şeklinde veya az çok küresel, 5 cm'den uzun, etli, sarımsı-yeşil; sepaller kalıcı.

Yöresel Adı: Armut

Lokalite: 24-32, 15.06.2019-29.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1060-1090/ DUOF 2143, 2173

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri yiyecek, pekmez ve reçel yapımında, kurutulmuş meyveleri hoşaf yapımında kullanılır.

4.37.11. *Rosa canina* L.

Şekil 4.89. *Rosa canina*.

1-7 m uzunluğunda dik tırmanıcı çalı formunda çok yıllık bitkilerdir. Dikenler kaba, az çok kıvrık, genişlemiş bir taban ile yassılaştırmış, yapraklar donuk ya da parlak yeşil. Stipula dar veya geniş, genelde uzun düz kulakçıklıdır. Stilus çok sayıda, genellikle uzun ve dışa çıkık ve tüysüzdür. Çiçek tek veya 2-15 çiçek birlikte, brakteler çoğunlukla geniş. Çiçek sapı 1-2,5 cm, düz veya salgı tüylüdür. Hipantiyum ovoid-küresel, 1-3 cm, sarımsı-kırmızı, genelde geç olgunlaşır.

Yöresel Adı: Kuşburnu

Lokaliye: 27, 22.06.2019

Toplayıcı No: 1074, DUOF 2163.

Kullanılan Kısımları: Meyve, kök

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; meyveleri kaynatılıp reçel pekmez ve marmelat yapılır. Meyvesinden hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilir.
- Halk hekimliği; kuşburnu meyvesinden hazırlanan infüzyon soğuk algınlığı ve grip tedavisinde C vitamini takviyesi olarak dahilen kullanılır. Kuşburnu dikenini ve kökünüden hazırlanan dekoksilyon hemoroite ve öksürüğe karşı dahilen kullanılır.

4.37.12. *Rubus discolor* Weihe & Nees

Şekil 4.90. *Rubus discolor*.

Çalı ya da nadiren çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövde genellikle dikenli, çiçekli sürgünler ve çiçekli dallar genellikle bir önceki yıldan kalmış uzun, odunsu. Çiçek kurulu bileşik salkımdır. Çanak yapraklar 5 adet olup, epikaliks yoktur. Taç yapraklar 5 parçalı. Sitamenler çok sayıda. Çiçek tablası kubbe şeklinde sivrilmiş, birkaç veya çok sayıda tohum taslağı içeren karpellerden oluşmuş etli, tek tohumlu siyah ya da kırmızı renkli drupalardır. Yapraklar altta ve üstte aynı renkte, altta yeşilimsi, sürgünler genellikle yarı silindrik, yapraklar çoğunlukla ternat 3 loblu nadiren 5 loblu.

Yöresel Adı: Böğürtlen, Böğürtleyen

Lokalite: 26-31, 22.06.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1069 -1088/ DUOF 2156, 2235

Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri taze iken tüketilir. Bitkinin meyveleri kaynatılarak marmelat ve reçeli yapılır. Meyvelerinden hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilir.

4.37.13. *Rubus hirtus* Waldst. & Kit.

Şekil 4.91. *Rubus hirtus*.

Çoğunlukla sürünücü, alçak yapılı çalılar şeklinde çok yıllık bitkilerdir. Sürgünler yatık, çoğunlukla köşeli, pruinoz değil, tüylü veya az çok çıplak, seyrek, ince, kısa falkat dikenli. Yapraklar ternat veya bazen 5 foliollü pedat, her iki yüzde farklı renklidir. Folioller üstte çıplak veya tomentoz tüylü, donuk veya grimsi yeşil; altta grimsi beyaz-tomentoz tüylü, yan folioller sapsız, uçtakiler saplı, kuneat-obovat; stipulalar linear. Çiçek taşıyan sürgünler dik, 15-40 cm uzunluğunda köşeli, tüylü veya kısa tomentoz yapıdadır. Panikula terminal, çok çiçekli, ovat-oblong veya darca oblong, 1,5-3 cm genişlikte olup sık yumuşak tüylü dikenlidir. Sepal ovatoblong, akut, tomentoz tüylü. Petal beyaz, ovatoblong, 5-10 mm. Drupalar küçük ve çok sayıda siyah renkli.

Yöresel Adı: Böğürtlen, Böğürtleyen

Lokalite: 18

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1041

Kullanılan Kısımları: Meyve

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; meyveleri taze olarak tüketilir. Meyvelerinden hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılır. Bitkinin meyveleri kaynatılarak marmelat ve reçeli yapılır.
- b) Halk hekimliği; meyvelerinden elde edilen su ağız içi ve dudak yaralarının tedavisinde haricen uygulanır. Kök kısmından hazırlanan dekoksiyon adet ağrıları, hemoroite ve kabızlığa karşı dahilen kullanılır. Yaprığı ezilip kanayan bölgede kan akışını durdurmak için haricen uygulanır.

4.38. SALICACEAE

4.38.1. *Populus alba* L.

Yöresel Adı: Kavak

Lokalite: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbarium No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Gövde, dal

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Diğer kullanım; ayrıca kavaklar uzun yıllar yetiştirildikten sonra kesimi yapılarak orman ürünleri üreticilerine satılır.
- b) Yakacak; yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılır.

4.38.2. *Salix babylonica* L.

Şekil 4.92. *Salix babylonica*.

Sarkık dallı 9-15 m boylarında, geniş yayılışlı ağaç formunda çok yıllık bitkilerdir. Yaprakları sarmal dizilişli, basit, lineer-mızrağımsı, 8-16 cm uzunluğunda, 0,8-1,5 cm genişliğinde, sivri uçlu, dişli kenarlı, üst yüzü açık yeşil renkte, alt yüzü grimsi yeşil renkte, belirgin damarlı, çıplak. Yaprak sapı kısa 3-5 mm uzunluğunda, yaprak kınları nadiren gelişir ve oval-mızrağımsı, geriye ve aşağıya doğru kıvrılmış. Yaprak üst yüzü açık yeşil renkte, alt yüzü grimsi yeşil renkte. Sürgünler uzun, sarkık, nodlar çıplak, kahverengi, üst kısımlarda kırmızımsı kahverengi. Dişi organ 5 cm, oblong yapıda 1 çiçekli, yumurta oval tüysüz.

Yöresel Adı: Salkım söğüt

Lokalite: 33, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbarium No: 1095/ DUOF 2178

Kullanılan Kısımları: Gövde, dal

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Diğer kullanım; ilkbaharda ağaçlar tomurcuklanmaya başladığında taze dalları kesilip çocuklar için düdük yapımında kullanılır.

4.39. SANTALACEAE

4.39.1. *Viscum album* L.

Şekil 4.93. *Viscum album*.

Gövdeleri dallanmış, 80 cm' ye kadar uzunlukta, yarı parazit bitkilerdir. Yapraklar 2-5 x 1-2 cm boyutlarında, karşılıklı dizilişli, dar veya uzun eliptik, 3-5 paralel damarlı Çiçekler sapsız yaprakların koltuğunda, 3-5 çiçekli gruplar halinde. Periant 4 parçalı; erkek çiçeklerin tepalleri 4-5 mm, ovat, akut; dişi çiçeklerin tepalleri 0,5-0,75 mm, üçgenimsi, akut. Meyve yaklaşık 1 cm, beyaz ya da sarı, genellikle küremsi. Tohumlar çoğunlukla üçgenimsi.

Yöresel Adı: Armut purçu, Çekem, Ökse otu

Lokalite: 7, 24.03.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1009/ DUOF 2043.

Kullanılan Kısımları: Yaprak

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Halk hekimliği; öbek halindeki bu bitkinin yapraklarından hazırlanan infüzyon iç hastalıkları, öksürük ve boğaz enfeksiyonuna karşı dahilen kullanılır.

4.40. SMILACACEAE

4.40.1. *Smilax excelsa* L.

Şekil 4.94. *Smilax excelsa*.

Yaklaşık 20 m uzunluğunda, tırmanıcı, gövdesi dikenli çok yıllık çalı formunda bitkilerdir. Yapraklar genişçe ovat, tabanı kordat, 4-11 x 3-10 cm, kenarları genellikle düz. Çiçekler, yaprağın koltuğundan çıkan, tek ya da 2-14 çiçekli umbel şeklinde; çiçek sapı 5-15 mm, yaprak sapı kadar veya daha uzun. Meyve kırmızı, 3 tohumlu.

Yöresel Adı: Diken uçu, Kırçan otu

Lokali: 13, 07.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1024

Kullanılan Kısımları: Yaprak, dal, kök

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitkinin yaprak ve genç sürgünleri soğan, biber ve domatesle kavrularak yemek olarak tüketilir.
- Halk hekimliği; bitkinin kökünden hazırlanan dekoksion vücuda zindelik vermesi için dahilen kullanılır.

4.41. SOLANACEAE

4.41.1. *Capsicum annuum* L.

Yöresel Adı: Kırmızı biber

Lokali: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; bitkinin meyveleri haşlanıp kabukları soyulduktan sonra salçası yapılır. Ayrıca salça haline getirilen kırmızı biberden içine konulan çeşitli baharatlar ile Acıka adı verilen ve kahvaltılık olarak ta kullanılan bir sos yapılır.

Abaza Acıkası (Abırbılcığa): Kırmızı biber toplanır güneşte 3 gün kurutulur. İçi ayıklanır, yıkanır ve makinede çekilir içine sarımsak, kalın turşuluk tuz, ahusho (kişniş), reyhan otu ve az miktarda ise asıbra eklenip yemeklerde salça olarak kullanılır. Kahvaltılık acıkaya da ceviz eklenir daha az tuzludur. Abhazlar tarafından kullanılır.

Tatlı ve acı kırmızı biber kurutulup değirmende un gibi çekilip yemeklerde baharat olarak kullanılır.

4.41.2. *Solanum melongena* L.

Yöresel Adı: Baldırcan, Patlıcan

Lokale: Yaygın

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Meyve

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; yağda soğan, et ve salça ile kavrularak yemeği yapılır. Ayrıca kurutularak kışın dolma olarak tüketilir.

4.42. URTICACEAE

4.42.1. *Urtica dioica* L.

Şekil 4.95. *Urtica dioica*.

30-150 cm uzunluğunda, yaygın kök sistemli, çok hücreli yakıcı tüyler taşıyan, çok yıllık bitkilerdir. Yapraklar genişçe ovat, 4-11 x 3-10 cm boyutlarında, keskin ve kabaca dişli, akuminat. Yaprak sapı 2-5 cm uzunlukta. Periant küçük, yeşil renkli ve 4-5 parçalı. Dişi çiçekler belirgin, morumsu renkli ve fırça şeklinde stigmali; erkek çiçekler 4-5 sitamenli.

Yöresel Adı: Dalan, Isırgan, Isırgan otu

Lokalite: 16-12, 07.04.2019-28.04.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1038-1018

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü, yaprak, tohum

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; bitki taze iken gövde ve yaprakları doğranıp kavrularak yemeği ve çorbası yapılır. Isırgan yağlaşı çorbası: Bitki haşlanıp ezilerek püre haline getirildikten sonra, kavrulmamış mısır unu ile karıştırılır. Sonra üzerine tereyağında kızartılmış sarımsak eklenerek çorbası yapılır.
- Halk hekimliği; bitkinin toprak üstü kısmı ağrılı yerlere sürülerek romatizma tedavisinde haricen uygulanır. Yapraklarından hazırlanan dekoksion kaynatılıp mide ağrısına karşı dahilen kullanılır. Tohumlarının balla karıştırılmasıyla elde edilen karışım vücuda zindelik vermesi için dahilen kullanılır. Yapraklarından hazırlanan dekoksion kanser tedavisinde dahilen kullanılır.

4.43. VITACEAE

4.43.1. *Vitis labrusca* L.

Şekil 4.96. *Vitis labrusca*.

Türkiye’de doğal yetişmeyen ve kuzey kesimlerde yaygın olarak yetiştirilen bir türdür.

Yöresel Adı: Kokulu üzüm, Koruk, Siyah üzüm

Lokale: 24-34, 06.07.2019

Toplayıcı No/ Herbaryum No: 1063-1097/ DUOF 2182

Kullanılan Kısımları: Meyve, yaprak

Yetiştirme Biçimine Göre: Kültür bitkisi

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- Gıda; yaş meyve olarak tüketilmektedir. Bitkinin yaprakları toplanıp kavanoz veya plastik bidonlarda tuzlu-limonlu su karışımı içinde bekletilir. Elde edilen bu yaprakların içine pirinç veya et konularak sarması yapılır. Meyvesinden Papacüre adı verilen muhallebi türünde bir tatlısı yapılır. Meyvesi pekmez ve üzüm suyu yapımında kullanılır.
- Halk hekimliği; meyvesinden elde edilen dekoksion grip ve soğuk algınlığına karşı dâhilen kullanılır.

YÖREDE KULLANILAN MANTARLAR

4.44. RUSSULACEAE

4.44.1. *Lactarius salmonicolor* R. Heim&Leclair

Şekil 4.97. *Lactarius salmonicolor*.

Yöresel Adı: Kanlıca mantarı

Lokale:12

Toplayıcı No/ Herbaryum No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; daha çok kızartılarak tüketilir. Sotelenerek böreklerde ve yemeklerde kullanılır.

4.44.2. *Lactifluus volemus* (Fr.) Kuntze

Şekil 4.98. *Lactifluus volemus*.

Yöresel Adı: Tirit mit mantarı

Lokalite: 12

Toplayıcı No/ Herbarium No: Gözlem

Kullanılan Kısımları: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Yöntemi:

- a) Gıda; çiğ olarak tüketildiği gibi daha ziyade soğan ile sote yapıp yemek olarak tüketilir.

5. TARTIŞMA

Araştırmamız sonucu Gölyaka ilçesinde yöre halkı ile birebir görüşmeler sonucu 44 familyaya ait 114 taksonun farklı amaçlarla yerel halk tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Bu taksonlardan 51' nin kültür bitkisi, 63' ünün doğal bitki formunda olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 5.1' de araştırma bölgesinde tespit edilen 114 taksonun familyalarına göre alfabetik sıralaması, bilimsel isimleri, yöresel isimleri ve bu bitkilerin kullanım amacı ile kullanılan kısımları kaydedilmiştir.

Çizelge 5.1. Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

Bilimsel İsim	Familya	Yöresel İsmi	Kullanım Amacı	Kullanılan Kısım
<i>Alcea apterocarpa</i>	Malvaceae	Fatma ana, Gül hatmi	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Allium porrum</i>	Liliaceae	Pırasa	Gıda	Gövde, Yaprak
<i>Alnus glutinosa</i>	Betulaceae	Kızılağaç	Halk hekimliği, Diğer kullanım	Yaprak, Kabuk
<i>Alopecurus myosuroides</i>	Poaceae	Tilki kuyruğu	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Amaranthus hybridus</i>	Amaranthaceae	Karahoşkiran, Hoşkiran, Hoşgiran, Ciclega	Gıda	Yaprak, Dal, Genç Sürgün
<i>Anethum graveolens</i>	Apiaceae	Dere otu	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Anthemis cotula</i>	Asteraceae	Mayıs papatyası	Gıda, Halk hekimliği	Kapitulum
<i>Arum orientale</i>	Araceae	Yılan yastığı, Yılan otu	Halk hekimliği	Yumru
<i>Avena sativa</i>	Poaceae	Yulaf	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Bellis perennis</i>	Asteraceae	Papatya	Gıda, Halk hekimliği, Süs	Kapitulum, Toprak Üstü
<i>Beta vulgaris</i>	Amaranthaceae	Kırmızı Pancar, Pezük, Çükündür	Gıda, Halk hekimliği	Kök, Yaprak
<i>Brassica oleracea</i>	Brassicaceae	Beyaz lahana	Gıda	Yaprak, Sap

Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Brassicaceae	Karalahana	Gıda, Hayvan yemi	Yaprak, Sap
<i>Calystegia sepium</i>	Convolvulaceae	Sarmaşık, Tarla Sarmaşığı, Bütük otu	Halk hekimliği, Hayvan yemi	Yaprak
<i>Capsicum annuum</i>	Solanaceae	Kırmızı biber	Gıda	Meyve
<i>Carpinus betulus</i>	Betulaceae	Gürgen	Yakacak	Gövde, Dal
<i>Castanea sativa</i>	Fagaceae	Kestane	Gıda, Halk hekimliği, Diğer kullanım	Meyve, Gövde, Dal, Kabuk
<i>Chaerophyllum byzantinum</i>	Apiaceae	Baldıran otu, Mendek otu	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak
<i>Chelidonium majus</i>	Papaveraceae	Kırlangıç otu, Kırlangıç kuyruğu	Halk hekimliği	Yaprak, Lateks
<i>Chondrilla juncea</i>	Asteraceae	Sakız otu	Halk hekimliği	Gövde
<i>Cichorium intybus</i>	Asteraceae	Hindibağ	Halk hekimliği, Hayvan yemi	Kök, Toprak Üstü
<i>Cirsium vulgare</i>	Asteraceae	Eşek diken, Deve diken	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Çiçek
<i>Citrullus lanatus</i>	Cucurbitaceae	Karpuz, Bostan	Gıda	Meyve
<i>Coriandrum sativum</i>	Apiaceae	Ahusho, Kışniş, Kinzi	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Tohum, Toprak Üstü
<i>Cornus mas</i>	Cornaceae	Kızılçık	Gıda, Halk hekimliği, Diğer kullanım	Meyve, Gövde, Dal
<i>Corylus avellana</i>	Betulaceae	Fındık	Gıda, Yakacak	Meyve, Dal, Kabuk
<i>Cota tinctoria</i>	Asteraceae	Papatya, Boyacı papatyası	Boyama	Çiçek
<i>Cucurbita maxima</i>	Cucurbitaceae	Kara kabak, Bal Kabağı	Gıda	Meyve
<i>Cucurbita moschata</i>	Cucurbitaceae	Beyaz kabak, Ak Kabak, Balkabağı	Gıda, Diğer kullanım	Meyve
<i>Cydonia oblonga</i>	Rosaceae	Ayva	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak
<i>Diospyros lotus</i>	Ebenaceae	Yabani hurma	Gıda	Meyve

Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

<i>Dorycnium graecum</i>	Fabaceae	Yabani yonca, Yonca	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Echium vulgare</i>	Boraginaceae	Yara otu, Engerek otu	Halk hekimliği	Kök
<i>Equisetum arvense</i>	Equisetaceae	At kuyruğu, Çam otu, Kilit otu, Şeytanı çamı	Halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Eruca vesicaria</i>	Brassicaceae	Roka	Gıda	Yaprak
<i>Euphorbia helioscopia</i>	Euphorbiaceae	Sütlegən	Halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Fagus orientalis</i>	Fagaceae	Kayın	Yakacak, Diğer kullanım	Gövde, Dal
<i>Ficaria verna</i>	Ranunculaceae	Düğün çiçeği, Horoz otu	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Ficus carica</i>	Moraceae	İncir	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Dal, Lateks
<i>Fragaria vesca</i>	Rosaceae	Dağ çileği	Gıda	Meyve
<i>Galega officinalis</i>	Fabaceae	Arı otu, Fiğ	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Helianthus tuberosus</i>	Asteraceae	Yer elması	Gıda, Halk hekimliği	Kök, Yumru
<i>Helleborus orientalis</i>	Ranunculaceae	Çöpleme, Bohça otu	Veteriner halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Heracleum platytaenium</i>	Apiaceae	Ezelte	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Brassicaceae	Ortanca	Süs, Diğer kullanım	Yaprak, Çiçek
<i>Hypericum calycinum</i>	Hypericaceae	Kılıç otu	Halk hekimliği	Yaprak
<i>Hypericum perforatum</i>	Hypericaceae	Sarı kantaron	Halk hekimliği	Yaprak, Çiçek
<i>Juglans regia</i>	Juglandaceae	Ceviz	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak
<i>Lactarius salmonicolor</i>	Russulaceae	Kanlıca mantarı	Gıda	Toprak Üstü
<i>Lactifluus volemus</i>	Russulaceae	Tirmit mantarı	Gıda	Toprak Üstü
<i>Lamium purpureum</i>	Lamiaceae	Ballibaba	Gıda, Hayvan yemi	Çiçek, Yaprak
<i>Lapsana communis</i>	Asteraceae	Sütlü ot	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Laurus nobilis</i>	Lauraceae	Defne	Gıda, Halk hekimliği, Diğer	Yaprak

Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

			kullanım	
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Asteraceae	Süs papatyası	Halk hekimliği, Süs	Kapitulum, Dal, Toprak Üstü
<i>Lysimachia punctata</i>	Primulaceae	Karga otu	Halk hekimliği	Yaprak, Çiçek
<i>Malus sylvestris</i>	Rosaceae	Elma	Gıda, Halk hekimliği	Meyve
<i>Malva nicaeensis</i>	Malvaceae	Ebegümeci, Boloşe, Höngül, Ebelik	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü, Yaprak
<i>Medicago arabica</i>	Fabaceae	Yonca	Gıda, Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Medicago minima</i>	Fabaceae	Yonca	Gıda, Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Melissa officinalis</i>	Lamiaceae	Rehyan, Arhana, Rahana	Gıda	Toprak Üstü
<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i>	Lamiaceae	Yabani nane	Gıda, Halk hekimliği, Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Mentha piperita</i>	Lamiaceae	Nane	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Sap
<i>Mespilus germanica</i>	Rosaceae	Töngel, Muşmula	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak
<i>Mirabilis jalapa</i>	Nyctaginaceae	Akşam sefası	Süs	Tüm Bitki
<i>Morus alba</i>	Moraceae	Dut, Beyaz dut	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak
<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	Apiaceae	Kaz ayağı, Sirken	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü, Kök, Yaprak
<i>Petasites hybridus</i>	Asteraceae	Kabalak, Öksürük otu	Halk hekimliği, Diğer kullanım	Yaprak
<i>Petroselinum crispum</i>	Apiaceae	Maydanoz	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Phaseolus vulgaris</i>	Fabaceae	Fasülye	Gıda, Veteriner halk hekimliği	Tohum, Meyve
<i>Phytolacca americana</i>	Phytolaccaceae	Şekerçi boyası, Zıkkım otu	Boyama	Meyve
<i>Pinus sylvestris</i>	Pinaceae	Çam	Halk hekimliği	Dal, Gövde, Kozalak
<i>Pisum sativum</i>	Fabaceae	Bezelye	Gıda	Meyve,

Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

				Tohum
<i>Plantago lanceolata</i>	Plantaginaceae	Yılan dili	Halk hekimliği	Yaprak
<i>Plantago major</i>	Plantaginaceae	Damar otu, Damarlı ot, Sinir otu	Halk hekimliği	Yaprak
<i>Platanus orientalis</i>	Platanaceae	Çınar, Kavran	Halk hekimliği	Yaprak
<i>Populus alba</i>	Salicaceae	Kavak	Yakacak, Diğer kullanım	Gövde, Dal
<i>Portulaca oleracea</i>	Portulacaceae	Semiz otu	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü
<i>Potentilla reptans</i>	Rosaceae	Beş parmak otu	Halk hekimliği, Hayvan yemi	Çiçek, Toprak Üstü
<i>Primula vulgaris</i> subsp. <i>sibthorpii</i>	Primulaceae	Yabani menekşe	Halk hekimliği, Süs	Tüm Bitki
<i>Prunus avium</i>	Rosaceae	Kiraz, Beyaz kiraz	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Sap
<i>Prunus cerasifera</i>	Rosaceae	Erik	Gıda	Meyve
<i>Prunus cerasus</i>	Rosaceae	Vişne	Gıda	Meyve
<i>Prunus laurocerasus</i>	Rosaceae	Taflan, Karayemiş, Laz üzümü	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak, Kök
<i>Pyrus communis</i>	Rosaceae	Armut	Gıda	Meyve
<i>Ribes rubrum</i>	Grossulariaceae	Kuş üzümü	Gıda	Meyve
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Fabaceae	Akasya	Hayvan yemi, Diğer kullanım	Dal
<i>Rosa canina</i>	Rosaceae	Kuşburnu	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Kök
<i>Rosmarinus officinalis</i>	Lamiaceae	Biberiye	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak
<i>Rubus discolor</i>	Rosaceae	Böğürtlen, Böğürtleyen	Gıda	Meyve
<i>Rubus hirtus</i>	Rosaceae	Böğürtlen, Böğürtleyen	Gıda, Halk hekimliği	Meyve
<i>Rumex conglomeratus</i>	Polygonaceae	Labada, Efelek, Evelek, Ebelik otu	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak
<i>Salix babylonica</i>	Salicaceae	Salkım söğüt	Diğer kullanım	Gövde, Dal
<i>Salvia forskahlei</i>	Lamiaceae	Bannık, Ballı Ot	Gıda,	Dal, Yaprak,

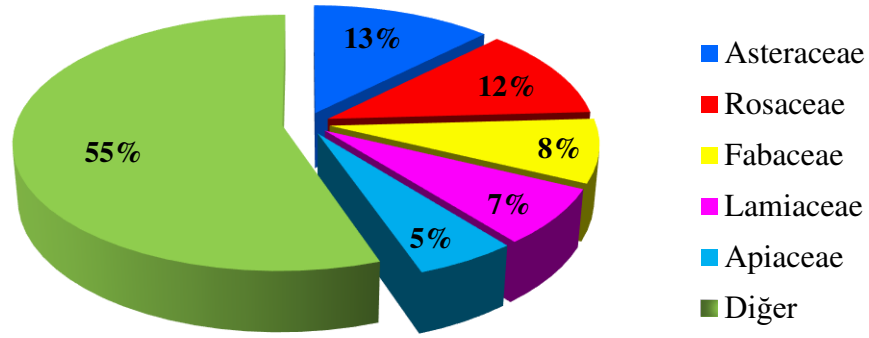
Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

			Hayvan yemi	Çiçek
<i>Salvia tomentosa</i>	Lamiaceae	Adaçayı	Halk hekimliği	Dal, Yaprak
<i>Sambucus ebulus</i>	Adoxaceae	Yiğidin, Yidin, Yiyidin, Yiğidin otu, Yer mürveri	Halk hekimliği, Hayvan yemi	Yaprak, Meyve
<i>Satureja hortensis</i>	Lamiaceae	Azıbra	Gıda	Yaprak
<i>Smilax excelsa</i>	Smilacaceae	Diken uçu, Kırçan otu	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Dal, Kök
<i>Solanum melongena</i>	Solanaceae	Patlıcan, Baldırcan	Gıda	Meyve
<i>Tanacetum parthenium</i>	Asteraceae	Papatya	Halk hekimliği, Süs	Çiçek
<i>Taraxacum laevigatum</i>	Asteraceae	Karahindibağ, Karahindiba	Gıda, Halk hekimliği, Hayvan yemi	Toprak Üstü, Kapitulum, Kök, Lateks
<i>Thymus longicaulis</i>	Lamiaceae	Kekik, Asıbra, Azıbra, Yabani Kekik	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Toprak Üstü
<i>Tilia tomentosa</i>	Malvaceae	Ihlamur	Gıda, Halk hekimliği	Brakte, Yaprak
<i>Trachystemon orientalis</i>	Boraginaceae	Kaldirik, Kaldirek, Galdırık, Hodan, Ispit, Tomaro	Gıda, Halk hekimliği	Yaprak, Gövde
<i>Trifolium hybridum</i>	Fabaceae	Yonca	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Trifolium pratense</i>	Fabaceae	Yonca, Ak üçgül, Üçgül	Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Triticum durum</i>	Poaceae	Buğday	Gıda, Hayvan yemi	Toprak Üstü, Tohum
<i>Urtica dioica</i>	Urticaceae	Isırgan, Isırgan otu, Dalan	Gıda, Halk hekimliği	Toprak Üstü, Yaprak, Tohum
<i>Vicia faba</i>	Fabaceae	Bakla	Gıda, Halk hekimliği	Tohum, Yaprak, Meyve
<i>Vinca major</i>	Apocynaceae	Menekşe	Süs	Yaprak, Çiçek
<i>Viscum album</i>	Santalaceae	Ökse otu, Armut purçu, Çekem	Halk hekimliği	Yaprak

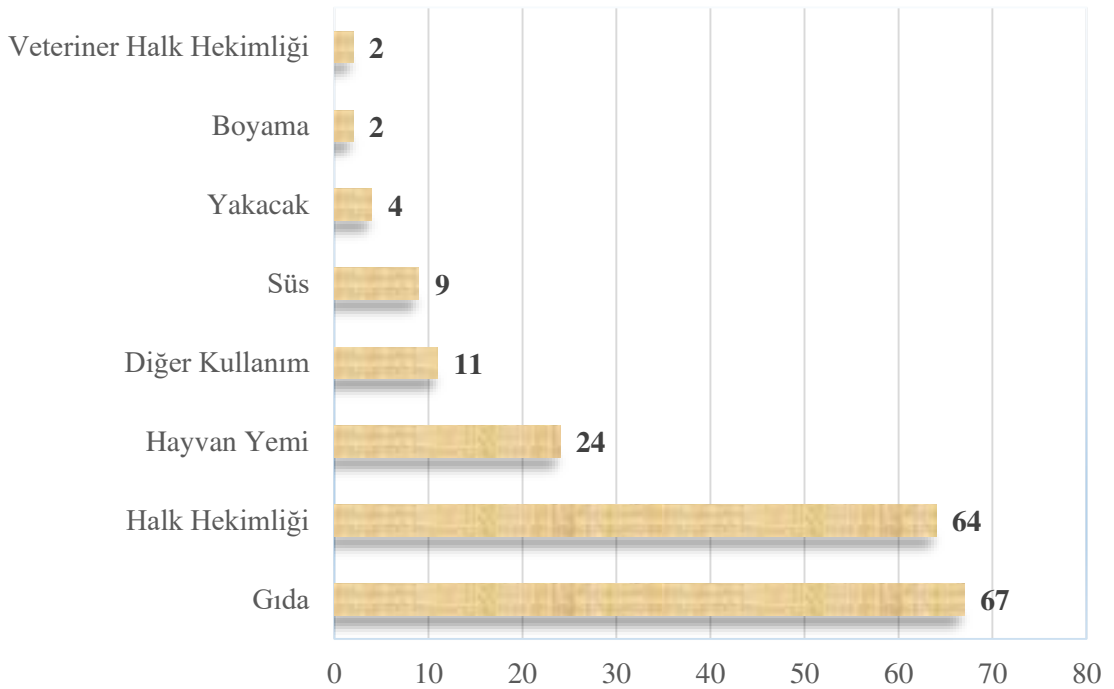
Çizelge 5.1. (devam) Araştırma sonucu Gölyaka çevresinde elde edilen bitkiler ve kullanımları.

<i>Vitis labrusca</i>	Vitaceae	Kara üzüm, Kokulu üzüm	Gıda, Halk hekimliği	Meyve, Yaprak
<i>Zea mays</i>	Poaceae	Mısır, Darı	Gıda, Halk hekimliği, Hayvan yemi	Toprak Üstü
<i>Zinnia elegans</i>	Asteraceae	Papatya, Kirli hanım çiçeği	Süs	Çiçekli Dalları
<i>Zinnia angustifolia</i>	Asteraceae	Papatya, Kirli hanım çiçeği	Süs	Çiçekli Dalları

Araştırma bulgularına göre en çok kullanılan bitkilerin ağırlıklı olarak Asteraceae, Rosaceae, Fabaceae, Lamiaceae ve Apiaceae familyalarına ait olduğu saptanmış ve yüzdelik dağılım Şekil 5.1’ de verilmiştir. Buna göre sırasıyla % 13 Asteraceae, % 12 Rosaceae, % 8 Fabaceae, % 7 Lamiaceae ve % 5 Apiaceae yüzdelikleri ile bu 5 familya yörede etnobotanik açıdan en fazla kullanılan familyaları oluştururken % 55’ lik dilimde diğer familyalar yer almıştır. N. Aksoy ve arkadaşlarının “Düzce İli Halk Kültüründe Tıbbi ve Yemeklik Olarak Kullanılan Bitkiler” adlı diğer bir çalışmasında Düzce'nin biyoçeşitliliğinin belirlenmesi sonucu il genelinde yayılış yaptığı saptanan 1253 taksondan 80 familya, 240 cinse ait 315 bitkinin, tıbbi değeri olan ve yemeklik olarak kullanılabilen bitkiler olduğu saptanmıştır. Tıbbi değeri olan ve yemeklik olarak kullanılan taksonların familyalara göre dağılımının sırasıyla; Asteraceae (34 takson), Lamiaceae (25 takson), Rosaceae (17 takson), Fabaceae (16 takson), Apiaceae (13 takson), Brassicaceae (11 takson) olduğu belirtilmiştir [54]. Bu yönü ile yapılan tez çalışmasının yörede yapılan diğer bir çalışma ile de familyaların dağılımı açısından uygunluk gösterdiği tespit edilmiştir.

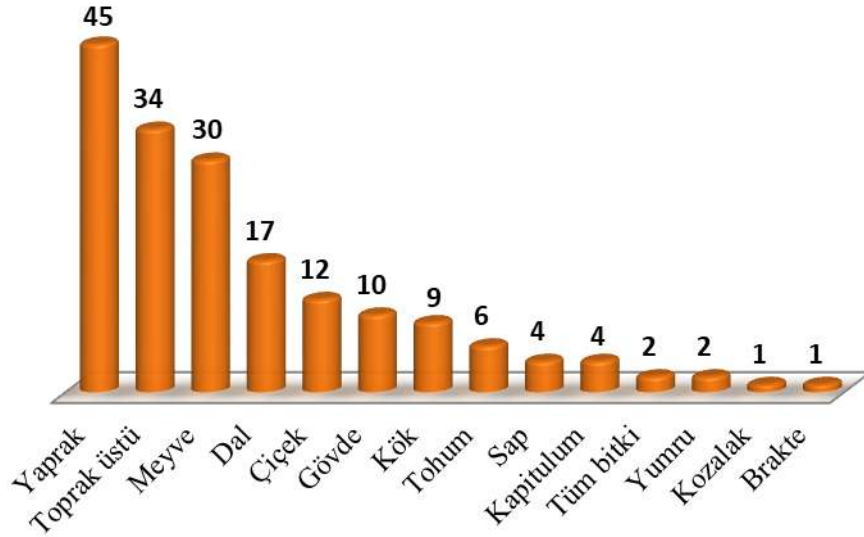
Şekil 5.1. Yörede etnobotanik açıdan en fazla kullanılan familyaların % dağılımları.

Şekil 5.2. Yerel halk tarafından kullanılan taksonların kullanım amacı ve sayıları.

Çalışmamızda tespiti yapılan bu bitkilerin yerel halk tarafından etnobotanik kullanım alanları da incelenmiş bunların grafiksel gösterimi Şekil 5.2’ de verilmiştir. Buna göre bölgede belirlenen bu bitkilerin yerel halk tarafından etnobotanik kullanım alanlarına bakıldığında 67’ sinin gıda, 64’ ünün halk hekimliği, 24’ünün hayvan yemi, 11’ inin diğer kullanım (oyuncak, tesbih, baston, su taşı vb.), 9’ unun süs, 4’ ünün yakacak ve 2’ sinin boyama, 2’ sinin de veteriner halk hekimliği amaçlı olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada tespit edilen taksonlardan 51' inin kültür bitkisi formunda olduğu belirlenmiştir.

Şekil 5.3.Yöre halkı tarafından kullanılan bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları.

Çalışma alanımızda teşhisi yapılan taksonların yerel halk tarafından çeşitli amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bitkilerin hangi kısımlarının kullanıldığına dair istatistiksel veriler Şekil 5.3' de sunulmuştur. Yöre halkı tarafından yaygın şekilde kullanılan bitkilerin öncelikle yaprak, toprak üstü ve meyve kısımlarının tercih edildiği ve bu kısımlardan çeşitli amaçlarla faydalandığı görülmüştür. Halkın bu bitkilerin sırasıyla dal, çiçek, gövde, kök, tohum, sap, kapitulum, tüm bitki, yumru, kozalak ve brakte gibi kısımlarını da sıklıkla kullandığı görülmüştür.

İnsanlar geçmişten günümüze kadar çeşitli amaçlarla kullandıkları bitkilerin adlandırılmasında bitkilerin kullanım özelliklerini, renklerini, görünümlerini ve daha birçok özelliklerini dikkate almıştır. Bu benzetmeler genellikle insan, hayvan ve çeşitli nesnelere dayandırılarak gerçekleştirilmiştir [70]. Çalışma bölgemizde kaynak kişilerle yapılan ve teşhisi yapılan bitki adlarında da bu özellikler görülmüştür. Araştırma bölgesinde yapılan çalışmada 114 kaynak kişi ile görüşmemiz sonucunda bilimsel teşhisleri tamamlanan 114 taksona ait toplam 189 yöresel isim kayıt edilmiş, bu isimler Çizelge 5.1' de verilmiştir. Yöresel bitki isimleri kaynak kişilerden kayıt edilirken telaffuz farklılığı göz önüne alınmış ve tabloda her biri ayrı bir isim olarak yazılmıştır. Bu benzetmelere dayandırılarak yapılan isimlendirmeler de aşağıdaki şekilde

gruplandırılmıştır.

Renk özelliğinden yararlanarak adlandırılan bitkiler; Kızılağaç, Karahoşkıran, Kırmızı pancar, Beyaz lahana, Karalahana, Kırmızı biber, Kara kabak, Beyaz kabak, Sarı kantaron, Beyaz dut, Beyaz kiraz, Karahindibağ, Kara üzüm.

Belirgin bir özelliğine göre adlandırılan bitkiler; Sakız otu (gövdesi taze iken sakız gibi gri yapışkan bir madde içerir), Sütleğen (gövde ve dalları kırıldığında süt benzeri beyaz bir sıvı çıkarır), Arı otu ve Ballıbaba (arılar için nektar ihtiva eder), Şekerci boyası (bitki bünyesinde boyar madde ihtiva eder), Isırgan (bitkinin içerdiği sıvı ciltte kaşıntı yapar), Diken ucu.

İnsan ismine göre adlandırılan bitkiler; Fatma ana, Reyhan, Yiğidin.

Hayvan ismine göre adlandırılan bitkiler; Tilki kuyruğu, Yılan yastığı, Yılan otu, Kırlangıç otu, Kırlangıç kuyruğu, Engerek otu, At kuyruğu, Horoz otu, Arı otu, Karga otu, Kaz ayağı, Yılan dili, Kuş üzümü, Kuşburnu, Eşek dikenini, Deve dikenini.

Organ ismine göre adlandırılan bitkiler; Tilki kuyruğu, Çükündür, Baldıran otu, Kırlangıç kuyruğu, At kuyruğu, Kaz ayağı, Yılan dili, Damar otu, Beş parmak otu, Kuşburnu.

Nesne ismine göre adlandırılan bitkiler; Yılan yastığı, Bürük otu, Sakız otu, Kilit otu, Kılıç otu, Salkım söğüt, Adaçayı, Diken ucu, Armut purçu, Eşek dikenini, Deve dikenini.

Zehirli olma özelliğine göre adlandırılan bitkiler; Zıkkım otu.

Kullanım özelliklerine göre adlandırılan bitkiler; Arı otu (arılar bal yapımında kullanır), Şekerci boyası (yün boyamada kullanılır).

Yetişme ortamına göre adlandırılan bitkiler; Dere otu, Tarla sarmaşığı, Dağ çileği, Yer elması.

Doğallığı dikkat çekerek adlandırılan bitkiler; Kültür bitkilerinde farklı olarak doğal ortamda yetişen bitkiler olarak Yabani hurma, Yabani yonca, Yabani nane, Yabani menekşe, Dağ çileği isimleri verilmiştir.

Araştırma bölgemizde tespiti yapılan taksonların yerel halk tarafından adlandırılmasında bu bitkilerin kullanımının yanında renk, biçim ve görünümünün dikkate alındığı, bitkilerin geleneksel adlandırılmasında en yaygın kullanılan yaklaşımın renk özelliklerinden yararlanılarak olduğu belirlenmiştir.

Yörede yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgular bölgede yakın il ve ilçelerde yapılan

diğer etnobotanik çalışmalarla karşılaştırılarak da değerlendirilmiştir. Bu amaçla literatürde, Düzce, Bilecik, İzmit Körfezi, Yalova, Sakarya ve Akçakoca çevresinde yapılan çalışmalar örnek olarak olarak seçilmiş ve sırasıyla İ. Gürbüz ve Ark. (2019), C. Batı (2018), Ç. Kızıllarslan (2008), M. Koçyiğit (2005), O. Koyuncu (2005), A. Koca (2003)'nın yaptıkları çalışmalar değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda *Hypericum calycinum* bitkisi “Kılıç otu” olarak adlandırılmıştır. Aynı bitki Yalova ilinde yapılan çalışmada “Saat çiçeği”, “Sicim otu”, “Yaban gülü” ve “Tavuk yumurtalamaz” isimleri ile adlandırılmıştır [3]. Bu bitkinin İzmit Körfezinde yapılan çalışmada da “Güneşotu”, “Geyikotu”, “Koyunkıran”, “Kamaniçaotu” isimleri ile adlandırıldığı görülmektedir [42].

Düzce yöresinde Gürbüz ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada “Efelek”, “Pazı” olarak bilinen *Beta vulgaris* türüne bu yöresel isimlerin yanında çalışma alanımız Gölyaka’da “Kırmızı pancar”, “Pezük”, “Çükündür” adının da verildiği ve aynı bitkinin değişik isimlerle de adlandırıldığı tespit edilmiştir [30]. Çalışma bölgemizde *Bellis perennis* bitkisi yerel halk tarafından “Papatya” olarak adlandırılırken, Yalova ilinde yapılan çalışmada aynı bitki için “Koyungözü” ve “Nineotu” isimlerinin kullanıldığı görülmüştür [3]. *Cichorium intybus* bitkisi çalışmamızda “Hindibağ” olarak isimlendirilirken Yalova ilinde yapılan çalışmada “Sakız otu” ve “Sakızlık otu” olarak adlandırılmaktadır [3]. Yapılan çalışmada *Mespilus germanica* bitkisi “Töngel”, “Muşmula” isimleri ile adlandırılırken aynı bitki için Yalova ilinde yapılan çalışmada “Beşbüyük”, “Döngel” “Oşhamuşk” gibi yöresel bazı isimlerin kullanıldığı görülmektedir [3]. *Laurus nobilis* bitkisi çalışmamızda “Defne” olarak adlandırılırken aynı bitki İzmit Körfezi yöresinde yapılan çalışmada “Depne” ve “Define” olarak adlandırılmıştır [42].

Yapılan çalışmada *Amaranthus hybridus* bilimsel ismi ile adlandırılan ve yörede “Karahoşkıran”, “Hoşkıran”, “Hoşgıran” olarakta isimlendiren bitkinin Akçakoca (Düzce) ilçesinin florası ve etnobotanik özellikleri adlı çalışmada *Amarantus lividus* türünde yörede “Hoşgıran” ve “Kızılca mancar” olarak benzer yöresel isimlerle bilindiği tespit edilmiştir [39]. Çalışma alanımız Gölyaka ilçesinde *Rumex conglomeratus* türü “Labada”, “Efelek”, “Evelek”, “Ebelik otu” gibi isimlerle adlandırılırken aynı bitkinin İzmit Körfezi yöresinde benzer yöresel isimlerle adlandırıldığı ve *Rumex pulcher* türüne verildiği görülmektedir [42]. Yapılan çalışmada “At kuyruğu”, “Çam otu”, “Kilit otu”, “Şeytanı çamı” olarak adlandırılan *Equisetum arvense* türünün Düzce yöresinde

Gürbüz ve arkadaşlarının yaptığı bir başka çalışmada *Equisetum telmateia* türü ile aynı isimlerle adlandırıldığı dikkati çekmiştir [30].

Gölyaka ilçesinde *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* türünün yabani nane olarak isimlendirildiğini, aynı bitkinin Düzce yöresinde yapılan farklı çalışmalarda “Anık otu”, “Anuk” olarak adlandırıldığı, Yalova ve Akçakoca da ise aynı türe “Eşek nanesi”, “Köpek nanesi” isimlerinin verildiği bildirilmiştir [30], [3], [39]. Araştırma bölgesinde Abaza etnik kökene sahip halk tarafından çok kullanılan *Melissa officinalis* türüne ait bitki “Reyhan”, “Arhana” ve “Rahana” olarak adlandırılmıştır. Aynı bitki İzmit Körfezi yöresinde yapılan bir çalışmada “Oğulotu”, “Saçkıran”, “Yabani dereotu”, “Yaban ısırganı” olarak adlandırılmıştır [42]. Çalışma bölgemizde tespiti yapılan *Chaerophyllum byzantinum* bitkisi yörede “Baldıran otu”, “Mendek otu” gibi isimlerle adlandırılırken İzmit Körfezinde yapılan çalışmada aynı bitkiye “Yoğurtotu”, “Çarşır”, “Çarşırotu” gibi isimlerin verildiği görülmektedir [42].

Yapılan çalışmada *Hypericum perforatum* bilimsel ismi ile adlandırılan ve yörede “Sarı kantaron” olarak isimlendiren bitkinin Sakarya (Geyve)’ de yapılan bir çalışmada “Kantaron”, “Kangıran”, “Mayasıl otu”, “Yara otu” olarak adlandırıldığı tespit edilirken Bilecik yöresinde yapılan çalışmada “Binbirdelikotu”, İzmit Körfezi çevresinde yapılan çalışmada da “Kanterçiçeği” ve “Kantaron” adını aldığı görülmüştür [71], [72], [42].

Araştırma bölgesindeki kaynak kişilerce “Kaz ayağı” ismi ile adlandırılan *Oenanthe pimpinelloides* türünün İzmit Körfezin’ de yapılan çalışma da aynı ismin dışında “Kazayak”, “Kazyacı”, “Kazıyak”, “Kazbacacı”, “Yabani maydanoz”, “Kazyakotu” gibi değişik isimlerle adlandırıldığı tespit edilmiş, bu bitkiye Akçokaca bölgesinde de “Kışkış otu”, “Kalçak mancarı” gibi farklı adların verildiği kaydedilmiştir [42], [39]. Gölyaka yöresinde “Diken ucu”, “Kırçan otu” olarak adlandırılan *Smilax excelsa* türü Düzce ilinde yapılan diğer bir çalışmada “Burçman”, “Diken ucu”, “Gıcır diken”, “Karasal diken”, “Melovcan”, “Meloncan diken”, “Melican”, “Meravcan” isimleri ile bilinmektedir [30]. Bu bitkinin İzmit Körfezi yöresinde “Gıcırakdiken”, “Kuşevin”, “Zimilaçidiken”, Yalova ilinde “Gıcır” ve Akçakoca da “Melülcan” ve “Kuş mancarı”, Sakarya (Geyve) yöresinde “Zimilaci”, “Zimilaçı”, “Zimbilaçı”, “Özbek diken”, “Melevcan” gibi isimlerle adlandırıldığı görülmüştür [42], [3], [39], [71].

Yapılan çalışmada *Rosa canina* bilimsel ismi ile adlandırılan ve genelde yaygın olarak “Kuşburnu” olarak bilinen bitkinin Sakarya (Geyve)’ de yapılan bir çalışmada “Asker

gölü” olarak adlandırıldığı tespit edilirken, Bilecik yöresinde yapılan çalışmada da “Yaban gülü”, Yalova çevresinde yapılan çalışmada “Köpek gülü”, İzmit Körfezi çevresinde yapılan çalışmada ise “Dikenbaşı”, “Öküzgötü”, “Köpekgülü”, “Yabanigül”, Düzce yöresinde yapılan diğer bir çalışmada da aynı bitki için “Gül tomurcuğu”, “İtburnu”, “Kuşburnu”, “Köpek diken”, “Yabangülü” adlandırılmalarının yapıldığı görülmüştür [71], [72], [3], [42], [30].

Çalışmada *Trachystemon orientalis* bilimsel ismi ile bilinen ve bölgede çok yaygın kullanımı olan “Kaldirik”, “Kaldirek”, “Galdırık”, “Hodan”, “İspit” ve “Tomaro” isimleri ile bilinen bitki, Yalova yöresinde yapılan bir çalışmada “Zılbirt” olarak adlandırılmıştır [3].

Çalışma bölgemizde hemen hemen her yerde yetişen ve yörede çok iyi bilinen *Sambucus ebulus* türü için “Yiğidin”, “Yidin”, “Yiyidin” isminin yanında Düzce ve Akçakoca yöresinde “Gülüzotu”, “Gülüz”, “Nivirdin”, “Nivürden”, “Onjura”, “Öküz Kuyruğu”, “Sultanotu” ve “Şahmelik” gibi adlandırmaların da olduğu görülmüştür [30], [39]. Aynı bitki için Yalova ilinde yapılan çalışmada bu bitkinin “Sultanotu” ve “Pıramuj” isimleri ile adlandırıldığı kaydedilmiştir [3]. İzmit Körfezi çevresinde yapılan çalışmada ise bu bitki için “Şahmelekotu”, “Şahmelek”, “Sultan”, “Piran”, “Lüver” ve “Lor” gibi farklı adlandırmaların olduğu görülmüştür [42].

Yapılan arazi çalışmalarında bitki adlandırılmasında yöre halkının aynı familyaya fakat farklı türlere ait bitkilere de aynı ismi verdiği tespit edilmiştir. *Satureja hortensis* ve *Thymus longicaulis* türleri için “Azıbra”, *Zinnia elegans* ve *Zinnia angustifolia* türleri için “Papatya”, *Medicago minima*, *Medicago arabica*, *Dorycnium graecum*, *Trifolium hybridum*, *Trifolium pratense* türleri içinde “Yonca” isminin verildiği kaydedilmiştir.

Elde edilen bilgiler ışığında çalışma alanına yakın bölgelerde yapılan etnobotanik çalışmalardan tespit edilen taksonların bölgede yaşayan halk tarafından aynı tür için farklı isimlerle adlandırıldığı tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırmalarda Düzce ilinin kendi içinde bile aynı bitkiye verilen isimlerde değişkenliklerin görüldüğü kaydedilmiştir.

Araştırmada tespiti yapılan bitkilerin kullanım amaçlarının yine yakın çevrede (Akçakoca, Bilecik, Düzce, İzmit Körfezi, Sakarya, Yalova’da) yapılan etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması da yapılmış elde edilen sonuçlar karşılaştırmalı olarak Çizelge 5. 2’de verilmiştir. Yaptığımız çalışma

ile diğer etnobotanik çalışmalar karşılaştırıldığında, tespiti yapılan bazı taksonların kullanım amaçlarının aynı olduğu, bazılarının farklı olduğu görülmüştür. Yöre halkı tarafından kullanımı olan 36 taksonun ise sadece yapılan çalışmada kullanımının olduğu diğer çalışmalarda bu taksonların hiç kullanımının olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.2. Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

Bilimsel İsim/Yöresel isim	Yapılan Çalışma (Gölyaka)	İ. Gürbüz ve Ark. (2019) (Düzce)	C. B. Erdem (2018) (Bilecik)	Ç. Kızılarşlan (2008) (İzmit Körfezi)	M. Koçyiğit (2005) (Yalova)	O. Koyuncu (2005) (Sakarya)	A. Koca (2003) (Akçakoca)
<i>Alcea apterocarpa</i> (Fatma ana, Gül hatmi)	Hayvan yemi (Toprak üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Allium porrum</i> (Pırasa)	Gıda (Gövde, Yaprak)	Kulak ağrısı (Yaprak)	-	-	-	-	-
<i>Alnus glutinosa</i> (Kızılağaç)	Yara iyileştirici (Kabuk), Güneşten koruyucu (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Alopecurus myosuroides</i> (Tilki kuyruğu)	Hayvan Yemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Amaranthus hybridus</i> (Karahöşkiran, Hoşkiran, Hoşgiran)	Gıda (Yaprak, Genç sürgün)	-	-	Gıda (Yaprak, Taze Filiz)	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Anethum graveolens</i> (Dere otu)	Hazmı kolaylaştırıcı, Gıda (Toprak Üstü)	Böbrek rahatsızlıkları, Bacak ödemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-
<i>Anthemis cotula L.</i> (Mayıs papatyası)	Ağrı dindirici, Sakinleştirici, Gıda (Çiçek)	Romatizma (Tüm bitki)	-	-	-	-	-
<i>Arum orientale</i> (Yılan yastığı, Yılan otu)	Hemoroit (Yumru)	-	-	Öksürük, Egzema, Hemoroit, Kanser (Meyve, Yumru)	-	-	-
<i>Avena sativa</i> (Yulaf)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Bellis perennis</i> (Papatya)	Ağrı dindirici, Sinir yatıştırıcı, Gıda, Saç rengi açıcı (Kapitulum), Süs (Toprak Üstü)	Mide ağrısı, Bağırsak ve İç hastalıkları (Çiçek)	-	Boğaz ağrısı, Soğuk algınlığı (Kapitulum, Yaprak)	-	-	-
<i>Beta vulgaris</i> (Kırmızı Pancar, Pezük, Çükündür)	Kanser, Tansiyon, Gıda (Kök, Yaprak)	Apse, Saçları beslemek (Yaprak)	-	-	-	-	-
<i>Brassica oleracea</i> (Beyaz lahana)	Gıda (Yaprak, Sap)	Baş ağrısı, Sırt ağrısı, Kemik ağrısı, Saç dökülmesi (Yaprak)	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i> (Karalahana)	Gıda (Yaprak, Sap), Hayvanlarda süt arttırıcı yem (Yaprak)	-	-	Bademcik iltihabı, Romatizma, ağrıları, Gıda (Yaprak)	-	-	-
<i>Calystegia sepium</i> (Sarmaşık, Tarla Sarmaşığı, Bürük otu)	Nefes darlığı, Hayvan yemi (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Capsicum annuum</i> (Kırmızı biber)	Gıda (Meyve)	Apse (Meyve)	-	-	-	-	-
<i>Carpinus betulus</i> (Gürgen)	Yakacak (Gövde, Dal)	-	-	-	-	Meyve Kasası, Ambalaj (Gövde)	İnşaat (Gövde), Yakacak (Toprak üstü)
<i>Castanea sativa</i> (Kestane)	Gıda (Meyve), Ağrı kesici (Kabuk), Baston yapımı (Gövde, Dal)	-	-	Şeker, Astım, Bronşit (Yaprak), Gıda (Meyve)	-	-	İnşaat (Gövde), Yakacak (Toprak üstü)
<i>Chaerophyllum byzantinum</i> (Baldıran otu, Mendek otu)	Yara iyileştirici, Gıda (Yaprak)	-	-	Hayvan yemi (Yaprak), Gıda (Gövde)	-	-	-
<i>Chelidonium majus</i> (Kırlangıç otu, Kırlangıç kuyruğu)	Sigil, Temre ve Nasır tedavisinde (Lateks), Sarılık, Karaciğer iltihabı (Yaprak)	Mantar, Sigil, Açık yaralarda kanı durdurmak (Kök)	-	İdrar söktürücü, Yara iyileştirici, egzema tedavisi (Lateks, Toprak Üstü)	-	-	-
<i>Chondrilla juncea</i> (Sakız otu)	Sakız olarak kullanılır, Hazmı kolaylaştırıcı (Gövde)	-	-	-	Gıda (Lateks)	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Cichorium intybus</i> (Hindibağ)	Hayvan yemi (Toprak Üstü), Öksürük kesici, Bronşit (Kök)	Fissül kanamalar ı (Toprak üstü)	Astım, Ülser (Kök)	Hemoroit, Egzama, Sedef (Lateks), Şeker (Toprak Üstü)	Gıda (Kök)	-	-
<i>Cirsium vulgare</i> (Eşek dikenini, Deve dikenini)	Ödem attırıcı, Soğuk algınlığı, Saç Dökülmesi (Çiçek, Yaprak)	-	-	Gıda (Gövde)	-	-	-
<i>Citrullus lanatus</i> (Karpuz, Bostan)	Gıda (Meyve)	Böbrek taşı (Meyve)	-	-	-	-	-
<i>Coriandrum sativum</i> (Ahusho, Kişniş, Kinzi)	Mide hazımsızlığı, Kan şekerinin düşürülmesi (Toprak Üstü), Baharat, (Yaprak, Tohum)	Mide ağrısı (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-
<i>Cornus mas</i> (Kızılcık)	Nezle, Grip, Gıda (Meyve), Baston (Gövde, Dal)	Diyabet, Karın ağrısı, İshal tedavisi (Meyve), Baş ağrısı, Diş ağrısı (İnce dal)	Gıda (Meyve)	Kına boyası (Yaprak), Gıda (Meyve)	İshal (Meyve)	-	Gıda (Meyve)
<i>Corylus avellana</i> (Fındık)	Gıda, Endüstriyel ürün (Meyve), Yakacak (Kabuk, Dal)	Karın ağrısı (Yaprak), Titreme (Meyve)	-	-	-	-	Yakacak (Meyve Kabugu, Gövde), Gıda (Yaprak)
<i>Cota tinctoria</i> (Papatya)	Kumaş Boyası (Çiçek)	Rahatlatıcı (Kapitulum)	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Cucurbita maxima</i> (Kara kabak, Bal Kabağı)	Gıda (Meyve)	Bağırsak solucanı (Tohum)	-	-	-	-	-
<i>Cucurbita moschata</i> (Kabak, Beyaz kabak, Ak Kabak, Balkabağı)	Gıda, Süs eşyası (Meyve)	-	-	-	-	-	Gıda (Yaprak)
<i>Cydonia oblonga</i> (Ayva)	Gıda (Meyve), Öksürük, Mide ağrısı (Yaprak)	Soğuk algınlığı, Grip, Göğüs ağrısı, Öksürük (Yaprak)	-	Soğuk algınlığı, Öksürük, Göğüs yumuşatıcı, Boyar malzeme (Yaprak), Gıda (Meyve)	Kan şekeri düşürücü (Meyve)	-	Hemoroid (Yaprak)
<i>Diospyros lotus</i> (Yabani hurma)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Dorycnium graecum</i> (Yabani yonca)	Hayvanlarda yem (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Echium vulgare</i> (Yara otu, Engerek otu)	Yanık izi tedavisi (Kök)	-	-	-	-	-	-
<i>Equisetum arvense</i> (At kuyruğu, Çam otu, Kilit otu, Şeytanı çamı)	Böbrek hastalıkları, İdrar söktürücü, Ödem attırıcı, Romatizma, Ağrı kesici (Toprak üstü)	Böbrek taşı, Nefrit, Kardiyova sküler sorunlar (Toprak Üstü)	-	Böbrek taşı (Toprak Üstü)	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Eruca vesicaria</i> (Roka)	Gıda (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Euphorbia helioscopia</i> (Sütlegén)	Siğil tedavisi (Lateks)	Siğil (Lateks), Hemoroid tedavisi (Yaprak)	-	-	-	-	-
<i>Fagus orientalis</i> (Kayın)	Yakacak (Gövde, Dal)	-	-	-	-	-	İnşaat, Yakacak (Gövde)
<i>Ficaria verna</i> (Düğün çiçeği, Horoz otu)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	Gıda (Yaprak)	Gıda (Yaprak)	-	-
<i>Ficus carica</i> (İncir)	Gıda (Meyve), Siğil tedavisi (Dal, Lateks)	Siğil, Ben tedavisi (Lateks), Şişkinlik, Hazımsızlık, Kabızlık (Meyve)	-	Siğil, Cilt kanseri, Kanser, Saçkıran (Lateks), Bağırsak yumuşatıcı, Gıda (Meyve)	Siğil (Lateks, Hemoroid (Yaprak)	Bağırsak hastalıkları, Gıda (Meyve), Ülser (Yaprak)	-
<i>Fragaria vesca</i> (Dağ çileği)	Gıda (Meyve)	-	Gıda (Meyve)	-	-	Gıda (Meyve)	-
<i>Galega officinalis</i> (Arı otu, Fiğ)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Helianthus tuberosus</i> (Yer elması)	Vucüt direnci arttırıcı, Gıda (Kök, Yumru)	-	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Helleborus orientalis</i> (Çöpleme, Bohça otu)	Büyükbaş hayvanların kulaklarına küpe olarak takılır (Rizom)	-	-	Büyükbaş hayvanlarda ishalinin giderilmesi (Yaprak), İneklerin kulaklarının delinmesi (Rizom)	Soğuk algınlığına karşı hayvanların kulaklarına takılır (Rizom)	-	-
<i>Heracleum platytaenium</i> (Ezelte)	Hayvan yemi, Büyükbaş hayvanlarda sütün yağlı olması (Toprak Üstü)	-	-	Hayvanlara sütün artması yedirilir (Yaprak)	-	-	-
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Ortanca)	Süs (Toprak Üstü), Güneşten koruyucu (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Hypericum calycinum</i> (Kılıç otu)	Bebeklerde pişik tedavisi (Yaprak)	-	-	-	Nefes darlığı (Çiçek), Kumaş boyası (Toprak Üstü)	-	-
<i>Hypericum perforatum</i> (Sarı kantaron)	Mide ağrısı, Sakinleştirici (Yaprak, Çiçek)	-	Gıda (Yaprak, Çiçek)	Mide ağrısı, kanser, Böbrek iltihabı, Yara ve kesik tedavisi, Ülser (Toprak Üstü)	Yara iyileştirici (Toprak Üstü), Diabet (Çiçek)	Ülser (Çiçek), Yara iyileştirici (Çiçek, Dal)	-
<i>Juglans regia</i> (Ceviz)	Kolesterol, Öksürük, Gıda (Meyve), Tansiyon (Yaprak)	-	Gıda (Meyve), Kereste (Gövde), Boya (Meyve, Yaprak)	-	Bronşit, siğil (Meyve, Yaprak), Saç boyama (Kabuk)	Kabızlık (Meyve), Mobilya sektörü (Gövde)	-
<i>Lactarius salmonicolor</i> (Kanlıca mantarı)	Gıda (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Lactifluus volemus</i> (Tirmit Mantarı)	Gıda (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Lamium purpureum</i> (Ballıbaba)	Gıda (Yaprak, Çiçek), Hayvan yemi (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Lapsana communis</i> (Sütlü ot)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Laurus nobilis</i> (Defne)	Ağrı giderici, Baharat, Gıda, Haşere kovucu (Yaprak)	-	-	Egzema (Yaprak)	Baharat (Yaprak)	Kalp hastalıkları, Baharat (Yaprak)	-
<i>Leucanthemum vulgare</i> (Süs papatyası)	Ciltte kaşıntı giderici (Çiçek, Dal), Süs bitkisi (Toprak üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Lysimachia punctata</i> (Karga otu)	Mide ağrısı, Sakinleştirici, Uykusuzluk (Yaprak, Çiçek)	-	-	-	-	-	-
<i>Malus sylvestris</i> (Elma)	Soğuk algınlığı, Grip, Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Malva nicaeensis</i> (Ebegümeçi, Boloşe, Höngül, Ebelik)	Grip, Öksürük, Ödem attırıcı, Kas ağrısı, Gaz şişkinliği, Şeker hastalığı (Yaprak),	Mide ülseri, Reflü (Yaprak)	-	Boncuk, kolye yapımı (Meyve), Gıda (Yaprak)	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

	Gıda (Toprak Üstü)						
<i>Medicago arabica</i> (Yonca)	Hayvan Yemi (Toprak Üstü)	-	-	Gıda, Hayvan yemi (Yaprak, Toprak Üstü)	-	-	-
<i>Medicago minima</i> (Yonca)	Gıda, Hayvan yemi (Tüm bitki)	-	-	-	-	-	-
<i>Melissa officinalis</i> (Rehyan, Arhana, Rahana)	Baharat (Toprak Üstü)	-	-	-	Sakinleştirici (Toprak üstü)	-	-
<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> (Yabani nane)	Baharat, Hayvan Yemi, Gıdai İltihap söktürücü (Toprak üstü)	Adet ağrısı, Hemoroid (Yaprak)	-	-	İltihaplı yaralar, Öksürük kesici (Toprak üstü)	-	-
<i>Mentha piperita</i> (Nane)	Baharat (Sap, Yaprak), Soğuk algınlığı, Nezle, Grip, Mide ağrısı, Ateş düşürücü (Yaprak)	-	-	-	-	-	-
<i>Mespilus germanica</i> (Töngel, Muşmula)	Gıda (Meyve), Mide ağrısı (Yaprak)	İshal (Yaprak, Dal)	-	Böbrek taşı (Yaprak), meyveler Şeker hastalığı, İshale (Meyve)	Gıda (Meyve)	Grip, Öksürük (Gövde)	Gıda (Meyve)

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Mirabilis jalapa</i> (Akşam sefası)	Süs bitkisi (Tüm bitki)	-	-	-	-	-	-
<i>Morus alba</i> (Beyaz dut)	Kuvvet artırıcı, Gıda (Meyve), Yara iyileştirici (Yaprak)	-	Gıda (Meyve)	Gıda (Meyve), Şeker hastalığı, Bağırsak hastalıkları (Yaprak)	-	Gıda (Meyve), İdrar Söktürücü (Yaprak)	-
<i>Oenanthe pimpinelloides</i> (Kaz ayağı, Sirken)	Gıda (Toprak Üstü), Yara iyileştirici (Yaprak), İltihaplı yara (Kök)	Ülser, Reflü (Yaprak)	-	Gıda (Yaprak)	Gıda (Yaprak)	-	Kanser (Yaprak, Gövde)
<i>Petasites hybridus</i> (Kabalak, Öksürük otu)	Yara iyileştirici, (Yaprak)	-	-	Ağrı giderici, Kabakulak, Yara iyileştirici, Hayvan yemi, Şemsiye (Yaprak)	-	-	Gıda (Yaprak, Sap)
<i>Petroselinum crispum</i> (Maydanoz)	Tansiyon, Kolestrol düzenleyici, İdrar söktürücü, Gıda (Yaprak, Dal)	Bronşit, Öksürük, Ülser, Reflü, Diyabet (Yaprak, Toprak Üstü), Böbrek Taşı (Kök)	-	-	-	-	
<i>Phaseolus vulgaris</i> (Fasülye)	Gıda (Tohum)	-	-	-	-	-	Gıda (Yaprak)
<i>Phytolacca americana</i> (Şekerçi boyası, Zakkım otu)	Renk verici boyar madde (Meyve)	-	-	Gıda (Yaprak), Renk verici (Meyve)	-	Romatizma (Meyve, Yaprak)	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Pinus sylvestris</i> (Çam)	Nefes darlığı, Astım, Öksürük (Kozalak), Dis ağrısı, Diz ağrısı (Gövde, Dal)	Soğuk algınlığı, Nefes darlığı (Reçine)	-	-	-	-	-
<i>Pisum sativum</i> (Bezelye)	Gıda (Tohum)	İç hastalıklar 1, Kanser, Tüberküloz (Tohum)	-	-	-	-	-
<i>Plantago lanceolata</i> (Yılan dili)	Yara iyileştirici (Yaprak)	Nefes darlığı, Mide ağrısı, Diyabet, Yanık, Apse (Yaprak)	-	-	Yara iyileştirici (Yaprak, Meyve)	Siğil tedavisi (Yaprak)	-
<i>Plantago major</i> (Damar otu, Damarlı ot, Sinir otu)	Öksürük, Nefes darlığı, Balgam söktürücü, İltihaplı yara (Yaprak)	İltihaplı yara, Apse, Kanser, Mide ağrısı, Karaciğer kanseri, Hemoroid, Diyabet (Yaprak), Kabızlık, Hemoroid (Çiçek)	Gıda (Yaprak)	Damar açıcı, Mide ağrısı, Vücut kaşıntısı, Tansiyon (Yaprak), Öksürük kesici, Soğuk algınlığı, İshal, Bronşit, Astım (Tohum)	Kan şekerini ayarlamak, Yara iyileştirici (Yaprak), Hemoroid (Meyve)	-	İltihaplı yaralar, Hemoroid (Yaprak)
<i>Platanus orientalis</i> (Çınar, Kavran)	Romatizma (Yaprak)	Sırt Ağrısı (Yaprak)	-	-	İshal (Meyve)	Prostat (Meyve), Mobilya endüstrisi, Yakacak (Gövde, Dal)	-
<i>Populus alba</i> (Kavak)	Yakacak (Gövde, Dal)	-	Kereste Endüstrisi (Gövde)	-	-	Meyve Kasası, Ambalaj (Gövde)	-
<i>Portulaca oleracea</i> (Semiz otu)	İdrar söktürücü, Gıda (Toprak Üstü)	Kabızlık (Toprak Üstü)	-	-	-	Gıda (Yaprak, Genç Sürgün)	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Potentilla reptans</i> (Beş parmak otu)	Hayvan yemi, Ağrı kesici (Toprak Üstü)	-	Kabızlık, Ateş düşürücü, Kuvvet verici (Yaprak, Gövde)	-	-	-	-
<i>Primula vulgaris</i> subsp. <i>sibthorpü</i> (Yabani menekşe)	Kokusu strese iyi gelmekte, Süs bitkisi (Tüm bitki)	-	-	-	-	-	-
<i>Prunus avium</i> (Beyaz kiraz)	Gıda (Meyve), Öksürük, Zayıflama (Sap)	Kabızlık, Bronşit, Böbrek hastalıkları, Ayak ödemi (Meyve Sapı)	-	-	-	-	Altına kaçırma (Meyve sapı)
<i>Prunus cerasifera</i> (Erik)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Prunus cerasus</i> (Vişne)	Gıda (Meyve)	Karın ağrısı, İshal, Anemi (Meyve)	-	-	-	-	--
<i>Prunus laurocerasus</i> (Taflan, Karayemiş, Laz üzümü)	Bağıışıklık güçlendirici, Kanser, Gıda (Meyve), Ağrı kesici, Hemoroid (Yaprak), Saçkıran (Kök)	Siroz, Diyabet, Karın ağrısı, Ülser, Mide kanseri, Kabakulak (Yaprak), Diyabet, Bağırsak hastalıkları, Kolesterol (Meyve), Diyabet (Tohum)	-	-	-	Çelenk yapımı, (Yaprak, Dal)	Gıda (Meyve)

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Pyrus communis</i> (Armut)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Ribes rubrum</i> (Kuş üzümü)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Robinia pseudoacacia</i> (Akasya)	Oyuncak yapımı (Dal)	Bronşit, Soğuk algınlığı, Rahim kanseri (Çiçek)	-	-	-	Baş ağrısı (Çiçek)	-
<i>Rosa canina</i> (Kuşburnu)	Soğuk algınlığı, Grip, Gıda (Meyve), Hemoroid ve Öksürük (Kök)	Soğuk algınlığı, Mide ağrısı, Hemoroid, Kabızlık, Romatizma (Yaprak), Böbrek taşı (Çiçek),	Kabızlık, Sıtma (Yaprak), Şeker hastalığı (Meyve, Kök)	Kadın hastalıkları, Şeker hastalığı, Öksürük, Gıda (Meyve) Soğuk algınlığı, Grip, Astım	Soğuk algınlığı, Gıda (Meyve), İltihap akıtıcı (Diken)	Süs eşyası (Kök), Gıda (Meyve, Genç Sürgün)	-
<i>Rosmarinus officinalis</i> (Biberiye)	Migren, Öksürük, Romatizma, Eklem ağrısı, Gıda, Baharat (Yaprak)	-	-	Kalp rahatsızlıkları, Uykusuzluk, Sakinleştirici, Koku verici (Yaprak), Sivrisinek kovucu (Toprak Üstü)	-	-	-
<i>Rubus discolor</i> (Böğürtlen, Böğürtleyen)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Rubus hirtus</i> (Böğürtlen, Böğürtleyen)	Gıda, Ağız içi yaraları (Meyve), Ağdet ağrıları, Hemoroit, Kabızlığa (Kök), Kan durdurucu (Yaprak)	Mide ağrısı, Yara (Yaprak, Genç sürgün), Diyabet, Böbrek hastalıkları, Mide ülseri (Kök), Anemi (Meyve)	-	Damar tıkanıklığı (Dal), Deri hastalıkları, İdrar yolları rahatsızlıkları, Yara iyi edici, Vücut kaşıntısı (Kök), Gıda (Meyve)	Yara iyi edici, Kan durdurucu (Yaprak), Gıda, Kuvvet verici (Meyve)	-	Mide rahatsızlığı (Kök), Kan durdurma, Yara kurutma (Yaprak)
<i>Rumex conglomeratus</i> (Labada, Efelek, Evelek, Ebelik otu)	Yara iyileştirici, Kaşıntı giderici, Gıda (Yaprak)	Mide ülseri, Reflü (Yaprak)	-	-	-	-	Ağrı kesici (Yaprak)
<i>Salix babylonica</i> (Salkım söğüt)	Oyuncak yapımı (Gövde, Dal)	Diyabet (Yaprak)	-	-	Öksürük, Mantar (Dal, Yaprak)	-	-
<i>Salvia forskahlei</i> (Bannık, Ballı Ot)	Gıda (Yaprak, Dal, Çiçek)	-	-	-	-	-	-
<i>Salvia tomentosa</i> (Adaçayı)	Boğaz ağrısı, Öksürük, Soğuk algınlığı (Yaprak, Dal)	Bağırsak spazmı, Diyabet (Toprak Üstü)	Vücut kırılganlığı (Toprak Üstü)	-	-	-	-
<i>Sambucus ebulus</i> (Yiğidin, Yidin, Yiyidin)	Yara iyileştirici, Karın ağrısı, Hayvan yemi (Yaprak), Solunum yolu hastalıkları (Çiçek), Hemoroit (Meyve)	Ağrı, Romatizma, Güneş Çarpması, Menstürüel ağrıları, Arı sokması (Yaprak), Mide ağrısı, Hemoroid (Yaprak,	İlaç yapımı (Meyve)	Yara iyi edici, Kene düşürücü, Isırgan dalamasında, Ağrı giderici (Yaprak), Hemoroit, Mide ağrısı (Meyve),	Arı, akrep, yılan sokmaları, Romatizma (Yaprak), Hemoroid, Kabızlık (Meyve), Kısırlık (Toprak Üstü),	Romatizma, İdrar söktürücü (Meyve, Yaprak)	Süperge yapımı (Sap)

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

		Çiçek), Kanser, Egzema, Hemoroid (Meyve), Diş ağrısı, İltihap (Kök)					
<i>Satureja hortensis</i> (Azıbra)	Gıda (Yaprak)	-	-	-	-	-	Gıda (Yaprak, Gövde)
<i>Smilax excelsa</i> (Diken uçu, Kırçan otu)	Gıda (Yaprak, Genç sürgün, Dal), Zindelik verici (Kök)	Mide ağrısı, Yara (Genç sürgün, Yaprak, Kök)	-	Kanser (Taze sürgün), Gıda (Yaprak, Genç sürgün), Sakız gibi çiğnenir (Meyve)	Gıda (Taze dal, Yaprak)	Gıda (Genç Sürgün)	Şeker hastalığı (Taze sürgün)
<i>Solanum melongena</i> (Pathican, Baldırcan)	Gıda (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Tanacetum parthenium</i> (Papatya)	Sakinleştirici i ve rahatlık verici, Gıda (Çiçek)	-	-	Grip, Ses kısıklığı, Boğaz rahatlatıcı (Kapitulum)	-	-	-
<i>Taraxacum laevigatum</i> (Karahindibağ)	Hayvan yemi (Toprak Üstü), Romatizma, İltihap, Gıda (Kapitulum), Yara iyileştirici (Lateks)	-	-	-	-	-	-
<i>Thymus longicaulis</i> (Kekik, Asıbra, Azıbra, Yabani Kekik)	Solunum yolları enfeksiyonla rı, Öksürük, Bronşit, Baharat, Ödem attractıcı, Eklem ağrısı (Yaprak,	Adet ağrısı (Yaprak), Romatizm a, Öksürük, Soğuk algınlığı (Toprak Üstü)	-	Mide rahatsızlıkla rı, Şeker düşürücü (Toprak Üstü), Baharat (Yaprak)	Nefes darlığı, Hazımsızlık (Toprak üstü)	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

	Toprak üstü)						
<i>Tilia tomentosa</i> (Ihlamur)	Soğuk algınlığı, Toksin madde attırıcı, Gıda (Yaprak, Brakte)	-	-	Öksürük, Soğuk algınlığı, Grip, Göğüs yumuşatıcı (Çiçek), Yakacak, Eşya yapımı (Gövde)	-	-	-
<i>Trachystemon orientalis</i> (Kaldirik, Kaldirek, Galdırık, Hodan, Ispit, Tomaro)	Gıda (Yaprak, Gövde), Kabızlık, Balgam söktürücü, Öksürük (Yaprak)	-	-	-	Gıda (Toprak üstü)	Gıda (Çiçek, Dal)	-
<i>Trifolium hybridum</i> (Yonca)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	Hayvan Yemi (Toprak Üstü)	-	-	-
<i>Trifolium pratense</i> (Yonca)	Hayvan yemi (Toprak Üstü)	-	-	-	-	-	-
<i>Triticum durum</i> (Buğday)	Hayvan yemi (Sap), Gıda (Tohum)	-	-	-	-	-	-
<i>Urtica dioica</i> (Isırgan, Isırgan otu, Dalan)	Gıda(Toprak üstü, Yapraklar), Romatizma, Mide ağrısı, Kanser (Yaprak), Zindelik verici (Tohum)	Romatizm a, Diz ağrısı, Egzema, Diyabet, Böbrek taşı, Hemoroid (Yaprak), Kanser, Hemoroid (Toprak Üstü), Kanser,	Gıda (Yaprak)	Güneş yanığı, Şeker hastalığı, Kanser, Gıda (Toprak Üstü), Öksürük, Bronşit, Kanser, Böbrek iltihabı (Tohum),	Bronşit (Toprak Üstü), Gıda (Yaprak)	Gıda (Gövde, Yaprak) Kanser, İdrar yolu tedavisi (Kök), Kanser, Öksürük tedavisi (Yaprak), Solunum ve Akciğer	Kanser, İç Hastalıkları (Yaprak, Sap)

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

		Astım (Tohum)		Romatizma, Guatr (Yaprak) böbrek taşı düşürücü, balgam sökücü		hastalıkları (Tohum)	
<i>Vicia faba</i> (Bakla)	Gıda (Meyve, Tohum, Yaprak), Yara iyileştirici (Tohum)	-	-	-	Gıda (Meyve)	-	-
<i>Vinca major</i> (Menekşe)	Süs bitkisi (Yaprak, Çiçek)	-	-	-	-	-	-
<i>Viscum album</i> (Ökse otu, Armut purçu, Çekem)	Öksürük, Boğaz enfeksiyonu (Yaprak)	Kalp rahatsızlığı 1 (Yaprak), Diyabet (Genç sürgün), Böbrek Taşı (Meyve)	-	Şeker hastalığı, Hipertansiyon (Yaprak), Yapıştırıcı yapımı (Meyve)	-	-	-
<i>Vitis labrusca</i> (Kara üzüm, Kokulu üzüm)	Gıda (Meyve, Yaprak), Vucüt direnci arttırıcı, Soğuk algınlığı (Meyve)	-	-	-	-	-	-
<i>Zea mays</i> (Mısır)	Hayvan yemi (Toprak Üstü), İdrar söktürücü (Püskül)	İshal (Tohum)	-	İdrar söktürücü, Böbrek taşı düşürücü, Sigara gibi içilir (Püskül), Hayvan yemi (Toprak Üstü), Gıda (Tohum)	-	Hemoroid, İdrar söktürücü (Püskül)	Gıda (Tohum)
<i>Zinnia elegans</i> (Papatya)	Süs bitkisi (Tüm bitki)	-	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. (devam) Araştırmada tespiti yapılan bitki ve mantarların kullanım amaçlarının yakın çevrede yapılan diğer etnobotanik çalışmalarda tespit edilen bitkilerin kullanım amaçları ile karşılaştırılması.

<i>Zinnia angustifolia</i> (Papatya)	Süs bitkisi (Tüm bitki)	-	-	-	-	-	-
---	----------------------------	---	---	---	---	---	---

Allium porrum bitkisinin gövde ve yaprakları yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı kulak ağrısı için kullanılmaktadır. Bu bitkinin ülkemizde kullanımı yaygındır.

Amaranthus hybridus bitkisinin yapılan çalışmada yaprakları ve genç sürgünleri, Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprak ve taze filizleri besin olarak tüketilmektedir. Bu bitkinin kullanımı her iki çalışma için benzerdir.

Anethum graveolens bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada hazmı kolaylaştırıcı ve besin olarak, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında ise böbrek rahatsızlıkları ve bacak ödemi için kullanılmaktadır.

Anthemis cotula L. bitkisinin çiçekleri yapılan çalışmada baş ağrısına karşı ve sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı romatizma tedavisinde kullanılmaktadır.

Anethum graveolens bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada hazmı kolaylaştırıcı ve besin olarak, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında ise böbrek rahatsızlıkları ve bacak ödemi için kullanılmaktadır.

Anthemis cotula L. bitkisinin çiçekleri yapılan çalışmada baş ağrısına karşı ve sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı romatizma tedavisinde kullanılmaktadır.

Arum orientale bitkisinin yumrusu yapılan çalışmada hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında meyve ve yumrusu öksürük, egzama, hemoroit, kanser tedavisinde kullanılmaktadır. Yumru kısmının hemorit tedavisinde kullanılması yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Bellis perennis bitkisinin kapitulum kısmı yapılan çalışmada ağrı dindirici, sinir yatıştırıcı, gıda, saç rengi açıcı, toprak üstü kısmı süs amaçlı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında çiçek kısmı mide ağrısı, bağırsak ve iç hastalıklarında, Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında kapitulum ve yaprak kısmı boğaz ağrısı, soğuk algınlığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Beta vulgaris bitkisinin kök ve yaprak kısmı yapılan çalışmada besin olarak, kanser, tansiyon hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı apse ve saçları beslemek için kullanılmaktadır.

Brassica oleracea bitkisinin yaprak ve sap kısmı yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı baş ağrısı, sırt ağrısı, kemik ağrısı ve saç dökülmesine karşı kullanılmaktadır.

Brassica oleracea var. acephala bitkisinin yaprak ve sap kısmı yapılan çalışmada besin, yaprak kısmı da hayvanlarda süt arttırıcı olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı bademcik iltihabı, romatizma, ağrılarına karşı ve besin olarak kullanılmaktadır.

Capsicum annuum bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında meyvesi apseye karşı kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Carpinus betulus bitkisinin gövde ve dal kısmı yapılan çalışmada yakacak olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında gövdesi meyve kasası ambalaj malzemesi olarak, Koca' nın (2003) çalışmasında gövde kısmı inşaat, toprak üstü kısmı yakacak olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında gövde kısmının yakacak olarak kullanılması yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Castanea sativa bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada besin, kabuk kısmı ağrı kesici, gövde ve dalları da baston yapımında kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı şeker, astım, bronşit hastalıklarında kullanılırken, meyvesi besin olarak tüketilmektedir. Koca' nın (2003) çalışmasında gövde kısmı inşaat malzemesi ve yakacak olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında meyvesinin besin olarak kullanımı yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Chaerophyllum byzantinum bitkisinin yaprakları yapılan çalışmada yara iyileştirici ve besin olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları hayvan yemi, gövde kısmı besin olarak kullanılmaktadır.

Chelidonium majus bitkisinin lateks kısmı yapılan çalışmada siğil, temre ve nasır tedavisinde, yaprak kısmı sarılık tedavisi ve karaciğer iltihabına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında kök kısmı mantar, siğil, açık yaralarda kanı durdurmak için kullanılırken, Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında lateks ve toprak üstü kısmı idrar söktürücü, yara iyileştirici ve egzama tedavisinde kullanılmaktadır.

Chondrilla juncea bitkisinin gövdesi yapılan çalışmada sakız ve hazmı kolaylaştırıcı olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında lateks kısmı besin olarak kullanılmaktadır.

Cichorium intybus bitkisinin kök kısmı yapılan çalışmada öksürük kesici ve bronşit tedavisinde kullanılırken toprak üstü kısmı büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı fistül kanamalarında, Erdem' in (2018) çalışmasında kök kısmı astım ve ülser hastalıklarında, Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında lateks kısmı hemoroit, egzama, sedef, toprak üstü kısmı şeker hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında kök kısmının besin olarak kullanıldığı kaydedilmiştir.

Cirsium vulgare bitkisinin çiçek ve yaprak kısmı yapılan çalışmada ödem attırıcı, soğuk algınlığı ve saç dökülmesine karşı kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında gövde kısmı besin olarak tüketilmektedir.

Citrullus lanatus bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin olarak tüketilirken, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında böbrek taşı tedavisinde kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Coriandrum sativum bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada mide hazımsızlığı, kan şekerinin düşürülmesinde, yaprak ve tohum kısmı baharat olarak kullanılırken, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı mide ağrısına karşı kullanılmaktadır.

Cornus mas bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada nezle ve grip hastalıklarına karşı kullanılırken gövde ve dal kısmı baston yapımında kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.'nin (2019) çalışmasında meyve kısmı diyabet, karın ağrısı, ishal tedavisinde, dal kısmı baş ağrısı, diş ağrısına karşı kullanılmaktadır. Erdem (2018), Kızıllarslan (2008) ve Koca' nın (2003) çalışmalarında meyve kısmı besin olarak tüketilirken Koçyiğit' in (2005) çalışmasında ishal tedavisinde kullanılmaktadır. Aynı bitkinin yaprak kısmı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında boya olarak kullanılmaktadır.

Corylus avellana bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin ve yağ olarak, kabuk ve dal kısmı da yakacak olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı karın ağrısına karşı, meyvesi titremeye karşı kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında meyve kabuğu ve gövdesi yakacak, yaprakları besin olarak kullanılırken kabuk kısmının yakacak olarak kullanılması yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Cota tinctoria bitkisinin çiçek kısmı yapılan çalışmada kumaş boyası, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında kapitulumlari rahatlatıcı ve sakinlik verici besin olarak tüketilmektedir.

Cucurbita maxima bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında tohumları bağırsak solucanlarına karşı kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Cucurbita moschata bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada besin, süs eşyası olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprakları besin olarak tüketilmektedir. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Cydonia oblonga bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada besin olarak tüketilirken yaprakları öksürük, mide ağrısına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı soğuk algınlığı, grip, göğüs ağrısı, öksürük tedavisinde kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları soğuk algınlığı, öksürük, göğüs yumuşatıcı, boyar malzeme, meyveleri de besin olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında meyveleri kan şekeri düşürücü olarak, Koca'nın (2003) çalışmasında yaprak kısmı hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Bu bitkinin yaprak ve meyve kısmının kullanımı yapılan çalışma ile Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında benzerlik göstermektedir. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Equisetum arvense bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada böbrek hastalıkları, idrar söktürücü, ödem arttırıcı, romatizma, ağrı kesici olarak kullanılırken, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında böbrek taşı, nefrit, kardiyovasküler sorunlar için, Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında böbrek sorunları için kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada bu bitkinin toprak üstü kısmının böbrek rahatsızlıklarındaki kullanımı, Gürbüz ve vd.' nin (2019) ve Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasındaki ile benzerlik göstermektedir.

Euphorbia helioscopia bitkisinin lateks kısmı yapılan çalışmada siğil tedavisinde, Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında lateks kısmı siğil tedavisinde, yaprak kısmı hemoroit

tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada lateks kısmının siğil tedavisinde kullanımı Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasındaki ile benzerlik taşımaktadır.

Fagus orientalis bitkisinin gövde ve dal kısmı yapılan çalışmada yakacak olarak kullanılırken, Koca' nın (2003) çalışmasında dal kısmı yakacak ve inşaat malzemesi olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada dal kısımlarının yakacak olarak kullanılması Koca' nın (2003) çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Ficaria verna bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Kızıllarlan' ın (2008) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmalarında yaprak kısmı besin olarak tüketilmektedir.

Ficus carica bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin olarak, dal ve lateks kısmı ise siğil tedavisinde kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında lateks kısmı siğil ve ben tedavisinde, meyve kısmı ise şişkinlik, hazımsızlık, kabızlığa karşı kullanılmaktadır. Kızıllarlan' ın (2008) çalışmasında lateks kısmı siğil, cilt kanseri, kanser, saçkırana karşı, meyve kısmı bağırsak yumuşatıcı, besin olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında lateks kısmı siğil, yaprak kısmı hemoroide karşı kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında meyvesi bağırsak hastalıklarına karşı ve besin olarak, yaprak kısmı ülser tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada lateks kısmının siğil tedavisinde kullanımı ile Kızıllarlan' ın (2008), Gürbüz ve vd.' nin (2019) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Fragaria vesca bitkisinin meyvesi yapılan çalışmada, Erdem (2018) ve Koyuncu' nun (2005) çalışmasında besin olarak kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Helleborus orientalis bitkisinin rizomları yapılan çalışmada büyükbaş hayvanların kulaklarına küpe olarak takılarak kullanılmaktadır. Kızıllarlan' ın (2008) çalışmasında yaprakları büyükbaş hayvanlarda ishalinin giderilmesi için, rizomları ineklerin kulaklarının delinmesinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında rizomları soğuk algınlığına karşı hayvanların kulaklarına takılarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada rizomların büyükbaş hayvanların kulaklarındaki kullanımı Koçyiğit' in (2005) ve Kızıllarlan' ın (2008) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir.

Heracleum platytaenium bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada sütünün yağlı olması için büyükbaş hayvanlarda yem olarak kullanılmaktadır. Kızıllarlan' ın (2008)

alışmasında yaprak kısmı hayvanlarda sütün arttırılması için yem olarak kullanılmaktadır ve yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Hypericum calycinum bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada bebeklerde pişik tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) alışmasında iek kısmı nefes darlığına karşı, toprak üstü kısmı kumaş boyası olarak kullanılmaktadır.

Hypericum perforatum bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada mide ağrısı, sakinleştirici olarak, Erdem' in (2018) alışmasında besin olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) alışmasında toprak üstü kısmı mide ağrısı, ülser, kanser, böbrek iltihabı, yara ve kesik tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) alışmasında toprak üstü kısmı yara iyileştirici, iek kısmı diyabet tedavisinde kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) alışmasında iek kısmı ülsere karşı, iek ve dal kısmı yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Juglans regia bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada kolesterol ve öksürüğe karşı aynı zamanda besin olarak, yaprak kısmı da tansiyona karşı kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) alışmasında meyvesi besin, gövde kısmı kereste, meyve ve yaprak kısmı boyar madde eldesi için kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) alışmasında meyve kısmı kabızlık tedavisinde, gövde kısmı mobilya sektöründe kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) alışmasında meyve ve yaprakları bronşit ve siğil tedavisinde, meyve kabukları boya amaçlı kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada meyve kısmının besin olarak kullanımı, Erdem' in (2018) alışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Laurus nobilis bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada ağrı giderici, baharat, besin, haşere kovucu olarak, Koyuncu' nun (2005) alışmasında kalp hastalıklarına karşı ve yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) alışmasında yaprakları egzema tedavisinde, Koçyiğit' in (2005) alışmasında baharat olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının baharat olarak kullanımı Koyuncu' nun (2005) ve Koçyiğit' in (2005) alışmalarındaki kullanımı ile benzerlik göstermektedir. Ülkemiz genelinde baharat olarak kullanımı yaygındır.

Malva nicaeensis bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada grip, öksürük, ödem attırıcı, kas ağrısı, gaz şişkinliği, şeker hastalığına karşı, toprak üstü kısmı besin olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) alışmasında yaprak kısmı mide ülseri ve reflüye karşı kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) alışmasında yaprakları besin olarak kullanılırken, meyveleri boncuk ve kolye yapımı amacı ile kullanılmaktadır. Yapılan

çalışmada yaprak kısmının besin olarak kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki ile benzerlik göstermektedir.

Medicago arabica bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada büyükbaş hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları besin olarak kullanılırken, toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada tüm bitki kısmının hayvan yemi olarak kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki ile benzerlik göstermektedir.

Melissa officinalis bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada ve Koçyiğit' in (2005) çalışmasında baharat olarak kullanılmaktadır.

Mentha longifolia subsp. *typhoides* bitkisinin yaprak ve sap kısmı yapılan çalışmada baharat, hayvan yemi ve iltihap söktürücü olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.'nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı adet ağrısı, hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında toprak üstü kısmı iltihaplı yaralarda ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Mespilus germanica bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin, yaprak kısmı mide ağrısına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak ve dalları ishale karşı kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında gövde kısmı grip ve öksürük tedavisinde kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında meyveleri besin olarak tüketilmektedir. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı böbrek taşı tedavisi, meyveleri şeker hastalığı, ishale tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit'in (2005) çalışmasında meyve kısmı besin olarak tüketilmektedir. Yapılan çalışmada meyve kısmının besin olarak tüketilmesi Koca' nın (2003) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir.

Morus alba bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada kuvvet artırıcı, besin olarak tüketilmekte, yaprak kısmı yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında meyveleri besin olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında meyveleri besin, yaprakları idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında meyveleri besin olarak tüketilirken, yaprak kısmı şeker ve bağırsak hastalıkları tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada meyve kısmının besin olarak tüketilmesi Erdem' in (2018), Koyuncu' nun (2005) ve Kızıllarslan' ın (2008) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir. Ülkemiz genelinde meyvelerinin gıda olarak kullanımı yaygındır.

Oenanthe pimpinelloides bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada besin, yaprak kısmı yara iyileştirici, kökleri de iltihaplı yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı ülser, reflüye karşı Kızıllarslan'ın (2008) çalışmasında besin olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak ve gövde kısmı kansere karşı kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında yaprak kısmı besin olarak tüketilmektedir.

Petasites hybridus bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları ağrı giderici, kabakulak, yara iyileştirici, hayvan yemi, şemsiye olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak ve sap kısmı besin olarak kullanılmaktadır. Yaprak kısmının yapılan çalışmada yara iyileştirici olarak kullanılması Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki benzerlik göstermektedir.

Petroselinum crispum bitkisinin yaprak ve dal kısmı yapılan çalışmada tansiyon, kolesterol düzenleyici, idrar söktürücü ve besin olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak ve toprak üstü kısmı bronşit, öksürük, ülser, reflü, diyabet tedavisinde, kök kısmı böbrek taşlarına karşı kullanılmaktadır.

Phaseolus vulgaris bitkisinin taze meyve ve tohum kısmı yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak kısmı besin olarak kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Phytolacca americana bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada renk verici boyar madde olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı besin, meyve kısmı renk verici olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında meyve ve yaprak kısmı romatizmal hastalıklara karşı kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada meyve kısmının renk verici olarak kullanılması Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki kullanımı ile benzerlik göstermektedir.

Pinus sylvestris bitkisinin kozalakları yapılan çalışmada nefes darlığı, astım, öksürüğe karşı, gövde ve dal kısımları diş ağrısı, diz ağrısına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında reçine kısmı soğuk algınlığı ve nefes darlığına karşı kullanılmaktadır.

Pisum sativum bitkisinin tohum kısmı yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd. (2019) çalışmasında tohum kısmı iç hastalıkları, kanser ve tüberküloz tedavisinde kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde gıda bitkisi olarak kullanımı yaygındır.

Plantago lanceolata bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı nefes darlığı, mide ağrısı, diyabet, yanık, apseye karşı kullanılmaktadır. Koçyiğit'in (2005) çalışmasında yaprak, meyve kısmı yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında yaprakları siğil tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının yara iyileştirici olarak kullanımı Koçyiğit' in (2005) çalışmasındaki kullanımı ile benzerdir.

Plantago major bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada öksürük, nefes darlığı, balgam söktürücü, iltihaplı yaralara karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı iltihaplı yara, apse, kanser, mide ağrısı, karaciğer kanseri, hemoroit, diyabet tedavisinde, çiçekleri ise kabızlık, hemoroide karşı kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında yaprakları besin olarak kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı damar açıcı, mide ağrısı, vücut kaşıntısı ve tansiyona karşı, tohumları öksürük kesici, soğuk algınlığı, ishal, bronşit, astım tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında yaprak kısmı kan şekerini ayarlamak, yara iyileştirici olarak, meyveleri hemoroide karşı kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak kısmı iltihaplı yaralar, hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının iltihaplı yaralara karşı kullanılması, Gürbüz ve vd. (2019), Koçyiğit (2005) ve Koca' nın (2003) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir.

Platanus orientalis bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada romatizmaya karşı kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında gövde kısmı kereste endüstrisinde, Koyuncu' nun (2005) çalışmasında meyve kasası ve ambalaj malzemesi yapımında kullanılmaktadır.

Populus alba bitkisini gövde ve dalları yapılan çalışmada yakacak olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında ve Erdem' in (2018) çalışmasında kereste endüstrisinde kullanılmaktadır.

Portulaca oleracea bitkisinin yaprak, dal kısmı yapılan çalışmada idrar söktürücü ve besin olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı kabızlığa karşı kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında yaprak ve genç sürgünler besin olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının besin olarak kullanılması Koyuncu' nun (2005) çalışmasındaki ile benzerlik göstermektedir. Ülkemiz

genelinde gıda bitkisi olarak kullanımı yaygındır.

Potentilla reptans bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada hayvan yemi ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında yaprak ve gövde kısmı kabızlık, ateş düşürücü, kuvvet verici olarak kullanılmaktadır.

Prunus avium bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin olarak, sap kısmı da öksürüğe karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında meyve sapları kabızlık, bronşit, böbrek hastalıkları ve ayak ödemeine karşı kullanılmaktadır. Koca'nın (2003) çalışmasında meyve sapı çocuklarda altına kaçırma için kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde meyvelerinin gıda olarak kullanımı yaygındır.

Prunus cerasus bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında meyve kısmı karın ağrısı, ishal ve anemiye karşı kullanılmaktadır. Ülkemiz genelinde meyvelerinin gıda olarak kullanımı yaygındır.

Prunus laurocerasus bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada bağışıklık güçlendirici, kanser hastalıklarına karşı ve besin olarak, yaprak kısmı ağrı kesici, hemoroid tedavisinde, kök kısmı da saçırana karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprakları siroz, diyabet, karın ağrısı, ülser, mide kanseri, kabakulak, meyve kısmı diyabet, bağırsak hastalıkları, kolesterol, tohumları da diyabet tedavisinde kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında yaprak ve dal kısmı çelenk yapımında kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında meyveleri besin olarak tüketilmektedir. Yapılan çalışmada meyve kısmının besin olarak kullanımı Koca' nın (2003) çalışmasındaki kullanımı ile benzerdir.

Robinia pseudoacacia bitkisinin dal kısmı yapılan çalışmada oyuncak yapımında kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında çiçek kısmı bronşit, soğuk algınlığı, rahim kanserine karşı kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında çiçekleri baş ağrısına karşı kullanılmaktadır.

Rosa canina bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin, soğuk algınlığı ve grip için, kök kısmı da hemoroit ve öksürüğe karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı soğuk algınlığı, mide ağrısı, hemoroit, kabızlık, romatizma, çiçek kısmı da böbrek taşı için kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında yaprak kısmı kabızlık ve sıtma hastalığına karşı, meyve ve kök kısmı şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında meyveleri kadın hastalıkları, şeker hastalığı, öksürük, soğuk algınlığı, grip, astım hastalıkları için ve besin olarak

kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında meyve kısmı soğuk algınlığına karşı ve besin olarak kullanılmaktadır. Koyuncu'nun (2005) çalışmasında kök kısmı süs eşyası yapımında meyve, genç sürgünleri de besin olarak tüketilmektedir. Yapılan çalışmada meyve kısmının soğuk algınlığı ve grip için kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmasındaki kullanımı ile benzerdir. Ülkemiz genelinde meyvelerinin gıda olarak kullanımı yaygındır.

Rosmarinus officinalis bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada migren, öksürük, romatizma, eklem ağrısına karşı, ayrıca besin ve baharat olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları kalp rahatsızlıkları ve uykusuzluğa karşı, sakinleştirici ve koku verici olarak, toprak üstü kısmı sivrisinek kovucu olarak kullanılmaktadır.

Rubus hirtus bitkisinin meyve kısmı yapılan çalışmada besin olarak ve ağız içi yaralarına karşı, kök kısmı adet ağrıları, hemoroit ve kabızlığa karşı, yaprak kısmı kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak ve genç sürgün kısmı mide ağrısı, yaralara karşı, kök kısmı diyabet, böbrek hastalıkları, mide ülserine, meyveleri de anemiye karşı kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında dal kısmı damar tıkanıklığına karşı, kökleri deri hastalıkları, idrar yolları rahatsızlıkları yara iyi edici ve vücut kaşıntısına karşı, meyveleri de besin olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında yaprakları yara iyi edici, kan durdurucu olarak, meyveleri besin, kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Koca'nın (2003) çalışmasında kökleri mide rahatsızlığına, yaprakları da kan durdurma, yara kurutmada kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada meyve kısmının besin olarak kullanılması Kızıllarslan' ın (2008) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmalarındaki kullanımı ile benzerdir. Ayrıca yapılan çalışmada yaprak kısmını kan durdurucu özelliği Koçyiğit' in (2005) ve Koca' nın (2003) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir.

Rumex conglomeratus Murray bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada yara iyileştirici, kaşıntı giderici ve besin olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı mide ülseri ve reflüye karşı kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak kısmı ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Salix babylonica bitkisinin gövde ve dal kısmı yapılan çalışmada oyuncak yapımında kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı diyabet tedavisinde, Koçyiğit' in (2005) çalışmasında dal ve yaprak kısımları öksürük ve mantar

tedavisinde kullanılmaktadır.

Salvia tomentosa bitkisinin yaprak ve dal kısmı yapılan çalışmada boğaz ağrısı, öksürük, soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında toprak üstü kısmı bağırsak spazmı ve diyabete karşı kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında toprak üstü kısmı vücut kırgınlığına karşı kullanılmaktadır.

Sambucus ebulus bitkisinin yaprak kısmı yapılan çalışmada yara iyileştirici, karın ağrısı, hayvan yemi olarak, çiçek kısmı solunum yolu hastalıkları tedavisinde, meyveleri de hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı ağrı, romatizma, güneş çarpması, adet ağrıları, arı sokması, yaprak ve çiçek kısmı mide ağrısı ve hemoroid tedavisi, meyveleri kanser, egzama, hemoroit, kök kısmı da diş ağrısı, iltihap için kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında meyveleri ilaç yapımında kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında yaprak kısmı yara iyi edici, kene düşürücü, ısırgan dalaması, ağrı giderici, meyveleri de hemoroit ve mide ağrısı için kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında yaprakları arı, akrep ve yılan sokmaları, romatizma, meyveleri hemoroit ve kabızlık, toprak üstü kısmı da kısırlıkta kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında meyve ve yaprakları romatizma, idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında sap kısmı süpürge yapımında kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının yara iyileştirici, ağrı giderici olarak kullanılması ile meyve kısmının hemoroit tedavisindeki kullanımı Gürbüz ve vd.' nin (2019) ve Kızılarıslan' ın (2008) çalışmalarındaki kullanımları ile benzerlik göstermektedir.

Satureja hortensis bitkisinin yaprakları yapılan çalışmada ve Koca' nın (2003) çalışmasında baharat olarak kullanılmaktadır.

Smilax excelsa bitkisinin yaprak, genç sürgün ve dalları yapılan çalışmada besin, kök kısmı zindelik verici olarak tüketilmektedir. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında genç sürgün, yaprak ve kök kısmı mide ağrısı, yaralara karşı kullanılmaktadır. Kızılarıslan' ın (2008) çalışmasında taze sürgünleri kanser, yaprak ve genç sürgünleri besin, meyve kısmı da sakız olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında taze dal ve yaprakları besin olarak tüketilmektedir. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında genç sürgünleri besin olarak tüketilmektedir. Koca' nın (2003) çalışmasında taze sürgünler şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak, genç sürgünlerin besin olarak kullanılması Kızılarıslan' ın (2008) ve Koyuncu' nun (2005) çalışmalarındaki kullanımları

ile benzerlik göstermektedir.

Tanacetum parthenium bitkisinin çiçek kısmı yapılan çalışmada sakinleştirici ve rahatlık verici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında kapitulum kısmı grip, ses kısıklığı, boğaz rahatlatıcı olarak kullanılmaktadır.

Thymus longicaulis bitkisinin yaprak ve toprak üstü kısmı yapılan çalışmada solunum yolları enfeksiyonları, öksürük, bronşit, baharat, ödem attırıcı ve eklem ağrılarına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı adet ağrısı, toprak üstü kısmı romatizma, öksürük, soğuk alınlığına karşı kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında toprak üstü kısmı mide rahatsızlıkları, şeker düşürücü, yaprakları baharat olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında toprak üstü kısmı nefes darlığı ve hazımsızlık tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada toprak üstü kısmının öksürük, soğuk alınlığına karşı kullanımı Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasıyla benzerlik gösterirken, baharat olarak kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Tilia tomentosa bitkisinin yaprak ve brakte kısmı yapılan çalışmada soğuk alınlığı, toksin madde attırıcı, besin olarak kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında çiçek kısmı öksürük, soğuk alınlığı, grip tedavisinde ve göğüs yumuşatıcı olarak, gövdesi yakacak ve eşya yapımında kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada çiçek kısmının soğuk alınlığı tedavisinde kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki kullanımı ile benzerlik göstermektedir.

Trachystemon orientalis bitkisinin yaprak ve gövde kısmı yapılan çalışmada besin, kabızlık, balgam söktürücü olarak, yaprakları öksürüğe karşı kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında çiçek ve dalları besin olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında toprak üstü kısmı besin olarak tüketilmektedir. Bu bitkinin besin olarak kullanımı Koyuncu' nun (2005) ve Koçyiğit' in (2005) çalışmasındaki kullanımı ile benzerlik göstermektedir.

Trifolium hybridum bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada ve Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Urtica dioica bitkisinin gövde ve yaprak kısmı yapılan çalışmada besin, yaprak kısmı romatizma, mide ağrısı, kansere tedavisine karşı, tohumları zindelik verici olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı romatizma, diz ağrısı, egzama, diyabet, böbrek taşı, hemoroit tedavisi, toprak üstü kısmı kanser, hemoroit

tedavisi, tohumları kanser ve astım tedavisinde kullanılmaktadır. Erdem' in (2018) çalışmasında yaprak kısmı besin olarak tüketilmektedir. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında toprak üstü kısmı, güneş yanığı, şeker hastalığı ve kansere karşı, tohumları öksürük, bronşit, kanser, böbrek iltihabı hastalıkları tedavisi, yaprakları böbrek taşı düşürücü, balgam sökücü romatizma, guatr tedavisinde kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında toprak üstü kısmı bronşit, yaprakları besin olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında gövde ve yaprak kısmı besin olarak, kökleri kanser, idrar yolu tedavisinde, yaprak kısmı kanser, öksürük tedavisinde, tohumları solunum ve akciğer hastalıklarında kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında yaprak ve sap kısmı kanser, iç hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada yaprak kısmının romatizma hastalığına karşı kullanılması Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasındaki kullanımı ile benzerlik gösterirken besin olarak kullanılması Erdem (2018), Koçyiğit (2005) ve Koyuncu' nun (2005) çalışmalarıyla, kanser tedavisinde kullanılması Gürbüz ve vd. (2019), Koyuncu (2005) ve Koca' nın (2003) çalışmalarındaki ile benzerlik göstermektedir.

Vicia faba bitkisinin tohum ve taze meyveleri yapılan çalışmada besin, tohumları yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır. Koçyiğit' in (2005) çalışmasında meyve kısmı besin olarak tüketilmekle birlikte ülkemiz genelinde gıda olarak kullanımı yaygındır.

Viscum album bitkisinin yaprakları yapılan çalışmada öksürük, boğaz enfeksiyonlarına karşı kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında yaprak kısmı kalp rahatsızlıklarına, genç sürgünleri diyabet tedavisi, meyveleri de böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında yaprakları şeker hastalığı, hipertansiyon tedavisinde, meyveleri yapıştırıcı yapımında kullanılmaktadır.

Zea mays bitkisinin toprak üstü kısmı yapılan çalışmada büyükbaş hayvanlarda yem olarak, püskül kısmı idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Gürbüz ve vd.' nin (2019) çalışmasında tohum kısmı ishale karşı kullanılmaktadır. Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasında püskül kısmı idrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü olarak ve sarma sigara yapımında, toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak, tohumları besin olarak kullanılmaktadır. Koyuncu' nun (2005) çalışmasında püskül kısmı hemoroit, idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Koca' nın (2003) çalışmasında tohumları besin olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada toprak üstü kısmının hayvan yemi olarak kullanılması ve püskül kısmının idrar söktürücü olarak kullanımı Kızıllarslan' ın (2008) çalışmasındaki kullanımı ile benzerlik gösterirken, aynı şekilde püskül kısmının idrar

söktürücü olarak kullanımı Koyuncu' nun (2005) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Karşılaştırma sonucuna göre yapılan çalışmada teşhis edilen bitkiler takson bazında incelendiğinde, bulunan bitkilerin sayısı bakımından en fazla benzerliğin Sakarya (Geyve) yöresinde yapılan Koyuncu' nun (2005) çalışmasında olduğu, en az benzerliğin ise Akçakoca yöresinde yapılan Koca' nın (2003) çalışmasında bulunduğu görülmüştür. Yapılan çalışma ile karşılaştırma yapılan diğer yakın bölge çalışmaları incelendiğinde en yaygın kullanımı olan taksonların *Bellis perennis*, *Castanea sativa*, *Cichorium intybus*, *Cornus mas*, *Corylus avellana*, *Cydonia oblonga*, *Euphorbia helioscopia*, *Ficus carica*, *Helleborus orientalis*, *Hypericum perforatum*, *Mentha longifolia* subsp. *typhoides*, *Mespilus germanica*, *Oenanthe pimpinelloides*, *Plantago lanceolata*, *Plantago major*, *Platanus orientalis*, *Rosa canina*, *Rubus hirtus*, *Sambucus ebulus*, *Smilax excelsa*, *Thymus longicaulis*, *Urtica dioica*, *Viscum album* ve *Zea mays* olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada; *Alcea apterocarpa*, *Alnus glutinosa*, *Alopecurus myosuroides*, *Avena sativa*, *Calystegia sepium*, *Diospyros lotus*, *Dorycnium graecum*, *Echium vulgare*, *Eruca vesicaria*, *Galega officinalis*, *Helianthus tuberosus*, *Hydrangea macrophylla*, *Lactarius salmonicolor*, *Lactifluus volemus*, *Lamium purpureum*, *Lapsana communis*, *Leucanthemum vulgare*, *Lysimachia punctate*, *Malus sylvestris*, *Medicago minima*, *Mentha piperita*, *Mirabilis jalapa*, *Primula vulgaris* subsp. *sibthorpii*, *Prunus cerasifera*, *Pyrus communis*, *Ribes rubrum*, *Rubus discolor*, *Salvia forskahlei*, *Solanum melongena*, *Taraxacum laevigatum*, *Trifolium pretense*, *Triticum durum*, *Vinca major*, *Vitis labrusca*, *Zinnia elegans*, *Zinnia angustifolia* taksonları için karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda herhangi bir kullanım alanı bulunamamıştır.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Gölyaka yöresinde yapılan bu etnobotanik araştırma sonucunda yerleşik halk tarafından çeşitli amaçlarla kullanılan ve zamanla kaybolmaya yüz tutan bitkilerin envanterinin çıkarılarak kaydedilmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda Düzce'nin bir ilçesi olan Gölyaka' da yöre halkı tarafından kullanılan bitkilerin yöresel ve bilimsel isimlerinin yanında halkın bu bitkilerden yararlanma şekillerinin ortaya çıkartılarak gelecek nesillere kaybolmadan aktarılması sağlanacaktır. Etnik bakımdan çok kültürlü bir yapıya sahip olan Düzce' nin diğer ilçelerinde yapılacak olan benzer çalışmalar yörenin etnobotanik potansiyelinin ortaya çıkarılması açısından büyük önem arz etmektedir. Yörede araştırmacılar tarafından yapılacak diğer etnobotanik çalışmalar, hem hasta olmayı önleyici hem de tedavi edici ilaç veya preperatların hazırlanması için önemli bir veri havuzu oluşturacaktır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler ilaç, gıda ve tarım sektörüne katkı sunacak, özellikle ilaç ve gübreleme programlarına dikkat edilen iyi tarım uygulamalarının yaygınlaşarak doğal çevrenin korunmasına katkı sağlayacaktır. Yapılan bu çalışma, çevre ve sağlık teknolojilerinde ihtisaslaşma üniversitesi seçilen Düzce Üniversitesinde yapılacak olan Ar-Ge çalışmalarına ve bölgede katkı sunacaktır.

7. KAYNAKLAR

- [1] Y. Yeşil, “Kürecik (Akçadağ/Malatya) bucağında etnobotanik bir araştırma,” Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2007.
- [2] B. Dikilitaş, “Ovacık (Karabük) ve çevresinin flora ve etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye, 2016.
- [3] M. Koçyiğit, “Yalova ilinde etnobotanik bir araştırma,” Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2005.
- [4] M. Heinrich, J. Barnes, S. Gibbons, E. M. Williamson, *Fundamentals of Pharmacognosy and Phytotherapy*, 2. baskı, Edinburgh, UK: Churchill Livingstone, 2004, ss. 1-309.
- [5] T. Tütenocaklı, “Ayvacık (B1, Çanakkale) ve çevresinin etnobotaniği,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, 2002.
- [6] L. E. Graham, J. M. Graham, L. W. Wilcow, *Bitki Biyolojisi*, 2. baskı, Ankara, Türkiye: Palme Yayıncılık, 2015, ss. 1-497.
- [7] E. A. Çakır, “Traditional knowledge of wild edible plants of Iğdır province (East Anatolia, Turkey),” *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, c. 86, s. 4, ss. 1-20, 2017.
- [8] N. Sadıkoğlu, “Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi”, Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 1998.
- [9] N. Özhatay, M. Koyuncu, S. Atay, A. Byfield, *Türkiye’nin doğal tıbbi bitkilerinin ticareti hakkında bir çalışma*, Doğal Hayatı Koruma Derneği (I.S.B.N. 975-96081-9-7), İstanbul, 1997.
- [10] V. Altay, F. Karahan, “Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma,” *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi/The Black Sea Journal of Sciences*, c. 2, s. 7, ss. 13-28, 2012.
- [11] O. V. Gürsoy, U. K. Gürsoy, “Anadolu’da diş ve diş eti ile ilgili hastalıkların tedavisinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bitkiler, kullanım şekilleri ve bitkisel özellikler,” *Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, c. 7, s. 1, ss. 64-67, 2004.
- [12] E. Faydaoğlu, M. S. Sürücüoğlu, “Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve ekonomik önemi”, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. 11, s. 1, ss. 52-67, 2011.
- [13] Ö. Yumrutaş, “Gaziantep florasına ait bazı lamiaceae türlerinin antioksidan ve radikal temizleme aktivitelerinin belirlenmesi,” Doktora tezi, Biyoloji Anabilim

- Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, 2011.
- [14] N. Sadıkoğlu, "Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi", Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 1998.
- [9] N. Özhatay, M. Koyuncu, S. Atay, A. Byfield, *Türkiye'nin doğal tıbbi bitkilerinin ticareti hakkında bir çalışma*, Doğal Hayatı Koruma Derneği (I.S.B.N. 975-96081-9-7), İstanbul, 1997.
- [10] V. Altay, F. Karahan, "Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma," Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi/The Black Sea Journal of Sciences, c. 2, s. 7, ss. 13-28, 2012.
- [11] O. V. Gürsoy, U. K. Gürsoy, "Anadolu'da diş ve diş eti ile ilgili hastalıkların tedavisinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bitkiler, kullanım şekilleri ve bitkisel özellikler," *Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, c. 7, s. 1, ss. 64-67, 2004.
- [12] E. Faydaoğlu, M. S. Sürücüoğlu, "Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve ekonomik önemi," *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. 11, s. 1, ss. 52-67, 2011.
- [13] Ö. Yumrutaş, "Gaziantep florasına ait bazı lamiaceae türlerinin antioksidan ve radikal temizleme aktivitelerinin belirlenmesi," Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, 2011.
- [14] H. Ertem, *Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'unun Florası*, 2. baskı, Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumları Yayınları, 1987, ss. 1-182.
- [15] T. Baytop, *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi*, 2. baskı, İstanbul, Türkiye: Nobel Tıp Kitapevleri Ltd. Şti. Tayf Ofset Baskı: 1999, ss. 1-480.
- [16] T. Baytop, *Türk Eczacılık Tarihi*, 2. baskı, İstanbul, Türkiye: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2001, ss. 1-472.
- [17] A. Akgül, "Midyat (Mardin) civarında etnobotanik," Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, 2008.
- [18] J. Gray, *Ethnobotany*, London, UK: Chapman&Hall, 1995.
- [19] Y. Öztürk, "İlaç ve tıbbi bitkiler yönünden Hindistan'a bakış," *Pharmacia YJTPA*, c. 30, s. 3, ss. 145-163, 1990.
- [20] S. Yıldırım, "Etnobotanik ve Türk etnobotaniği," *Kebikeç Dergisi*, c. 17, ss. 175-193, 2004.
- [21] E. Şahin Fidan, "Tek Tek dağları eteklerindeki bazı köylerde etnobotanik çalışma," Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, Türkiye, 2008.
- [22] R. Polat, F. Satıl, S. Selvi, "Havran ve Burhaniye (Balıkesir) yörelerinde el sanatlarında yararlanılan bitkiler üzerine etnobotanik araştırmalar," *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, c. 29, s. 1, ss. 1-6, 2013.
- [23] P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Edinburgh, England: Edinburgh University Press, 1965-1985.
- [24] S. Erik, B. Tarıkahya, *Türkiye Florası Üzerine*, Kebikeç, Ankara, Türkiye: Alp Matbaası: 2004, ss. 139-163.

- [25] S. A. Sargın, "Alaşehir ve Çevresinde (Manisa) tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmaları," Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye, 2013.
- [26] G. Kendir, A. Güvenç "Etnobotanik ve Türkiye de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış," *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, c. 30, sayı 1, ss. 49-80, 2010.
- [27] N. Aksoy, N. G. Özkan, S. Aslan, N. Koçer, "Düzce ili botanik tarihi araştırmaları," 2. *Uluslararası Düzce Tarih, Kültür ve Sanat Sempozyumu*, Düzce, Türkiye, 2015, ss. 409-421.
- [28] A. Doğru Koca, Ş. Yıldırım, "Akçakoca (Düzce) ilçesinin genel vejetasyonu üzerine bir araştırma," *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, c. 10, s. 13, ss. 46-56, 2008.
- [29] F. Ceylan, E. Yücel, "Düzce ve çevresinde gıda olarak tüketilen yabancı bitkilerin tüketim biçimleri ve besin ögesi değerleri," *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, c. 15, ss. 1-17, 2015.
- [30] İ. Gürbüz, A. M. G. Özkan, G. Akaydın, E. Salihoğlu, T. Günbatan, F. Demirci, E. Yeşilada, "Folk medicine in Düzce Province (Turkey)", *Turkish Journal of Botany*, c. 43, s. 6, ss. 769-784, 2019.
- [31] A. Sayar, A. Güvensen, F. Özdemir, M. Öztürk, "Muğla ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri," *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, c. 2, ss. 151-160, 1995.
- [32] S. Koçak, "Karaman Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 1999.
- [33] E. Tuzlacı, E. Tolon, "Turkish folk medicinal plants, Part III: Şile (İstanbul)," *Fitoterapia*, c. 71, s. 6, ss. 673-685, 2000.
- [34] I. Şimşek, F. Aytekin, E. Yeşilada, Ş. Yıldırım, "Ankara, Gölbaşı'nda yabancı bitkilerin kullanış amaçları ve şekilleri üzerine bir araştırma," *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, c. 8, s. 2, ss 105-120, 2001.
- [35] A. Savran, Y. Bağcı, M. Kargioğlu, "Gemerek (Sivas) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri," *AKÜ Fen Bilimleri Dergisi*, c. 8, sayı 1, ss. 313-322, 2002.
- [36] I. Şimşek, F. Aytekin, E. Yeşilada, Ş. Yıldırım, "Anadolu'da halk arasında bitkilerin kullanış amaçları üzerinde etnobotanik bir çalışma," *Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı*, Eskişehir, Türkiye, 2002, ss. 434-457.
- [37] A. Kandemir, O. Beyazoğlu, "Köse dağları'nın (Gümüşhane) tıbbi ve ekonomik bitkileri," *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, c. 6, s. 3, ss. 144-153, 2002.
- [38] G. E. Genç, "Çatalca yöresinde etnobotanik bir araştırma," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2003.
- [39] A. Koca, "Akçakoca (Düzce) ilçesinin florası ve etnobotanik özellikleri," Yüksek lisans tezi, Biyoloji Bölümü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, 2003.
- [40] M. M. Korkut, "Arat Dağı (Şanlıurfa) florası ve etnobotanik özellikleri," Yüksek

- lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, Türkiye, 2006.
- [41] B. Elçi, S. Erik, “Güdül (Ankara) ve çevresinin etnobotanik özellikleri,” *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, c. 26, s. 2, ss. 57-64, 2006.
- [42] Ç. Kızılarıslan, “İzmit Körfezi’nin güney kesiminde etnobotanik bir araştırma,” Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2008.
- [43] G. Vural, “Honaz Dağı ve çevresindeki bazı doğal bitkilerin etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye, 2008.
- [44] E. Altundağ, “İğdır ilinin (Doğu Anadolu Bölgesi) doğal bitkilerinin halk tarafından kullanımı,” Doktora tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2009.
- [45] A. Metin, “Mut ve çevresinde yetişen bitkilerin (Mersin) etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye, 2009.
- [46] E. Altundağ, *İğdır’ın Faydalı ve Zehirli Bitkileri*, Malatya, Türkiye: Medipress Matbaacılık ve Yayıncılık, 2010.
- [47] R. Polat, “Havran ve Burhaniye (Balıkesir) çevresinde tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmaları,” Doktora Tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye, 2010.
- [48] E. Yücel, F. Güney, İ. Y. Şengün, “Mihalıççık ilçesinde (Eskişehir/Türkiye) gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler ve bu bitkilerin tüketim şekilleri,” *Biological Diversity and Conservation*, c. 3, s. 3, ss. 158-175, 2010.
- [49] L. Keskin, “Kadınhanı (Konya) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye, 2011.
- [50] E. Tuzlacı, *Türkiye’nin Yabancı Besin Bitkileri ve Ot Yemekleri*, 1. baskı, İstanbul, Türkiye: Alfa Yayınları, 2011, ss. 1-528.
- [51] O. Tugay, İ. Bağcı, D. Ulukuş, E. Özer, M. A. Canbulat, “Kurucuova (Beyşehir, Konya/Türkiye) kasabasında gıda olarak kullanılan doğal bitkiler,” *Biological Diversity and Conservation*, c. 5, s. 3, ss. 140-145, 2012.
- [52] İ. Şenkardeş, “Nevşehir’in Güney illerinde (Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Nevşehir- Merkez, Ürgüp) etnobotanik araştırmalar,” Doktora tezi, Farmasötik Botanik Anabilim, Dalı Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2014.
- [53] T. Tütenocaklı, “Yenice (Çanakkale) ve çevresinde tarımsal bitki biyoçeşitliliği ve etnobotanik araştırmalar,” Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, 2014.
- [54] N. Aksoy, N. G. Özkan, S. Aslan, N. Koçer, “Düzce ili halk kültüründe tıbbi ve yemeklik olarak kullanılan bitkiler” *Düzce Tarih, Kültür ve Sanat Sempozyumu*, Düzce, Türkiye, 2017, ss. 206-221.
- [55] M. Uzun, “İnönü ve Milhangazi (Eskişehir) ilçe ve köylerinde etnobotanik araştırmalar,” Yüksek lisans tezi, Eczacılık Temel Bilimleri Anabilim Dalı, Sağlık

- Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye, 2015.
- [56] G. Kalankan, “Kazdağları'nda (Balıkesir) etnobotanik bir çalışma,” Yüksek lisans tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye, 2017.
- [57] Y. Mumcu, (2018), “Tekirdağ, Çerkezköy ve çevresinde yetişen bitkiler ve etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Giresun Üniversitesi, Giresun, Türkiye.
- [58] A. Karaevli, “Korgan (Ordu) yöresinde gıda olarak tüketilen doğal bazı bitki taksonları ve etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta, Türkiye, 2019.
- [59] Anonim, (2019, 15 Eylül). [Online]. Erişim: <http://duzce.bel.tr/>
- [60] N. Aksoy, N. Güneş Özkan, S. Aslan, N. Koçer, “Düzce ili bitki biyolojik çeşitliliği, endemik, nadir bitki taksonları ve koruma statüleri,” *Düzce'de Tarih ve Kültür, I. Uluslararası Düzce Sempozyumu*, Düzce, Türkiye, 2014, ss. 361-375.
- [61] Anonim, (2019, 19 Eylül). [Online]. Erişim: <https://mgm.gov.tr>.
- [62] T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kuzey İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, “Düzce 16/02/2019 günlük Analiz Raporu,” Türkiye, 2019.
- [63] Anonim, (2019, 19 Eylül). [Online]. Erişim: <https://duzce.ktb.gov.tr>
- [64] Anonim, (2019, 19 Eylül). Erişim: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün Gölyaka ilçesi meteoroloji istasyonu (İstasyon No: 18.289).
- [65] Anonim, (2019, 26 Eylül). [Online]. Erişim: <http://www.duzcenufus.gov.tr>.
- [66] İ. Yıldız, “Gölyaka (Düzce) ilçesi ve çevresi mikrobioyotası üzerinde araştırmalar” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye, 2015.
- [67] N. Aksoy, “Elmacık Dağı (Düzce) vejetasyonu,” Doktora tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2006.
- [68] N. Koçer, “Samandere Vadisi ve Uğur Köyü - Şimşirlik (Düzce) mevki florası” Yüksek lisans tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye, 2012.
- [69] A. Baytop, *İngilizce-Türkçe Botanik Kılavuzu: P.H. Davis'in Flora of Turkey' ine Yardımcı Bir Sözlük*, İstanbul, Türkiye, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1998, ss. 375.
- [70] M. F. Alkayış, “Türkiye türkçesinde bitki adları,” Doktora tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye, 2007.
- [71] O. Koyuncu, “Geyve (Sakarya) ve çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi,” Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye, 2005.
- [72] C. Batı, “Abbaslık Köyü (Bilecik) florası ve etnobotanik özellikleri,” Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, 2018.

8. EKLER

8.1. EK 1: Botanik Terimleri Dizini

Yapılan çalışmada kullanılan bazı botanik terimler ve açıklamaları aşağıda listelenmiştir. Botanik terimlerin açıklanmasında Prof. Dr. Asuman Baytop'un İngilizce-Türkçe Botanik Kılavuzundan faydalanılmıştır [69].

akuminat: tepede birden daralmış ve uzamış.

aken: tek tohumlu, ince perikarp, açılmayan, kuru, küçük meyve.

amentum: ana eksen eğilebilen çiçekleri örtüsüz ve tek eşeyli olan bir çiçek durumu.

anter: sitamenlerde filamentin tepesindeki polen taşıyan şişkin kısım.

apeks: tepede yukarı kıvrık.

brakte: çiçek veya çiçek durumu tabanındaki pulsu veya yapraksı koruyucu organ.

brakteol: brakte ile çiçek arasında çiçek sapı üzerinde pulsu bir organ.

diskoit: tablaya benzeyen, tablamsı.

drupa: eriksi meyva, etli bir meyva şekli.

eliptik: elips şeklinde.

filament: iplik, iplik şeklinde bir organ, özellikle sitamenlerin ipliksi sap kısmı.

foliol: yaprakçık, pennat bir yaprakta yaprak parçacıklarından her biri.

hermafrodit: iki eşeyli, her iki eşeyi beraber yaşayan.

ışınsal: merkezden çevreye yarıçap yönünde ilerleyen.

imparipennat: yaprakçıkları (folioileri) tek sayıda olan pinnat yaprak.

involukrum: braktelerin teşkil ettiği topluluk, kapitulum, umbella gibi çiçek durumlarının tabanındaki brakte topluluğu.

kapitulum: kısa ve etli bir tabla üzerine sapsız dizilmiş çiçeklerin topluluğu.

karpel: ovaryumun cidarını oluşturan, değişikliğe uğramış bir yaprakçık olarak kabul edilen kısımlardan her biri.

korimbus: şemsiyemsi salkım, alt çiçeklerinin sapları üsttekilere nazaran daha uzun olan.

korolla: taç, tam bir çiçekte kaliksin iç tarafında petallerden yapılmış renkli örtü.

lamina: aya, yaprağın, petalin geniş yayık kısmı.

lanseolat: mızraksı.

lateral: yan ile ilgili, yanal.

lirat: kemansı şekilde fakat her iki yanda tabana doğru küçülen loplari bulunan.

merikarp: kısmî meyva, şizokarp (yanlan) bir meyvede kısmî meyvalardan her biri.

monokarpik: bir, iki, veya çok yıllık olmakla beraber ömründe bir kere çiçek açıp meyva veren ve sonra ölen bitki.

nuks: findık, findıksı meyva, sert perikarpli tek tohumlu açılmayan kuru meyve.

oblong: dikdörtgensi, köşeleri yuvarlakça bir dikdörtgen şeklinde.

obovat: yan ters ovat.

obovoid: ters yumurtamsı.

obtus: ivri ile yuvarlak arası.

ovaryum: pistilin ovülleri (tohum taslakları) taşıyan kısmı, geliştiğı zaman meyva haline geçen organ.

ovat: yumurtanın boyuna kesiti şeklinde.

ovoid: yumurtamsı, yumurta şeklinde.

pantoporat: bütün yüzeyi üzerinde düzenli dağılıştta porlar (delikler) taşıyan polen tanesi.

papus: compositae familyasında aken tepesindeki tüy demedi, pullu, kıllı, aristalı, koronalı vs. kaliks.

patuloz: yayık.

pedisel: küçük çiçek sapı, bir çiçek durumundaki her bir küçük çiçeğın sapı, sapçık.

periant: çiçek örtüsü, çoğu zaman kaliks ve korollanın ikisi birden anlaşılır.

petal: taçyaprak, korollayı teşkil eden parçalardan biri.

pinnate: venation bir orta damarı olan ve bu ana damarın her iki yarımından yan damarlar çıkan damarlarına şekli.

pinnatisekt: loplari ayanın orta damarına kadar derin olan pinnat damarlı yaprak şekli

primer: birincil.

pseudo: yalancı.

pubesent: tüylü.

rizom: toprak altı gövdesi, köksap.

sepal: çanakyaprak, kaliksi teşkil eden parçalardan her biri.

serrat: testere dişli, testere dişleri gibi yatık sivri dişli.

silikva: ki karpelli, iki gözlü, boyu eninden 3 mislinden daha uzun olan, aşağıdan yukarıya doğru iki yarıkla açılan, çenekleri düşen, fakat ortadaki yalancı perdesi kalıcı

olan, kuru, açılan bir meyve.

sinkarp: birleşik karpelli, karpelleri birleşik.

skabrit: kısa sert tüylerden dolayı pürüzlü.

spatulat: spatül şeklinde, kaşık şeklinde.

spika: başak, çiçekleri ana eksene sapsız olarak bağlı bulunan çiçek durumu.

sporofil: spor keselerini taşıyan yaprak.

sitamen: çiçeğin erkek organlarından her biri, filament ve anterden oluşur.

stigma: pistilde stilusun (boyuncuğun) tepesi, polen tanelerini tutan bölge.

stilopodyum: çiçeklerinde stilusunun şişkin tabanı.

stilus: boyuncuk.

stipula: kulakçık, yaprak sapı tabanının iki yanındaki ekler.

subulat: bizli, biz şeklinde.

şizokarp: karpeller birleşik olduğu halde olgunlukta karpellerin birleşme yerinden veya bölmelerden yarılarak, her biri bir tohumlu kısmî ayrılan meyve.

tomentoz: birbiriyle az çok karışmış sık yumuşak tüylü.

trisekt: alttakiler dışında bütün yapraklar.

umbella: çiçekleri saplı olarak ana sapın tepesine aynı noktaya bağlı bir çiçek durumu.

villoz: ince uzun yumuşak tüylü.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ayla KÖYSAL
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.07.1980-DÜZCE
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : aylakoysal@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Lisans	Tarla Bitkileri	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2001
Lise	Fen-Matematik	Bolu Atatürk Lisesi	1994